

TC

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MEDYA VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR

KADIN FİGÜRÜNÜN TÜRKÜLER VE DİZİLERDE TEMSİLİ:

KARADENİZ BÖLGESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELİF KUTLUATA

135120127

DANIŞMAN: YARD. DOÇ. DR. MEHMET MURAT MENGÜ

İstanbul, 2016

TC

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MEDYA VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR

**KADIN FİGÜRÜNÜN TÜRKÜLER VE DİZİLERDE TEMSİLİ:
KARADENİZ BÖLGESİ ÜZERİNE ÇALIŞMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZİ HAZIRLAYAN: **ELİF KUTLUATA**

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, “Kadın Figürünün Türküler ve Dizilerde Temsili: Karadeniz Bölgesi Örneği Üzerine Bir Çalışma” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Elif KUTLUATA

ONAY

Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece İstanbul Arel yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin ..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Elif KUTLUATA

ÖZET

KADIN FİGÜRÜNÜN TÜRKÜLERDE VE DİZİLERDE TEMSİLİ: KARADENİZ BÖLGESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Elif KUTLUATA

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Murat MENGÜ

Şubat, 2016, 109 Sayfa

Bu araştırmada popüler kültür ürünü olan dizilerde ve folk kültür ürünü olan türkülerde kadının temsil ediliş biçimi incelenmiştir. Çalışmada Karadeniz kadınına toplumsal cinsiyet bağlamında yüklenen roller belirlenmiş ve bu roller kapsamında kadının toplumsal statüsü üzerine çıkarımlar yapılmıştır. Araştırmada Karadeniz kadınının sosyal statüsünün dizilerde ve türkülerde nasıl temsil edildiği sorusuna yanıt aranmıştır.

Araştırmanın birinci ve ikinci bölümleri kuramsal bir çalışmayı kapsamaktadır. Çalışmanın giriş kısmında konu, amaç, önem, araştırma sorusu, varsayım, örneklem ve yöntem konusunda bilgi verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ise toplumsal cinsiyet kavramı çerçevesinde, dünyada kitle iletişim alanında yapılmış ilk feminist hareketler ile Türkiye’de yapılmış ilk feminist hareketler ve bölge kadınının kültürel yapısı hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırmanın uygulama bölümünde seçilen diziler ve türküler içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Bu bağlamda toplamda 20 bölümlük dizi ile 62 adet türküyü içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. İncelenen türkü ve dizilerde kadının temsil biçimleri birimleştirme yapılarak kodlanmıştır. Araştırma nitel olmasına rağmen, elde edilen veriler çalışmaya nicel bir özellik kazandırması bakımından değerlendirme kısmında tablolar şeklinde gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Karadeniz kadını, toplumsal rol, dizi, türkü.

ABSTRACT

REPRESENTATION OF FEMALE FIGURE IN FOLK SONGS AND SERIALS: A STUDY ON THE BLACK SEA REGION

ELİF KUTLUATA

Adviser: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Murat MENGÜ

February, 2016, 109 Pages

In this study, the representation of the female figure in the series as the products of popular culture and folk songs as the products of folk culture from the Black Sea Region are investigated. The roles commonly imposed to the women of Blacksea are determined and inferences are made on the scope of these roles and social status of women. The study seeks answers to the question of how the social status of women is represented in series and folk songs.

First and second part of the study includes a theoretical study. In the introduction of the research, information is given about the subject, purpose, significance, research questions, assumptions and methodology. In the second part of the research, within the concept of gender, information about first feminist movements made in the field of mass communication in the world, first feminist movements made in Turkey and cultural structure of the women in the region are given.

Series and folk songs selected in the application part of the study are examined with content analysis method. In this context, content analysis method is applied to in total a 20-part series and 62 songs. The representation of women in the analyzed folk songs and series is coded by combining. Although being a qualitative research, to gain a quantitative study the data obtained is shown in tabular form in the assessment part.

Key Words: Blacksea woman, social role, series, folk songs

ÖNSÖZ

Çalışmada Karadeniz kadını olarak, Karadeniz kadınının toplumsal ve sosyal statüsünü ortaya koymaya çalıştım. Ancak ülkemizde kadının temsil konusundan öte öncelikli sorunu ne yazık ki, yaşama hakkının elinden alınıyor olmasıdır. Fakat her durumda kadının bilimsel platformlara taşınmasının sorunların çözümü için gerekli alt yapıyı oluşturacağı kanaatindeyim. Tezime “kadın”ı konu almamın başlıca sebebi de bu olmuştur.

Çalışmamın başından sonuna kadar yardımını esirgemeyen, paniklediğimde motive edici mailleriyle beni yüreklendiren, bitmek bilmeyen sorularıma büyük bir sabır ve titizlikle cevap veren değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Mehmet Murat Mengü’ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca hayatımın her döneminde olduğu gibi tez yazım sürecinde de desteklerini her an arkamda hissettiğim kıymetli aileme varlıklarından ötürü minnettarım.

ELİF KUTLUATA

Şubat, 2016

TABLolar LİSTESİ

Karadeniz Bölgesi Türkülerinin Oransal Veri Analizi Tabloları

Tablo: 3.4.1. Batı Karadeniz Bölümü.....69

Tablo: 3.4.2. Orta Karadeniz Bölümü.....69

Tablo: 3.4.3. Doğu Karadeniz Bölümü.....69

Karadeniz Temalı Dizilerin İçeriksel Konu Analizi Tablosu

Tablo:3.4.4. Dizilerde İşlenen Ortak ve Farklı Temalar
Tablosu.....70

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
ÖNSÖZ.....	V
TABLolar LİSTESİ.....	VI

I. BÖLÜM

GİRİŞ.....	1
------------	---

II. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2. Toplumsal Cinsiyet Kavramı.....	4
2.1. Dünya’da Kitle İletişim Alanında İlk Feminist Hareketler.....	10
2.2. Türkiye’de Yapılmış Kadın Çalışmaları.....	16
2.3. Bölge Kadınının Kültürel Yapısı.....	19

III.BÖLÜM

ANALİZ

3.1. Farklı Dillerde Yer Alan Türküler.....	21
3.2. Türkü Analizleri	24
3.2.1. Doğu Karadeniz Bölümü.....	24
3.2.2. Batı Karadeniz Bölümü.....	38
3.2.3. Orta Karadeniz Bölümü.....	44

3.3. Dizi Analizleri.....	49
3.3.1. Gülbeyaz.....	49
3.3.2. Firtma.....	52
3.3.3. Sevdaluk.....	55
3.3.4. Benim İçin zlme.....	61
3.3.5. Tatlı Bela Fadime.....	65
3.4. Değerlendirme.....	68
SONUÇ.....	73
EKLER.....	77
KAYNAKÇA.....	103
ÖZGEÇMİŞ.....	108

1.BÖLÜM

GİRİŞ

Karadeniz kadını dendiğinde aklımıza gelen bir fotoğraf vardır. Sirtında tıka basa dolu sepeti, elinde sepetini taşıırken yürümesine destek olacak bir değneği, başında oyalı yazması ve uzun eteğinin üzerine sardığı bordo peştamalı ile yürümekte zorlanan emekçi bir kadın. Yani edilgen, çalıştırılan ya da çalışmak zorunda olan, fiilen iş yapmak durumunda kalan kadın profili.

Herkesin bildiği gibi Karadeniz kadını içinde yaşamış olduğu doğa gereği sürekli zor şartlar altında hayatını sürdürmüştür. Gerek coğrafyanın engebeli oluşu gerekse bölgenin bol yağış alması arazide çalışan kadını her dönem zorlamıştır. Buna bir de geçim sıkıntısı eklenince Karadeniz kadınına omzundaki yük, sepetinin yükünden ağır gelmeye başlamıştır. Bütün bunları düşündüğümde bir Karadeniz kadını olarak “Karadeniz Kadını”nı bilimsel bir platformda inceleme kararı aldım. Şarkı ve türkölere özel ilgimin olması beni Karadeniz türkölerini incelemeye yönlendirdi ve almış olduğum eğitimin bir parçası olan medyayı da içeriğe dâhil ederek çalışmamın konusunu oluşturmuş oldum. Bunun yanında bölge insanı olmam dolayısıyla yapmış olduğum gözlemler çalışma boyunca bana ekstradan yarar sağladı. Bu sebeple çalışmanın bazı bölümlerinde kendi memleketim olan Fındıklı’da ve Fındıklı’ya bağlı çevre köylerde yapmış olduğum gözlemler ile kişisel tecrübelerime yer verdim. Bunların haricinde Hemşince ve Rumca türkölür için akraba ve arkadaşlarımla bilgi alışverişinde bulundum.

Bu çalışmada Karadeniz Bölgesi’nde yaşayan kadınların folk kültür ürünü olan türkölerde ve popüler kültür ürünü olan dizilerde temsil edilış biçimi incelenecektir. Toplumsal rol bağlamında kadının konumlandırılışı, kadına yüklenen görevler ve kadının bulunduğu ortamda diğer bireylerle olan ilişkisi irdelenecek ve kadının sosyokültürel statüsü ortaya konacaktır. Bu parametreler çerçevesinde türköl ve dizilerde cevabı aranacak sorular şunlardır: Kadına atfedilen ev içi roller nelerdir? Kadın anne, eş ve sevgili dışında başka rollerde sunulmuş mudur? Kadın sadece cinsel bir obje midir? Kadın arazide çalışacak işçi olarak mı görölmektedir? Toplumsal hayat içerisinde kadından beklenen rutin davranışlar var mıdır? Kadın-erkek diyalogları nasıldır? Kadının erkek kimliği karşısında konumu nedir?

Çalışmada bu sorulara cevap aranacak ve kadının sosyokültürel konumu üzerine çıkarımlarda bulunulacaktır. Aynı zamanda kadının türkülerde temsil ediliş biçimleri, dizilerde temsil ediliş biçimleriyle paralellik gösteriyor mu sorusuna da yanıt aranacaktır.

Çalışma “Karadeniz Kadını”nın kimlik özelliklerini belirlemek açısından önemlidir. Daha önce yapılan çalışmalar özellikle Lazları merkezine almış ve fıkralar üzerinden analizler yapılmıştır. Kadın ve erkek bir arada değerlendirilmiş ve çalışmaların konusu “ötekileştirme” bağlamında ele alınmıştır. Fakat bu çalışma tamamen “kadın” kimliğini başlı başına ele alacak ve cinsiyetçi kuram üzerinden kadının sosyokültürel konumuna vurgu yapılacaktır.

Araştırmaya konu olan türküler seçilirken Karadeniz Bölgesi’nin coğrafi bölgeleri ayrı ayrı ele alındı. Türküler katmanlı örneklem yoluyla belirlendi. Doğu, Batı ve Orta Karadeniz olarak ayrılan her bölüm için farklı sayılarda türküler seçildi. Bu türküler seçilirken kadının edilgen durumda olduğu türküler dikkate alındı. Yapılan ön araştırmalarda bu tarz türkülerin en fazla Doğu Karadeniz Bölümü’ne ait olduğu belirlendi. Batı ve Orta Karadeniz Bölümü için istenilen sayıda ve istenilen özellikte türküye ulaşılamadı. Bu sonucun da önemli bir veri olduğu düşünülerek çalışmaya devam edildi. Bunun yanında diziler seçilirken şu yol izlendi: 1990 ile 2015 yılları arasında yayınlanan Karadeniz temalı diziler belirlendi. Belirlenen 10 adet dizinin belli kriterler göz önünde bulundurularak 5 tanesi analiz için seçildi. Bu kriterlerin en önemlisi şu oldu: Ele alınacak bazı dizilerin reyting nedeniyle dört bölümden sonra yayından kaldırıldığı belirlendi. Fakat bu diziler örnekleme iyi temsil ettiği gerekçesiyle analize dâhil edildi. Bu nedenle seçilen 5 dizinin ilk dört bölümü ele alındı. Böylece elimizde 20 bölümlük temsil gücü yüksek bir örneklem mevcut hale geldi.

Toplamda elimizde bulunan 62 türkü ve 20 adet diziye içerik analizi yöntemi uygulandı. “İçerik analizi; televizyon, film, fotoğraf, reklam gibi görsel kitle iletişim araçlarındaki mesajların etkileri, nedenleri ve kapsamlarına ilişkin tespitte bulunmak amacıyla belirli mesaj özelliklerinin objektif ve sistematik şekilde tanımlanması için kullanılan bir araştırma yöntemidir.” (Aktaran Arslan, 2015:295). “Toplumsal ya da toplumbilimsel araştırmalarda kullanılan bir gözlem tekniği olan içerik analizi yöntemi, sayısal olmayan, niteliğe dayalı çalışmalarda daha çok kullanılmaktadır.”

(Aktaran Arslan, 2015:295). Bu yöntem kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla giderek önem kazanmıştır.

Diziler iki bağlamda değerlendirildi: Başrol ve yardımcı rol. Ele alınan diziler baştan sona izlenerek “kadın” kimliğinin mevcut durumu hakkında analizler yapıldı. Dizilerde “Karadeniz Kadını”nın konumu, statüsü ve kimliği toplumsal rol bağlamında değerlendirildi. Kadının karşı cinsle ilişkisi, toplumsal hayatta üstlendiği roller üzerinden değerlendirmeler yapıldı. Türkülerin incelenmesinde de aynı yol izlendi. Seçilen 62 adet türkünün tamamı incelendi ve “kadın”ın içinde bulunduğu konum üzerinden çıkarımlar yapıldı. Metin içerisinde türkülerin sadece kadını anlatmış oldukları bölümlere yer verildi. İncelenen türkülerin tamamı ise ekler bölümüne konuldu.

Çalışmada önce “cinsiyet” ve “toplumsal cinsiyet” kavramları üzerinde durulacaktır. Bunun nedeni toplumda kadına ve erkeğe yüklenen rollerin hangi anlamlara geldiği konusunun daha iyi irdelenmek istenmesidir. Bu cinsel kimliklere toplumda yüklenen anlamlar kalıplaşan roller haline dönüşmüştür. Bu nedenle çalışmaya başlarken öncelikle bu kavramlar tanımlanmış ve aralarındaki ilişkiler incelenmiştir. Daha sonra çalışmanın temelini oluşturan cinsiyetçi kuram üzerinden dünyada yapılmış ilk feminist çalışmalar ele alınacaktır. Bu bölümde feminizmin tarihçesi incelenecek ve dünyada kadın hareketinin öncülerine ve bu kişilerin yapmış oldukları çalışmalara değinilecektir. Aynı zamanda kitle iletişim alanında yaşanmış olan gelişmeler de incelenecektir. İlerleyen bölümlerde Türkiye’de yapılmış kadın çalışmaları ele alınacak ve daha sonra da bölge kadınının kültürel yapısı hakkında bilgi verilecektir. Analiz bölümünde önce türküler analiz edilecek, daha sonra dizilerin analizine geçilecektir. Türküler analiz edilmeden önce Lazca, Karadeniz Rumcası (Romeika) ve Hemşince dillerine ait olan türküler hakkında bilgi verilecektir. Analiz bölümünün ardından değerlendirme yapılacak ve sonuç bölümüyle çalışma sona erecektir.

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMI

Cinsiyet farklılıklarını açıklarken yakın geçmişe kadar biyolojik özellikler dikkate alınmıştır. Daha sonraları ise kültürün de önemli bir faktör olduğu, dolayısıyla cinsiyet farklılıklarının biyolojik ve kültürel faktörlerin karşılıklı etkileşimi olduğu görüşü yaygınlık kazanmıştır. Cinsiyet yapıcı bir şekilde analiz edildiğinde, cinsiyete yüklenen anlamların insanlık tarihi ve kültürü tarafından şekillendirildiği gerçeğini ortaya çıkarır. Sosyal çevrenin cinsiyete dayalı olması, ailenin, çalışmanın, kadın ve erkeğin işgal ettiği yerin de cinsiyete dayalı olduğu anlamına gelmektedir. (Ersöz, 1999:27).

Toplumsal cinsiyet her bir cinsiyet üyesi için, uygun diye görülen davranış hakkındaki toplumsal beklentileridir. Toplumsal cinsiyet, erkek ve kadınların birbirlerinden farklı olmasına yol açan fiziksel niteliklere değil, erkeklik ve kadınlık hakkındaki toplum tarafından oluşturulmuş özelliklere göndermede bulunmaktadır. (Bayhan, 2013:155). Bu tanıma göre, toplumsal cinsiyet rollerini toplumun kendisi meydana getirir.

Kültürümüzde kadınlar ve erkekler daha doğdukları andan itibaren farklı bir değerlendirmeye karşılanırlar. Erkek çocuğun doğum müjdecisi bile farklı ödüllendirilir. Kız çocuk doğmuşsa bir tevekkülle karşılanır ve anne babanın erkek evlat sahibi olana kadar kız çocukla yetinmesi beklenir. Çocukluk çağında yetiştirilme usullerimiz gereği kız çocuklar bir koruma altında büyütülürken, erkek çocuklar sıkı bir kontrole maruz bırakılmazlar. (İnceoğlu, 2010:39-40). Bu durumda ilerleyen süreçlerde bireylerin cinsiyet rollerine uygun davranmasını gerekli hale getirir.

Vehbi Bayhan Doğu Batı Dergisi'nde yazmış olduğu makalesinde "rol" kavramıyla birlikte toplumsal cinsiyeti şu şekilde ele alır:

"Rol, örgütlü sosyal bir yapı içinde bireyin bulunduğu pozisyonu, bu pozisyonla ilgili sorumlulukları, ayrıcalıkları ve diğer pozisyonlardaki insanlarla etkileşimi yönlendiren kuralları gösterir.

Annelik, babalık, öğretmenlik, askerlik gibi, kadınlara ve erkeklere verilen farklı roller ise toplumsal cinsiyet rolleridir. Kadınların ve erkeklerin toplumun yazdığı “senaryo”ya bağlı kalarak rollerini “oynamaları beklenir. Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınlığın ve erkekliğin sosyal ortamlarda ifade edilmiştir. Cinsiyet rolü, kadına ve erkeğe uygun bulunan kişilik özellikleri ve davranışlar şeklinde ifade edilir ve kültürel beklentileri ifade eder”. (Bayhan, 2013:157).

Kadınların ezilmişliğinin kaynağını biyolojiye dayandırarak meşrulaştıran ve kadın bedenini eril iktidarın keyfine sunan düşüncelerin karşısına feministler, “toplumsal cinsiyet” kavramını yerleştirmişlerdir. (Kaylı, 2011:27). Bu kavramla birlikte feministler bireylerin sahip olduğu cinsiyetlerin ötesinde, toplumun sahip olduğu cinsiyet özelliklerine gönderme yapmıştır.

Cinsiyet (sex) terimi, kadın ya da erkek olmanın biyolojik yönünü ifade eder ve biyolojik bir yapıya karşılık gelir. Cinsiyet, bireyin biyolojik cinsiyetine dayalı olarak belirlenen demografik bir kategoridir. İnsanların nüfus cüzdanlarında yazan cinsiyet bu terimin anlamına uygundur. Toplumsal cinsiyet (gender) terimi ise kadın ya da erkek olmaya toplumun ve kültürün yüklediği anlamları ve beklentileri ifade eder; kültürel bir yapıyı karşılar ve genellikle bireyin biyolojik yapısıyla ilişkili bulunan psikolojik özelliklerini de içerir. (Aktaran Dökmen, 2009:20). Yani toplumsal cinsiyet kavramı hem psikolojik hem de biyolojik bir kavramdır.

Toplumsal cinsiyet terimi farklı çalışmalarda değişik şekillerde tanımlanmıştır. Derleme bir kitap olan Toplumsal Cinsiyet ve Medya Temsilleri (2015) adlı kitapta Akca ve Ergül toplumsal cinsiyet tanımını şöyle yapmıştır:

“En yaygın anlamıyla toplumsal cinsiyet kavramı, kadın ve erkeği tanımlayan biyolojik özellikleri belirten cinsiyet kavramından ayrı olarak, karmaşık toplumsal ilişkiler ağı içinde inşa edilen nitelikleri, kadınlık ve erkekliğe yüklenen anlamları, onlardan beklenen davranışları ifade etmek için kullanılır. Kimliklerin oluşturulmasında analitik bir kategori sunan toplumsal cinsiyet, herkesin aynı şekilde kabul ettiği anlamları içermemekte, zamana ve kültüre göre değişen bir süreç olarak anlamlandırılmaktadır. Bu süreç içerisinde kadın ve erkek olmanın toplumsal kodları değişik biçimlerde anlaşılır, düzenlenir ve normalleştirilir.” (Akca ve Ergül, 2015:17).

Toplumsal cinsiyet, farklı iki cinsin, kadın ve erkeğin, doğumundan başlayarak, ölene kadar yaşadığı toplum ve kültürün özellikleriyle yetiştirildiği, biçimlendirildiği ve farklılaştırıldığı düşüncesinden hareket eder. (Özsoy, 2015:239). Yani toplumsal cinsiyet ve kültür birbirine bağlı iki kavramdır.

Her toplumda var olan ve kültüre göre belirlenen kalıp yargılar kadın ve erkeklerin kendilerini belirli beklentilere cevap verecek şekilde davranmalarına yol açarak bir baskı yaratırlar. Toplumsallaşma süreci bu temel üzerine kuruludur. (Ersöz, 1999:28).

Tc. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele projesi kapsamında hazırlamış olduğu dergide ise cinsiyet ve toplumsal cinsiyet tanımları şu şekilde yapılmıştır:

Cinsiyet kişinin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleri; toplumsal cinsiyet ise toplumun verdiği roller, görev ve sorumluluklar, toplumun bireyi nasıl gördüğü, algıladığı, beklentileri ile ilgili bir kavramdır. (Üner, 2008:6). Cinsiyet, doğuştan kadın ya da erkek olmayı tanımlarken toplumsal cinsiyet, sonradan öğrenilen kadınlık ya erkeklik rollerini tanımlar. Biyolojik cinsiyet (sex), kadın ya da erkek olmanın biyolojik yanını ifade etmektedir ve biyolojik bir yapıya karşılık gelmektedir. Genetik ve fizyolojik özelliklerdir, doğuştandır, insanların nüfus cüzdanlarında yazan cinsiyet bu terimin karşılığıdır. Toplumsal cinsiyet (gender) ise kültürel bir kavramdır ve biyolojik cinsiyet kavramından farklıdır. Kadın ya da erkek olmaya toplumun ve kültürün yüklediği anlamları ve beklentileri ifade etmektedir. (Ersöz Çak, 2010:105). Özgürleşme ve Kadın bedeni adlı eserinde (2011), Derya Şaşman Kaylı Delphy'den alıntılıdığı bölümde cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının oluşumunu şöyle açıklar:

“Delphy'e göre, toplumsal cinsiyet, cinsiyetten önce gelir. “Cinsiyet kimin egemen kimin tabi olduğunun toplumsal olarak tanınmasına ve belirlenmesine hizmet eder. Cinsiyet bir göstergedir; ama oldukça önemli olan ve eşit olmayan şeyleri birbirinden ayırt ettiği için tarihsel olarak bir simge değeri taşımaya başlamıştır.”

Delphy'e göre egemen zihniyet, üreme işlevini temel alıp cinsiyeti bunun üzerine kurduğu için cinsiyet, doğurgan olan ve olmayan olarak iki ayrımla doğallaştırılmıştır. Cinsiyet, tarihsel ve toplumsal olarak değişken olmasına rağmen hala doğallıkla ilişkili algılanmaktadır. Böyle bir kabul, çocuk bakımında kadının, ilk ve tek sorumlu görülmesinin altında yatan doğallık kabulüdür. Delphy, "Kadınların üremedeki rollerinin ezilmeleri için değil ezilmeleri nedeniyle önemli olduğunu düşünür." Toplumsal cinsiyeti yaratan da bu ezme-ezilme durumudur". (Kaylı, 2011:28-29).

Toplumsal cinsiyet ayrımları hem kadınların hem de erkeklerin yaşamını şekillendirir ve sonuçta bu çeşitlilik sadece farklılıktan daha fazla anlam taşır. Dolayısıyla bir toplumda kadın ve erkeklerin toplumsal hayata katılım biçimi, oranı, temsili ve görünürlüğü, önemli oranda o toplumda geçerli olan toplumsal cinsiyet algısından etkilenir. Bireysel cinsiyet algısı da toplumsal cinsiyet algısını etkileyen bir döngüdür. (Öngen ve Aytaç, 2013). Bireylerin birleşerek toplumu oluşturduğu düşünüldüğünde toplumsal cinsiyet kavramının şekillenmesinde etkili oldukları söylenebilir.

Toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkeklere ilişkin uygun rollerin tamamen toplumsal olarak üretildiğini ifade eden kültürel inşalara işaret etmenin bir yoludur. Toplumsal cinsiyet erkeklerin ve kadınların öznel kimliklerinin, sadece toplumsal kökenlerini belirgin kılmanın bir yoludur. Bu tanımlamada toplumsal cinsiyet, cinsiyetli bir bedene zorla kabul ettirilmiş bir toplumsal kategoridir. (Kaylı, 2011:27).

Kadın ve erkek arasındaki köken bakımından biyolojik nitelikte olmayan farklılıklar ve onların yükledikleri rollerin ve ilişkilerin sosyal olarak yapılandırılması olan toplumsal cinsiyet; kişinin kültürel, toplumsal rolü, ruhsal-içsel tanımlaması ve onların temsil edilmesi anlamında kullanılmaktadır. Cinsiyeti doğa belirlerken toplumsal cinsiyeti kültür belirlemektedir. (Üner, 2008:6-7). Yani cinsiyet doğuştan getirilen bir özellik iken, toplumsal cinsiyet içinde bulunan toplumun kültürü tarafından belirlenir.

Cinsiyet rollerinin kültürle ilişkisi yapılan çalışmalarla da desteklenmektedir. Kültür ve cinsiyet rolleri ilişkisi konusunda Ruth Benedict ve Margaret Mead ilkel kültürlerle ilişkili ilk alan çalışmalarını yapmışlardır.

Bu çalışmalarda Benedict ve Mead tarafından, toplumsal cinsiyet rolleri ile kültür arasında sıkı bir bağ olduğu ortaya konmuştur. Ersöz (1999) eserinde Benedict ve Margaret'in çalışmaları hakkında şunları aktarır:

“Ruth Benedict; kültür ve kişilik ilişkileri konusunda Freud'un psikoanalitik görüşünün etkisiyle kültürün, ilk çocukluk yıllarında insan kişiliği üzerinde yaptığı etki doğrultusunda kültürel kalıpların kişiliği biçimlendirdiğini söylemektedir. Mead'in kültür-kişilik sistemine ilişkin saptadığı en önemli konu ise cinsiyet rolleri bakımından, kadın ve erkek davranışlarının kültürden kültüre farklılık göstermesidir. “Sex and Temperament in Three Primitive Societies” adlı eserinde birbirine yakın üç ilkel kültürde cinsiyete göre farklı davranışları batı toplumundaki erkek ve kadın davranışlarıyla karşılaştırılmış ve bu davranışların önemli ölçüde kültürel şartlanma sonucu oluştuğunu göstermiştir.” (Aktaran Ersöz,1999:28).

Bir anlamda kadına ve erkeğe biçilen roller kültür bağlamında değişiklik göstermiştir. Toplumdan topluma ve kültürden kültüre değişen bu özellikler kadına ve erkeğe biçilen rollerin de kendi içerisinde farklılaşmasına neden olmuştur.

Yasemin İnceoğlu (2010), Kadın ve Bedeni adlı kitabında kadına ve erkeğe biçilen rolleri ve bu rollere ilişkin değerleri şu şekilde açıklar:

“Cinsiyet rolleri ve bunlara ilişkin değerler, kadın-erkek ilişkilerini tanımlama ve anlamada temel bir işlevi üstlenmektedirler. Kadınlığın ve erkekliğin temel unsurları olarak bilinen şeyler, örneğin erkekler için sert, soğukkanlı, hükmedici olmak, kadınlar için sıcakkanlı, yumuşak huylu, güler yüzlü, hamarat, düzenli, fedakâr olmak iki cinse yönelik tutum ve davranışları belirlemektedir. Kuşaklardan kuşaklara aktarılan, öğrenilen bu özellikler ilişkilerdeki beklentileri de oluşturmaktadır. Aile içi ilişkiler bu alışıldık rol beklentileri çerçevesinde örülmektedir. Kız çocuklar anne rolüne, erkek çocuklar baba rolüne hazırlayıcı bir sosyalleşmeden geçirilirken kimin kime tabi olacağı da öğretilmektedir. Aile içi ilişkiler buna göre düzenlenmektedir. Aile içi ilişkilerin ve iletişimin tıkandığı, doğru kanallarda akamadığı durumlarda şiddet ortaya çıkmaktadır.” (İnceoğlu, 2010:40).

Kadın yaşadığı sosyalizasyon süreci boyunca, toplumsal cinsiyet rollerine ait kavramlaştırmaların (annelik, kadınlık, kendini eşine ve çocuklarına adama-erkeklik, aileyi geçindirip koruma) etkisinde kalır. Aile, okul, geniş sosyal çevre ve kitle haberleşme araçları toplumsal cinsiyet rollerini aşar. Toplumsal cinsiyet rollerinin kazanıldığı en önemli yer ailedir. Kadının eve bağlılık ve annelik, erkek için ev reisliği ve erkek olarak evin diğer üyelerinden “sorumlu” olma anlayışı, aile içinde kazanılır. Yaşam boyu bu roller kendilerine benimsetilir ve roller hatırlatılır. (Aktaran Ersöz, 1999:28-29). Böylece bir anlamda bireylere, cinsiyete dayalı toplumsal rollere uygun davranmaları dayatılmış olur.

Toplumsal cinsiyet özü itibariyle bölünme ilkesini göstererek, “baskıcı, cinsler arası eşitliği barındırmayan toplumsal bir düzeni ve toplumsal ilişkileri işaret eder. Toplumsal cinsiyet, tekrarlar ve öznelerin aktif katılımıyla her an yeniden ve yeniden oluşturulan pratikler toplamıdır. Biyolojik cinsiyetlerde toplumsal cinsiyetin bir sonucudur. Bu durumda toplumsal cinsiyet, bir yapma, oluşturma, üretme ve dille kurulmuş bir süreçtir. (Kaylı, 2011:28). Özetle toplumsal cinsiyet, sosyo-kültürel bir süreçtir. Bu anlamda toplumsal cinsiyet rollerini kişinin hayata geçirmesi rolün öğrenilmesi, toplumsallaşma, içselleştirme gibi süreçleri içermektedir. Bu üçlü ilişkinin devamlılığını ve yeniden üretilmesini sağlayan da anne, baba, aile, öğretmenler, arkadaş grupları ve medya gibi ilişki örüntüleri ve kurumlardır. (Kırçelli, 2015:325). Althusser (2014), Devletin İdeolojik Aygıtları’nda bu konuya dikkat çekmiştir. Althusser’e göre; dinsel, okul, aile, hukuki, siyasal, sendikal, haberleşme ve kültürel sistemler bazında devletin ideolojik aygıtları mevcuttur. Devlet bu aygıtları üzerinden ideolojinin devamlılığını ve yeniden üretilmesini sağlar.

Şimdiye kadar açıklamasını yapmış olduğumuz cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının haricinde, toplumsal cinsiyet kavramıyla ilişkili olarak “Habitus” kavramına da değinmek yararlı olacaktır. Bourdieu’nün (2002) bireyi tanımlayan ve bireyin toplumun bir parçası olarak kimlik kazanmasını sağlayan içselleştirilmiş eğilimler olarak tanımladığı “habitus” kavramı da toplumsal cinsiyet çalışmalarında yeni bir kapı aralamaktadır.

Bireyin sosyalizasyon sürecinde o topluma özgü düşünme ve hissetme tarzlarını, davranış kalıplarını, beğenileri, zevkleri ve alışkanlıkları farkına varmadan benimsemesini ve kimliğini bu çerçevede oluşturmasını sağlayan habitus, kısaca toplumsal yapının şekillendirdiği eğilimlerdir. (Köse, 2015:200). Bourdieu'ya göre bireyin sosyal konumu, yani dâhil olduğu sosyal sınıfı bedene ilişkin uygulamaları habitus bağlamında oluşturur. Habitus, kişinin kazandığı, ama devamlı halde kalıcı bir nitelik biçiminde bedene dâhil olandır. Bu bağlamda habitus cisimleşir ve doğal bir sermaye olur. Habitus bedeninin toplumsallığına işaret eder. Bedenin güzellik, sağlık ve dayanıklılığı hakkındaki düşünceler, sosyal sınıftan sosyal sınıfa farklılık göstermektedir. Toplumsal cinsiyet açısından habitus kadın ve erkek bedenlerinin kullanımında farklılık gösterir. Erkekler ve kadınlar arasında yemek yemekten yürüyüşe kadar olan farklılıkların çözümlenmesi cinsiyetle ilişkili beden kullanımını vurgular. (Bayhan, 2013:152). Habitus, bedeninin toplumsallaşma sürecinde faal olduğunu ifade eden bir kavramdır.

2.1.DÜNYADA KİTLE İLETİŞİM ALANINDA İLK FEMİNİST HAREKETLER

Dünyada feminist hareket, belli bir felsefi ve sosyokültürel görüş doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Bu görüş, siyasal düşünceler tarihinin, bu süreç içinde beliren sosyal görüşlerin ve bu görüşler doğrultusunda oluşturulan hukuk kurallarının, kadının sosyo-kültürel durumunu bir yana bırakacak biçimde oluşturulduğu eleştirisi paralelinde geliştirilmiştir. (Kırkpınar,2001:315).

Feminizm, kadının geleneksel siyasal ideolojiye karşı kendisini hukuksal bir varlık toplumsal ve siyasal yönden erkeklere eşit bir vatandaş olarak kabul ettirmesi çabalarını tanımlayan bir kavram ve bir ideoloji olarak tarif edilebilir. (Akşit Kuşcan,2010:151). Feminizm denince; kadınların kurtuluş, özgürlük, eşitlik çabası ve de kadın haklarına halef olmak için yürüttükleri mücadele anlaşılmaktadır. Feminizm, kadınların bastırılmışlığını birincil olarak, “cinselliğin, üreme kapasitesinin tek bir erkek veya ataerkil kurumlar tarafından kullanılması” şeklinde algılar. (Aktaran Notz, 2012:13). Bu tanıma göre kadın bedenini istediği şekilde kullanabilmeli ve cinselliği ataerkinin tekelinden kurtarmalıdır.

‘Kadın hareketi’ kavramı feminist değerleri ve hedefleri destekleyen tüm bireyleri, örgütleri, ağları, düşünceleri ve uygulamaları kapsar.

Feminist düşüncelerden etkilenen pek çok farklı yaklaşımı, örgütlenmeyi ve aktiviteyi içine alır. Drude Dahlerup feminizmi şöyle tanımlamıştır: Tüm ideolojileri, eylemleri ve politikaları içine alır, kadınlara yönelik ayrımcılığı ortadan kaldırmayı ve toplumdaki erkek egemenliğini kırmayı amaçlar. (Ersoy Çak, 2010). Yani feminizm, karma ideolojik yapıda erkek egemen sistemi etkisiz hale getirmeye çalışır.

Feminizm, kapitalist ataerkil güdümlü –bütün insanlara zarar veren- ekonomiyi, kültürü ve toplumu, kadınların yaşamını etkileyen ataerkil toplum ilişkilerini eleştirinin merkezine koyar ve bunların değişimi için gerekli olan eylem stratejilerini var etmeye çalışır. (Notz, 2012:13).

Modern anlamda bir felsefe ve bir hareket olarak tanımlanan feminizmin kökeni; kadının eğitimi hakkını savunan Lady Mary Wortley, Montagu ve Marguis de Condorcet gibi özgür düşünürlerinde içinde yer aldığı aydınlanma dönemine dayanmaktadır. (Köşgeroğlu, b.t:153). Ancak, Antik Çağdan Günümüze Kadın Öyküsü (2010) adlı kitabında Özlem Akşit Kuşcan feminizm hareketinin Romalılar dönemine dayandırılabilceğini söyler ve şu açıklamada bulunur:

“Eğer bir feminizm hareketi sayılabilirse, daha Romalılar döneminde daha önceki bölümlerde nakledilen tüm yoksunluklara rağmen Romalı kadınların senatoyu kuşatarak mülkiyet, miras, evlilik ve daha iyi bir statü için girişmiş oldukları mücadele tutuculuğu süren senatoda kabul görerek bir reformla incelenmiştir. Soylu ve kişilikli birtakım kadınlar sosyal yaşamda etkili olmuşlar hatta Augustus döneminde Romalı kadınlar Abraham Lincoln zamanındaki Amerikalı kadınların sahip oldukları toplumsal hukuksal ve ekonomik haklardan daha fazlasına sahip olmuşlardır. (Akşit Kuşcan, 2010:144)

Fakat modern anlamda feminizmin tarihi çok eski değildir. Feminizm hem politik bir teoriyi hem de 70’li ve 80’li yıllarda ortaya çıkan bir sosyal hareketi temsil eder. Tarihsel süreç içerisinde pek çok feminist konsept gelişmiştir. (Notz, 2012:13). Geniş bir şekilde temellenmiş çoğu felsefi dünya görüşü gibi (perspektif) feminizm de, altında birçok türü barındırmaktadır.

Bunlardan tüketici bir şekilde kısa bir liste oluşturulamaz fakat birçok feminist kuram temel olarak kendi yaklaşımlarını; Marksist, radikal, psikoanalitik, sosyalist, varoluşçu ya da postmodern olarak tanımlamaktadırlar. (Tong, 2006:10).

Feminizm temelde kadın ve erkek arasındaki iktidar ilişkisini değiştirmeyi amaçlayan siyasi bir harekettir. Kadın-erkek arasındaki ilişkiyi aile, eğitim, iş dünyası, siyasi hayat, kültür ve tarihe kadar geniş bir yelpaze içinde sorgular. Feminizm kadın-erkek arasındaki ayırmda erkek üstünlüğünü ve erkek merkezli toplumsal normları sona erdirmeyi, yerini kadınsı değerleri ikame etmeyi amaçlayan bir siyasal hareket olarak gelişmektedir. (Çaha, 1996:41). Yani feminizmin temel hedefi erkek merkezli düzenden kadın merkezli düzene geçmektir.

Tarihte “Feminist Hareket” ile kadınlar; aile içinde mal rejimi, mülkiyet, miras hakları yanında kendi bedeni ve doğurduğu çocuğun üstünde söz sahibi olma gibi pek çok yasal hak arayışına girişmişlerdir. (Köşgeroğlu, b.t:153). Bu hakları elde etmek için kadınların başlattıkları hareketler, verdikleri mücadeleler ve dayanışmalar feminizmin eklenerek günümüze kadar gelmesini sağlamıştır.

17. yüzyıl filozofları tarafından hazırlanan feminist hareket, Fransız Devrimi’nde ortaya çıkmıştır. Yazılan birçok kitabın yanı sıra, bazı kadın eylemleri de bu tarihten sonra gerçekleştirilmeye başlamıştır. Kadın kulüpleri yaygınlaşmıştır. İlk kez 1848 seçimlerinde bir Fransız kadın adaylığını koymuş ve böylece duyarlı bir kamuoyu oluşmaya başlamıştır. (Kırkpınar,2001:316). 19. yüzyılda Fransız devrimi ile gelişen sanayi devrimi; kadınların ev sınırları dışına çıkarak, üretime katkı vermelerinin yolunu açmıştır. Bu dönemde kadına “eşit hak” düşüncesinin babası Fransız filozof Condorcet’dir. “Milletin yarısının kanunların yapılışında hiçbir hakkının olmaması” düşüncesini şiddetle eleştirir. (Köşgeroğlu, b.t:153).

Ömer Çaha (1996) çalışmasında feminizmi iki aşamada ele alır:

“Feminizmi genel bir tasnifle “kadın hakları hareketi” ile “kadının kurtuluşu hareketi” olarak iki kategoriye ayırmak mümkündür. Kadın hakları hareketi içinde yer alan feminist gruplar geleneksel baskı guruplarının taktiklerini kullanarak siyasi iktidar nezdinde ve toplumda kadınların varlığını ve bu çerçevede kadın haklarını savunmayı amaçlamaktadırlar.

1960 sonrası gelişen ve kadının kurtuluşunu temel hedef olarak seçen feminist grupların kendilerini ortaya koyuş, söylem ve mücadeleleri tamamen farklıdır. Radikal, sol kanat ve postmodern feministlerin argümanları ile şekillenen kadının kurtuluşu hareketi eşitliği reddetmekte ve temel amacını kadını patriyarkal toplumun baskısından kurtarmak olarak tanımlamaktadır.” (Çaha, 1996:41-42).

Ömer Çaha (1996) feminizmi iki aşamada ele alırken, Nedime Köşgeroğlu da feminizmi iki döneme ayırarak ele almıştır: Bu hareketlerden ilki Birinci Dünya Savaşı öncesini, ikincisi ise 1968 ‘den sonrası ve günümüze kadar olan süreci kapsar. Bu harekete de adını veren kişi, ilerici sosyalist Charles Fourier’dır. Fourier, “Kadın haklarının genişletilmesinin tüm toplumsal ilerlemenin genel prensibi” olduğunu ifade etmiştir. Böylece ilk kadın hakları toplantısı New York, Seneca Falls’da 1848 yılında yapılmıştır. 1869’da ise John Stuart Mill, “Kadınların Köleleştirilmesi” adlı eserini yayınlamıştır. (Köşgeroğlu, b.t:156).

Mary Woolstonecraft 1792’de yazmış olduğu 300 sayfalık “A Vindication Of Rights of Woman- Kadın Haklarının Bir Savunusu isimli eseri 15 Aralık 1792’de Amerika Birleşik Devletleri’nde kabul edilen Temel Haklar Yasası’ndan esinlenmiş olduğu feminist Manifestosu’yla kadınların eğitim haklarını savunmuş ve ekonomik bağımsızlık haklarının ellerinden alınmamasını talep etmiştir. (Akşit Kuşcan, 2010:149).

19. yüzyıl öncesinde Avrupa’da erkekler tarafından yaşamlarına sınır konmasını kabul etmeyen soylu ve zengin burjuva kadınları, “Mavi Çoraplılar” hareketini, yani edebi salonlara canlılık getiren eylemi 17. yüzyılda başlatmışlardır. Aynı zamanda kadınlar siyasi eylemlerde, karar verici mekanizmalarda yer alma isteği içindedirler. (Köşgeroğlu, b.t:154). Bütün bu gelişmelerin haricinde kitle iletişim alanında yaşanan gelişmeleri şöyle sıralayabiliriz:

Simone de Beauvoir 1949 yılında Le Deuxieme Sexe (İkinci Cins) adlı kitabı yazmıştır. Kitapta Beauvoir kadın ve erkek arasındaki hiyerarşik ilişkileri ele almıştır. Simone de Beauvoir bu kitapta kadın durumuna ilişkin varoluşçu bir açıklama önermiştir.

De Beauvoir, kadınların “öteki-lilik-“ vasıtasıyla baskı altına alındığını ileri sürdü: “Kadın “öteki”dir, çünkü “erkek” değildir. Erkek kendine yetendir, özgürdür, kendi varlığının anlamlı olduğuna karar verendir ve kadın ötekidir, anlamı başkaları tarafından belirlenen bir nesnedir. Kadın kendi yani bir özne olacaksa, erkekler gibi, kendi varlığını sınırlayan tanımları, etiketleri ve özleri aşması gerekir”. (Tong, 2006:16). Bu açıklamayla kadının canlı bir varlıktan öte hissiz, duygusuz, kendi iradesi olmayan bir meta olarak değerlendirilmesine karşı çıkmıştır.

Bir grup Feminist akademisyen 1970 yılında ABD’de bulunan San Diego State Üniversitesi’nde ilk resmi kadın çalışmaları bölümünü kurmuştur.

Amerikan 2. Dalga Feminist Hareketi’nin başı sayılan Betty Friedan 1963 yılında *The Feminine Mystique* (Kadınlığın Gizemi) adlı kitabı yazmıştır. Kitapta Friedan Amerikan orta sınıf ev kadınlarını toplumsal cinsiyet ve kimlik bunalımı kapsamında incelemiştir.

1968 yılında ABD’nin Atlantic City şehrinde düzenlenen “Miss America” güzellik yarışması Radikal Kadınlar Grubu’nun öncülüğünde feminist kadınların baskınına uğramıştır. Feminist kadınlar “Özgürlük Çöp Tenekesi” adı altında alana getirdikleri çöp tenekesinin içine sütyen, bigudi, topuklu ayakkabı gibi kadına dayatılan standart güzellik ürünlerini atmışlardır.

Medyada kadının temsiline ilişkin ilk dönem çalışmaların en önemlisi Gaye Tuchman’ın yazdığı *Hearth and home: Images of Women in the Mass Media* (Aile Ocağı: Medyada Kadın imgeleri) adlı kitaptır. Bu kitapta Tuchman, kadınların medya temsilini “Sembolik İmha” kavramı üzerinden ortaya koyar.

Erken dönem çalışmaların içinde Gerbner’de yer alır. Yazmış olduğu “The Dynamics of Culturel Resistance” (Kültürel Direnişin Dinamikleri) başlıklı makalesinde medyanın özellikle de televizyonun toplumsal cinsiyet ilişkilerindeki rolüne vurgu yapar.

Bunların yanında izleyici odaklı çalışmalar da yapılmıştır. Herta Herzog 1944 yılında *Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı* üzerinden “Motivations and Gratifications of Daily Serial Listeners” (Arkası yarın dinleyicilerinin Motivasyon ve Doyumları) adlı çalışmasında ev kadınlarının radyodaki arkası yarın dizileri kullanımları üzerine çalışmıştır.

Bu yaklaşıma göre insanların toplumsal ve psikolojik kökenli ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlar sonucunda insanlar, medyadan ve diğer kaynaklardan ihtiyaçlarını gidermek için birtakım beklentilere girerler. Medyaya maruz kalma neticesinde bu ihtiyaçlarından bazılarını giderirler. Ancak bunun yanında medyanın etkisi olarak istenmeyen sonuçlarda ortaya çıkabilir. (Yaylagül, 2013:71).

Kültürel Çalışmalar alanının en önemli ismi Stuart Hall kodlama/kodaçımı (encoding/decoding) modeli ile kadın izleyicilerin medya metinlerini nasıl algıladıklarına ilişkin çok sayıda çalışma yapmıştır. Stuart Hall, (1980) “Encoding-Decoding” adlı çalışmasında medya metinlerinde egemen ideolojinin tercih edilen okuma olarak kaydedildiğini fakat bunun okuyucular tarafından otomatik olarak kabul edilmediğini belirtir. Okuyucuların-izleyicilerin-dinleyicilerin toplumsal koşulları onların farklı duruş noktalarını kabul etmelerine sebep olabilir. Hall, yorumun sınırlı kalacağı üzerinde ısrar eder ona göre anlam özel ve bireysel olamaz. (Yaylagül,2013:130).

Tania Modleski Loving With a Vengeance (Hınçla Sevmek, 1982) adlı kitabında kadın imgesinin kod açımını yaparken göstergebilimsel, yapısalcı, Marksist metotlar kullanmıştır. Modleski bu kitabında kadınların patriyarki altında ezilmesini konu alır. (Baştürk Akca ve Ergül, 2015:17-25).

Leyla Kırkpınar yazmış olduğu Türkiye’de Toplumsal Değişme ve Kadın (2001) adlı eserinde 1789 Fransa olaylarında kadınların aktif biçimde yer aldığını söyler:

“ Asıl adı Aubry olan Olympe de Gouges devrimci düşünceleri heyecanla benimsemişti. Kadınların özgürlüğü üzerine düşünceler ortaya koyan Gouges, “Örücüler” (Tricoteuses) adlı aktif bir örgüt kurmuştu. Bu girişimleri Guoges’i giyotine götürdü; buna rağmen o; “Kadınların giyotine gitme hakkı varsa, kürsüye çıkma hakkı da olmalıdır” diyordu. Bir başka Fransız düşünür Mme Roland ise; “Ey özgürlük! Senin adına ne cinayetler işleniyor!” diye haykırmaktaydı”. (Kırkpınar, 2001:72).

1920’lerde hızını yitiren feminist hareket, Nasyonel Sosyalizmle birlikte büyük bir darbe yemişti. Nasyonel Sosyalizm erkek ağırlıktaydı ve feministlerin amaçlarına ters düşüyordu. Kadın erke eşitliğini yadsıyor, kadının yaşamını biyolojik ve ailevi işlevlerle sınırlıyordu. (Aktaran Kırkpınar, 2001:316).

Ömer Çaha yazmış olduğu Türkiye’de Sivil Toplum ve Kadın (1996) adlı kitabında feminizmin üç temel hususta başarı sağladığını söyler: Bunlardan ilki kürtaj kavramının kamuoyunda tartışılır hale gelmesidir. İkincisi cinsiyet kavramını sorgulamış ve onu yeniden tanımlama yoluna gitmiştir. Son olarak da bir baskı grubu olarak siyasi partiler ve hükümetler üzerinde baskı oluşturarak kadınların lehine kararlar alınmasını sağlamıştır.

Feminizm tüm dünya toplumlarında boş bir slogan veya erkeklere karşı güdülen üstünlük mücadelesi, erkek cinsiyetine karşı yapılan bir düşmanlık, kafa tutma olarak değil ahlaksal, dinsel, cinsel, toplumsal, siyasal, hukuksal ve eğitsel alanda tüm insan haklarından, kadınların da erkekler gibi eşit ölçüde yararlanmalarını yani birebir bir eşitliği güvence altına almayı hedefleyen kültürel bir akım olarak yerini almıştır. (Akşit Kuşcan, 2010:151).

2.2. TÜRKİYE’DE YAPILMIŞ KADIN ÇALIŞMALARI

Türkiye’de kadın hareketinin tarihini incelerken, Cumhuriyet döneminden öncesine gitmek gerekir. Nitekim Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki ilk kadın kuruluşları, kadınlara boşanma hakkı verilmesi gibi konularda mücadele yürütmüşlerdir. 1910-1920 arasında varlık göstermiş olan Müdafaa-i Hukuk Nisvan gibi kuruluşların Türkiye kadın hareketinde ilk feminist dalgayı oluşturduğu da öne sürülmüştür. (Cengiz, 2010:121).Türkiye’de 1. Dalga kadın hareketinin başlangıcı Osmanlı Devleti’nin son dönemine denk gelir. Bu hareket aynı zamanda Osmanlı Kadın Hareketi olarak da bilinir. Genç Cumhuriyet, Osmanlı’dan devraldığı mirası, kadınlar için bir “devrim” söylemiyle öne çıkarırken aslında kadınlara ifade ve eylem özgürlüğü bile tam anlamıyla teslim edilmiyordu. Cumhuriyet’in bütün zorlukları aşacak gücüne duyulan iman, 1980’lere kadar ciddi bir biçimde bozulmamıştır.

Ancak 80’lere gelindiğinde, ulusal ideolojinin sorgulanması, resmi söylemin sorgulanması ve aynı zamanda etki gücü kısılan sosyalist hareketin sorgulanması, “İkinci Dalga Kadın Hareketi” olarak yeni bir uğrak yaratmıştır. (Karagöz, 2008).

Osmanlı toplumu geleneksel yapısını Avrupa’ya göre daha uzun süre korumuş ve bu nedenle Osmanlı toplumunda modernleşme daha geç başlamıştır. Dolayısıyla Osmanlı kadınının eşitlik ve özgürlük arzularını ortaya koyması 2. Meşrutiyet döneminde gerçekleşmiştir. Bu dönemde toplum Fatma Aliye ve Emine Semiye gibi kadın düşünürlerle tanışır ve basında yer alan ilk kadın imzası Fatma Aliye’nin olur.

Ayrıca “kadın sorunu” nu romanlarına konu edinen ilk Müslüman kadın romancı da yine Fatma Aliye Hanım’dır. (Oral, b.t).

1895’de Hanımlara Mahsus Gazete’nin başyazarı kadındır ve en uzun süreli kadın dergisi olma özelliğini taşımaktadır. Dönemin ileri gelen ailelerin yurt dışında eğitim görmüş kızlarının isimlerini bünyesinde bulunduran dergide, Fatma Aliye, Emine Semiye, Şair Nigar Hanım’ın yanı sıra, modernleşmeci erkek aydınların söylemleri de yer almıştır. Özellikle; nesil yetiştiriciliği, kadın ile içerisinde bulunduğu toplum arasındaki bağlantı, “anne” eğitiminin önemi konularına değinen derginin iki amacı olduğu söylenmektedir: Entelektüel Türk kadınları ve eserlerinin tanıtılması ile Osmanlı ve dünya kadınlarıyla ilgili bilgilerin aktarılmasıdır. (Yıldırım, b.t).

HMG’ye egemen olan dönemin milliyetçi ideolojisi, daha sonra 1919’da çıkarılan İnci dergisinin de yayın ilkesi olarak karşımıza çıkacaktır: “İyi bir aile kadını, evini düzenleyip temizlemesini, sevimli bir yuva haline koymasını bilmeli. İyi bir valide olmalı, çocuğunu asri ihtiyaçlara göre terbiye etmelidir. Evini idare etmek, yemeğini pişirmek, bu yoldaki malumatla donatmak için İnci’yi çıkarıyoruz.” (Altun, 2010:105). O dönem için Feminist hareketler olarak görülen bu gelişmelerin aslında erkek egemen ideoloji tarafından şekillendirildiği açıkça ortadadır. Dergilerin içeriklerinden de anlaşılacağı üzere kadına sadece ev içi rollerde yer verilmiştir.

Bunun yanında Osmanlı’da kurulmuş kadın dernekleri de mevcuttur. İlk dernekler savaş döneminde kurulan yardım dernekleridir. Kız çocuklarının eğitimini temel amaç edinen ve kadınları iş yaşamına hazırlamak için mesleki eğitim verilen derneklerde kurulmuştur. Osmanlı Türk Kadınları Esirgeme Derneği, Osmanlı Kadınları Çalıştırma Cemiyeti Hayriyesi, Biçki Yurdu gibi dernekler kadınların istihdam olanaklarının geliştirilmesi için kurulan derneklerdir. (Durudoğan ve diğerleri, 2010:111).

Türkiye’deki İkinci Dalga Kadın Hareketi, ekonomik krizin tetiklediği “yeni düzen” kurma girişimi içinde yaşam alanı bulabilmiş bir harekettir ve 80’lerdeki toplumsal mobilizasyon atağında çok önemli iz bırakmıştır, hatta “Birinci Dalga Kadın Hareketi” diye bilinen Osmanlı Kadın Hareketi’nin ardından, “yeniden uyanış” olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle de “*İkinci Dalga Kadın Hareketi*” olarak tanımlanmaktadır.

1980'lerin feminizmi askeri rejimle doğmuş, neo-liberal bireyci söylemle desteklenmiş, epeyce bir yol almış, ama toplumun geneline yayılamamış ve o yıllarda toplumsallaşmamıştır. (Karagöz, 2008).

1988-1989 dönemi Türkiye'de II. Dalga Feminist Hareket'in zirveye ulaştığı dönemdir. Başarılı geçen Dayağa Karşı Kampanya henüz hafızalarda çok taze iken Kasım-Aralık 1989'da Cinsel Tacize Hayır - Mor İğne Kampanyası başlar. Kampanyalar aracılığıyla kadın hareketi kitleselliğe ulaşmış, feministlerin ortaya attığı her gündeme kadınlar tarafından sahip çıkılır olmuştur. (Koçak, 2007).

1990 yılında kurulan Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, gündelik hayattaki ataerkil baskının en görünür belirtisi olan "kadına karşı şiddet" sorunuyla mücadele ederken, ikinci dalga feminizminin gündelik hayatta, özel alanda mücadele etme önceliklerini yansıtır ve Türkiye'deki 1980 sonrası feminist aktivizmin kurumsallaşmış hali olma özelliği gösterir. (Durudoğan ve diğerleri, 2010:123-124).

1998 yılında Kadınlar Derneği Yayınları adı altında Cumhuriyet ve Kadın başlıklı sempozyumda söz alan Serpil Üşür Türkiye'de kadın hareketinin üç önemli noktası olduğunu söyler: Bunlardan ilki, özel alan, aile içi, akrabalık ilişkileri içerisindeki şiddet yani cinsel şiddettir. İkinci tartışma alanı Türkiye'de ayrımcılığı algılamak, izlemek görmek ve buna karşı politik duruş ve strateji geliştirmektir. Üçüncü nokta ise, Türkiye'deki farklı kültürlerin, farklı coğrafyaların, farklı yaşam deneyimlerinin içinde kadın olmak yani farklı kadınlar olmaktır. (Kadınlar Derneği Yayınları, 1998:174-176).

1940 ve 50'lerde, Kadın Haklarını Koruma Derneği, Türk Kadınları Kültür Derneği, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği, Türk Anneler Derneği gibi çeşitli kadın örgütleri kurulmuştur. Bu dönemde kurulan pek çok örgüt, 1976 yılında Türk Kadın Dernekleri çatısı altına buluşturulmuştur. (Cengiz,2010:121-122).

Medyada kadın temsillerinin incelenmesi yoğun olarak, 1970'li yıllarda feminist medya çalışmaları aracılığıyla gündeme getirilmiş ve kadını ikincil konuma iten toplumsal süreçlerin medyadaki kadın temsilleri ile yakından ilişkili olduğu gözlenmiştir. (Aktaran Yavuz, 2015:143-144).

Türkiye'de medya ve iletişim çalışmaları alanındaki feminist akademik çalışmalara yönelik ilginin 1980'lerde yükselişe geçen kadın hareketleriyle eş zamanlı olarak arttığı görülmektedir.

Bu nedenle Türkiye'deki toplumsal cinsiyet ve medya alanına yönelik tartışmalar da Batı'dakine benzer şekilde uzun süre kadın ve medya ilişkisi üzerinde yoğunlaşmıştır. (Baştürk Akca ve Ergül, 2015:36).

Dünyada feminizm çeşitli alanlarda karşılık bulup ilerlerken, ülkemizde feminizm kadın ve şiddet olgusu etrafında şekillenmiştir. Türkiye'de kadın çalışmalarının ana konusu maalesef kadına yönelik şiddet ve bu şiddetin medyaya nasıl yansıdığıdır. Bu konu üzerine yazılmış çok sayıda makale ve tez bulunmaktadır. Bu kaynakların en önemlisi Mine Gencel Bek'in 2011 yılında medya ve aile içi şiddet üzerine yapmış olduğu araştırmasıdır. (Baştürk Akca ve Ergül, 2015:37).

2.3. BÖLGE KADINININ KÜLTÜREL YAPISI

Karadeniz Bölgesi'nde geleneksel ve kültürel yapının farklı dinamiklerin bir araya gelmesiyle oluştuğunu biliyoruz. Öncelikli olarak farklı etnik kimliklerin bir arada yaşadığı kozmopolit bir bölge olması, kültür çeşitliliğinin artmasında ve değişik kültürel unsurların Karadeniz Bölgesi'nde toplanmasında etkili olmuştur. Ancak bütün bu farklılıklara rağmen “kadın”ın görevi ve sorumlulukları değişmemiştir. Bir Laz kadını, inek sağmaya gidiyorsa, Hemşin kadını da inek sağmaya gider. Bir Rum kadını, tarlaya mısır ekmişse bir Laz kadını da aynı işi yapar bir Hemşin kadını da. Coğrafi bölgeler kısmı olarak birkaç km ile birbirinden ayrılssa da, yapılan işlerin niteliği ve içeriği değişmemiştir. İşte bu sebeptendir ki, Karadeniz kadını birbirinin dilinden iyi anlar.

Karadeniz Bölgesi'nde geleneksel kültürel yapının şekillenmesinde özellikle “gurbetçilik” olgusu belirleyici bir faktör olmuştur. Erkeklerin para kazanmak amacıyla uzun zaman aralıklarında bölge dışında olması, erkek işi olarak tabir edilen işlerin de kadınlara yüklenmesine sebep olmuştur.

Bu durum, bir yandan kadınların zaten fazla olan işini arttırırken, diğer yandan da kadının ev dışına çıkmasını sağlayan unsur olmuştur. Kadınlar fındıklıklarda, çay bahçelerinde ve mısır tarlalarında çalışmakla kalmayıp aynı zamanda bu işlerin organizasyonunu da üstlenmişlerdir. Bu nedenle özellikle Doğu Karadeniz Bölgesi'nde bir kadının arazide çalışmaması ayıp karşılanır.

Karadeniz kadınının çalışma hayatının en önemli unsuru “dayanışma”dır.

Modern toplumlarda birey sadece kendisi için üretirken, özellikle Doğu Karadeniz Bölümü'nde çalışma hayatı kolektif bir yapıya sahiptir. Kadınlar çalışma hayatlarında çeşitli nedenlerle düzenlenen imecelerle ciddi bir dayanışma örneği sergilerler. Dayanışma yani "imece" adını verdikleri bu yardımlaşmalar çalışma hayatıyla sınırlı kalmayıp, sosyal hayata da taşınır. Düğün, cenaze ve evlilik gibi sosyal olaylarda da bölge kadını birbirinin yardımcısı konumundadır.

Karadeniz kültüründe üretici konumunda bulunan kişiler yine kadınlardır. "Üretici" olarak tasvir edilen kadınlar sadece çalışma hayatında değil, kültürel alanlarda da aktiftir. Özellikle türkü söylemek ve üretmek, Karadeniz kadınının gündelik hayatında önemli bir yer tutar. (Kolivar, b.t). Bu durum bir anlamda, yapılan ağır işlerin eğlenceli duruma getirilmesini sağlar.

Bölge kadını, yaşadığı çevreye duyarlıdır ve değerleri için sonuna kadar direnmeyi bilir. Özellikle son 5-6 senedir Hes'lere karşı yürütülen mücadele göz önünde bulundurulduğunda Karadeniz Kadını'nın mücadelecisi yönü daha da kanıtlanabilir hale gelmektedir. "Hes Direnişlerinde Kadınların Deneyimleri: Fındıklı Örneği (2013)" adlı makalede Şahinde Yavuz ve Özlem Şendeniz bu durumu örneklerle açıklamışlardır. Çalışmada Fındıklı'da ve Fındıklı'ya bağlı Gürsü Köyü'nde yaşayan Hes direnişine katılmış 17 kadınla derinlemesine görüşme yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda kadınlar suyu kendi can damarları olarak betimlemiş ve sularının ellerinden alınmasını, evlatlarının ellerinden alınmasıyla bir tutmuşlardır.

Karadeniz Bölgesi'nde özellikle de Doğu Karadeniz Bölümü'nde kadınların baba malından hakları olmalarına rağmen çoğu durumda bu haklarından mahrum bırakılırlar. Çeyiz eşyalarına yapılan masraf bu haklarına karşı hesaplanmaktadır. Eğer kız kardeşler ısrarla mal talep ederse, onlara da birer hisse verme zorunluluğu vardır. Bu durum özellikle kız ve erkek kardeşler arasında iyi ilişkilerin sürdürülememesine ve kırgınlıklar yaşanmasına sebep olur. (Vanılışi ve Tandilava, b.t:119). Ancak günümüzde bu ayrımın giderek azaldığı söylenebilir.

Bölge kadının kıyafetleri de onun doğaya uyum sağlama sürecinde yardımcısı olmuştur. Yöre kadını örtünmenin yanında giydiği önlük, kuşak, peştamal ile bölgesel şartlarda rahat çalışabilecek en uygun kıyafeti bulmuştur.

Arkadan saran kalın kuşak gün boyu ıslak zeminde çalıştığından onu oturduğu yerin zararından korumakta, uzun çorapları ıslandığında her gün değişimi kolaylaştırmakta, önlükleri peştamalı ise yine günlük işlerden kıyafetlerinin kirlenmesini, yıpranmasını önlemektedir. (Cumhuriyetimizin 75. Yılında Rize, 1998:178).

3.BÖLÜM

ANALİZ

3.1. FARKLI DİLLERDE YER ALAN TÜRKÜLER

Karadeniz Bölgesi'nin özellikle Doğu Karadeniz Bölümü'nde farklı etnik çeşitliliğin olduğu yıllardan beri olmasa da artık günümüzde bilinen bir gerçek halini almıştır. Dolayısıyla farklı kültürlerin bir arada olması, beraberinde farklı kültürel ürünlerin de oluşmasına büyük katkı sağlamıştır. Bölgede yaşayan toplulukların kendilerine ait özel diller konuşmaları bölgenin kültürel açıdan zengin olmasındaki en büyük etkidir. Bölgede çoğunlukla Lazlar, Hemşinliler, Rumlar ve Çepniler yaşamaktadır. Bu nedenle bölgeye ait olan türküler de farklı dillerde oluşturulmuştur. Bu nedenle Doğu Karadeniz Bölümü'ne ait Türkçe türkülerin yanında Lazca, Hemşince ve Rumca türkülere de yer verilmiştir.

Uğur Biryol Müzik Yazıları adlı kitaba yazmış olduğu önsözünde bölgenin etnik ve müzikal yapısını şöyle özetlemiştir:

“Karadeniz Bölgesi'nin genelinde ama özellikle Doğu Karadeniz Bölümü'nde yaşayan çok etnikli yapı, kültürel manada da çok zengin bir birikimin oluşmasını sağlamış hiç şüphesiz. Etnisite ile ilintili sınırlar da birbirinden farklı kültürel kodlara sahip. Mesela, Rize'nin Pazar ilçesinin doğusundan Hopa'ya kadar yaşayan sahil halkı Lazca konuşur ve kendini Laz olarak tanımlar. Lazlar, müziklerini tulum adlı nefesli çalgı aleti eşliğinde söyler. Lazların yaşadığı bölgenin hemen ardından Hemşinliler adı verilen batıda Türkçe, doğuda Ermenice konuşan bir başka halk yaşar. Hemşinliler batıda (Hemşin, Çamlıhemşin) tulum, doğuda (Hopa, Kemalpaşa) şimşir kaval kullanırlar ve danslarını yine horon olarak adlandırır. Trabzon tarafında ise güneybatıdan yani Şalpazarı ilçesinden batıya ve güneye doğru Türkmen yerleşimleri başlar. Buradaki Türkmenler kendilerini Çepni olarak adlandırır.

Trabzon, Giresun ve Kuzey Gümüşhane Çepnileri kemençe kullanırlar ve halk danslarını horon olarak adlandırır.

Gümüşhaneliler de halk danslarını horon değil Ermenice “bar” olarak adlandırır ve kemençeyi çok fazla kullanmazlar. Sadece davul-zurna kullanırlar. Trabzon’un batısı ve doğusunda horonlar birbirine benzerken kemençe çalma teknikleri ve ezgiler farklılıklar göstermektedir.” (Ertaş, 2014:7).

Yukarıdaki alıntıdan da anlaşılacağı üzere bölgede farklı kimliklerin yaşamını sürdürmesi, farklı dillere ait kültürel ürünlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu bölümde bölgede yaşayan farklı etnik kimlikler hakkında kısaca bilgi verilecek ve daha sonra türkülerin analiz edilmesi aşamasına geçilecektir.

Laz halkı, Antik çağdan günümüze değin Kolhis ve Kuzey Doğu Anadolu’da varlığını sürdürmüş bir halkın adıdır. Günümüzde çoğunluklu olarak yaşadıkları bölge Doğu Karadeniz sahilidir. Lazlar yoğun olarak Rize’nin Pazar (Atina), Ardeşen (Artaşeni), Fındıklı (Viçe) ilçeleriyle birlikte Artvin’in Arhavi (Arkhabi) ve Hopa ilçelerinde yaşamaktadırlar. Lazca (Lazuri nena) Güney Kafkasya dil ailesinden Zan ve Kokhian kolundan Gürcüce, Svanca ama özellikle Megrelce ile oldukça yakın bir dildir. Şimşir kaval ve kemençenin seyrek de olsa kullanımına karşın temel geleneksel enstrüman tulum, geleneksel halk danslarının yegane adı ise horondur. Laz ve Hemşin horonlarının Trabzon horonlarından başlıca farkı horonlara sözlü iştirak edilmesi ve omuz silkme figürünün eksikliğidir. (Anonim, b.t). Lazların tarihsel etnolojileri, dilleri, antropolojik özellikleri, yaşam tarzları, gelenek-göreneklere, karakteristik yapıları, folklorları ve en önemlisi de ulusal duygularıyla, kendilerine özgü orijinal insanlardır. İngiliz araştırmacı Robin Feden de Lazlar için şu cümleyi kurmuştur: “Çağdaş Türk Halklarından Lazlar, Yakın Doğu halklarına özgü güçlü, karakteristik çizgiler taşırlar”. (Siharulidze ve diğerleri, 1998:67-68).

Laz şarkıları çoğunlukla sevda üzerine söylenmiştir. Şunu unutmamak gerekir ki: 17. Yüzyıl boyunca Laz erkekleri ağır ekonomik koşullar yüzünden evlerini, ailelerini terk edip uzak diyarlara (Gürcistan bölümündekiler; Abhazya ve Rusya’ya) iş aramaya gitmek zorunda kalıyorlardı. Bunların arasında sayısız yeni evli erkeklerle sevdalı, nişanlı gençler de bulunuyordu. (Vanilişi ve Tandilava, b.t:146). Bu sebepten ötürü erkeklere ait olan birçok iş de kadınların sorumluluk alanına geçmiştir.

Bölgede yaşayan farklı etnik kimliklerden biride Hemşinlilerdir. Türkiye'deki Hemşinlilerin coğrafi olarak Doğu Hemşin ve Batı Hemşin şeklinde iki ana parçaya bölüdüğü varsayılmaktadır. Doğu Hemşin Artvin'in Hopa ve Borçka ilçesindeki Hemşin köylerinden oluşmaktadır. Batı Hemşin'in genellikle Rize İli Çamlıhemşin, Hemşin, Pazar, İkizdere, Çayeli ve Fındıklı ilçelerindeki Hemşin köylerini içerdiği düşünülür. Bu coğrafi bölümlenmenin aynı zamanda dil itibariyle kültürel bir ayrımı da ifade ettiği iddia edilmektedir. Batı Hemşin'de Türkçe ağızlar konuşulmasına karşılık Doğu Hemşinlilerin iki dili olduğu ve "Homşetsma-Hemşince" denilen bir Batı Ermenice ağızını da konuştuğu kabul edilmektedir. (Aksu, 2013).

Lazlar ve Hemşinlilerin yanı sıra bölgede yaşamını sürdüren diğer etnik kimlik ise Çepnilerdir. Günümüzde Tirebolu ve Giresun arasındaki köylerde ve Gümüşhane dolaylarında yaşadıklarını bildiğimiz Çepniler, Kaşgarlı Mahmut'un sözünü ettiği 22 Oğuz Boyu arasında da yer almaktadır. (Siharulidze ve diğerleri, 1998:77).

Rumca türkülere yer vermemin sebebi ise Trabzon'da yaşamış Karadenizli Rumların varlığıdır. Fatih Sultan Mehmet, Trabzon'u alır almaz ilk iş olarak buradaki Rumların üçte birini İstanbul'a sürgüne yollamıştır. Onların yerine Trabzon'a Müslüman aileleri yerleştirmiştir. (Anonim, b.t). Fakat Trabzon'da kalmayı başaran az sayıda Karadenizli Rum, bu bölgede yaşamını devam ettirmiştir. Dolayısıyla Karadeniz Rumcası denilen Romeika dilinin de günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır. Bu gün hala Tonya ilçesinin bazı köylerinde sadece Romeika dilini konuşan insanlar mevcuttur. (Pontos World, 2014).

3.2. TÜRKÜ ANALİZLERİ

3.2.1. Doğu Karadeniz Bölümü

Laz Gelini (Kuşluk Vakti) (Trabzon)

Ceviz yiyerek gitti işine, dinlenmeden çapaladı öğlene değin
Bir ihtiyar kadın izliyordu uzaktan, canını alır (çalışarak) Laz gelini
Akşama dek didinir bakmaz etrafına, tepeleri koşarak aşar
Böyle çalışıyor Laz gelini
Gelir gelmez inek sağmaya iner, karanlığa çıkmaz ahırdan
Canı çıkar eve çıkana kadar, bitmez işleri Laz gelini
Kapıda çocuk karşılar, kızınca bir iki tokat atar
Yenidir kimseden hesap soramaz, böyle bocalanır Laz gelini
Sessizce siniyi ortaya koyar, kaynana oturuyor aptalca
Görümce boncuk oyası örüyor, yalnız parçalanıyor Laz gelini
Yemekten sonra bulaşık yıkar, top
lar süpürür düzeltir
Uyumadan çocuğunu doyurur, oturmadan döner Laz gelini
Böyle olmayacak her zaman, sabredecek çocuklar büyüene dek
Olacak bir gün onun da gelini, dinlenecek o zaman Laz gelini
(Türkü Dostları, b.t).

Bu türküde genel anlamda bir Laz gelininin yapmış olduğu bütün işler sıralanmıştır. Herkesten önce evin gelini uyanır ve sobayı yakar. Yapılacak ufak tefek ev işlerini hallettikten sonra esas işine yani tarlasına doğru yol alır. Dinlenmeye pek vakti yoktur. Neredeyse akşama kadar arazide çalışır. Araziden eve döndüğünde ahırda inekleri onu bekler. Sütünü sağar ve evine gider fakat işi yine bitmiş sayılmaz çünkü ilgilenmesi gereken çocukları vardır. Evde yaşayan diğer fertlerden yardım görmez. Bütün işler onun sırtına yüklenmiştir. Çocuklarıyla ilgilenmeden masayı hazırlamaya koyulur. Yemek yenir, masa toplanır ve bulaşıkları yıkamak da yine onun işidir. Türkünün sonunda yer alan “Olacak bir gün onun da gelini, dinlenecek o zaman Laz gelini” dizesinde ifade edildiği gibi bu kültürel sistem geçmişten geleceğe aktarılan bir yapı haline gelmiştir. Bu durum bir döngü halini almıştır. Bu gün eziyet çeken gelin yarın kaynana olacak ve gelininden aynı işleri yapmasını bekleyecektir.

Kadın yine hem ev içi rollerde hem de ev dışında karşımıza çıkar. Her iki durumda da çalışmaya devam eder.

Çaylıktaki Kızlara (Rize)

Çay taşıya taşıya, ağırdı oynakların
Çaylığa dolaşmaktan, yarıldı ayakların
Çaylığa gördüm seni, yapıyordun budama
Dikkat eyle sevdiğim, elini yaralama
İyi ayıkladın mı, topladığın çayları
Bayağı zayıflattı, seni mayıs ayları
Çaylıkların içine, kız dolana dolana
Bohçanı çok doldurma, nazar degecek sana
Yarım hissemi ayır, topladığın çaylardan
Dikkat eyle gezerken, düşersin bayırlardan
Akşam gel bekliyorum, seni alım yerine
Filiz çaylar doldurdun, yarım sepetlerine
(Mustafa Duman, Çay Kitabı, 2005:80).

Bu türkü kadının iş gücü olarak görüldüğü türkülerden biridir. Kadın çay toplamakta ve bu durum yüzünden birçok tehlikeyle de yüz yüze gelmektedir. Bir kadın için çay toplamanın ağır bir faaliyet oluşu türkünün nerdeyse bütün dizelerinde açıkça belirtilmiştir. Çay toplayan ve aynı zamanda çay taşıyan kadının fiziksel olarak yıprandığı net bir şekilde dizelere yansımıştır. Engebeli arazide çalışmaktan yarılan ayaklar ve eller bölge kadının zorlu yaşamından bir kesiti gözler önüne serer.

Laison (Trabzon)

Lai lai laison, ta mesa s'pa zoulison
T'emorpa ta merea's, sison e pouli m'sison
Lay lay lay belleri de bük
Güzel kalçalarını salla yavrum salla
Ekrateses tin kotila'm, eploses ta vrissile s'
İstaro kes eplotham, k'edokes me do isses

Boynumdan tutup, dudaklarını uzattın
Sonra da ikimiz uzandık, neyin varsa bana verdin
(Anonim, b.t).

Trabzon Rumcası yani Romeika diline ait olan türkülerden biridir. Türkü genel anlamda cinsel içeriklidir. Kadın cinsel bir obje olarak görülmüş ve kadının fiziksel özellikleri de bu bağlamda değerlendirilmiştir. Kadının beli, kaçaları, dudakları türkünün içeriğini oluşturmuştur. Türküde “kadın ve dişi olma” kavramları eşleştirilmiştir. Kadın ve vücudu cinsel bir figür şeklinde tasvir edilmiştir.

Karadeniz Kadını (Rize)

Ne korkan ne ürkektir Emsali yok tem tektir
Çok erkekten erkektir Karadeniz kadını
Karadeniz Kadını da Karadeniz kadını
Hayal olur düş olur evinde güneş olur
Kale gibi eş olur Karadeniz kadını.
Karadeniz Kadını da Karadeniz kadını
Yar ararsan yar onda namus onda ar onda
Çok fazilet var onda Karadeniz kadını.
Karadeniz Kadını da Karadeniz kadını
Keşan giyer allanır ne pişirse ballanur
14’li da kullanır Karadeniz kadını
Barabelli kullanır Karadeniz kadını
(Anonim, b.t).

Karadeniz kadınının her yönüyle ele alındığı türkülerden biridir. Kadının karakteristik özelliklerine değinilmiş ve cesur, mert, korkusuz bir kadın profili çizilmiştir. Türküye göre Karadeniz kadını namusuna düşkündür ve aynı zamanda kocasını sahiplenen bir yapıdadır. Her durumda “kadın” ve “namus” kavramları bir arada kullanılmıştır. Özellikle dizi analizlerinde bolca karşımıza çıkacak olan “iyi silah kullanan kadın” profili bu türküde de yer almıştır. Bu durum aynı zamanda “erkek gibi kadın” imajının da Karadeniz kadınına yüklenmesinde önemli bir etken olmuştur.

Nani nani (Rize-Pazar)

Nani, nani, nani, nani aa, aa nani, e bere-şkimi, nani, nani
Mtutepe do mçapupe muluran, e bere-şkimi, nani, nani, aa, aa
Nani, e, bere-şkimi, nani, nani, nana-skani moxtas do cegibas,
E, bere-şkimi, nani, e, bere-şkimi, nani, nani
(Goicihe Kojima, Laz Şarkıları, 2003:72).

Lazca bir türkü olan Nani Nani aslında bir ninnidir. Bu ninnide kadının annelik vasfına vurgu yapılmıştır. Türkünün Türkçesi şöyledir: Eee eee eee yavrum benim, aylar ve çakallar geliyor eee eee eee yavrum benim, hadi uyu yavrum benim, annen gelsin de emzirsin seni yavrum benim. Türküde bebeği uyutan kişinin bebeğin annesi olmadığı anlaşılır. Ağlayan bebeğe anneannesi ya babaannesi ninni söylüyor izlemine vardır. Annen gelsin de emzirsin seni derken kadının annelik rolüne gönderme yapılmıştır. Toplum içerisinde birçok farklı rolle karşımıza çıkan kadın bu türküyle anne statüsünde ele alınmıştır.

Elinde Çıngıl Orak (Giresun-Şebinkarahisar)

Erkekler

Ekini biçe biçe çık örenin başına

Adam havas ediyor değmiş onbeş yaşına

Katmışlar, yağı bala katmışlar, üç güzel görmüşler

Nerede, şu karşı ki ırgatta

(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:309).

Kadının arazide çalışan işçi konumunda olduğu türkülerden biridir. Genç yaşta arazide çalışmaya başlayan kadın yine türkülere konu olmuştur. Ekin biçtiğini anladığımız kadın henüz 15 yaşına yeni girmiştir. Bu türkü kadın erkek atışması şeklinde meydana gelmiştir. Kadının yapacağı işi tasvir edenin erkek olması şaşırtıcı değildir. Genel olarak baktığımızda kadının faal olarak çalıştığı türkülerin üretiminde erkeğin imzasını görürüz. Erkek bir yardımcı olarak tarlada kadının yanında değil, bir gözlemci ya da bir kontrolcü olarak dışarıdan izleyen konumundadır.

Çayeli'nden Öteye (Rize- Çayeli)

Karlı dere den beri, yeşil çay bahçeleri

Çay filizi toplayi, peştemalli kızları

(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:218).

Rize'nin Çayeli ilçesine ait olan bu türküde kadın yine tarlada karşımıza çıkar. İşi yapan yine kadındır. Bölgede yetişen ürün çeşidine göre tarlaların nitelikleri değişmekte fakat kadın her durumda çalışma alanı olan arazide yer almaktadır. Yukarıdaki türküde de kadın yine çay bahçesindedir. Oldukça ağır ve zahmetli bir iş olan “çay toplamak” ne yazık ki bölgede kadınların üzerine yüklenen görevlerden biri olmuştur. Bölgenin coğrafi yapısı göz önüne alındığında engebe ve eğimin fazla olması kadınların işini daha da zorlaştırmıştır.

Maçkalıyım Maçkalı (Trabzon)

Maçkalıyım Maçkalı alırım iki karı

Biri gider ahıra biri yıkar kapları

Delikanlı karısı iki tane olacak

Birisi darıldı mı öteki sarılacak

(Akor Merkezi, b.t).

Kadının metalaştırıldığı ve küçük düşürüldüğü türkülerden biridir. Türküde kadın alınıp satılabilen mal olarak betimlenmiştir. Ayrıca kadın ya da kadınlar evin işlerini yapmaktan sorumlu kişiler olarak aktarılmıştır. Bunun yanında “iki kadına sahip olmak” ve “delikanlılık” kavramları bir arada kullanılmıştır. “Delikanlı karısı iki tane olacak” dizesiyle aslında “delikanlı” olma durumu kadının sayısı ile meşru kılınmıştır.

Çayeli'nden O Yani (Trabzon)

Eğdim finduk dalini, gel döşüre döşüre

Aduni değışelum, olsun adun Menşüre

(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:218).

Yine kadının işçi yani arazide çalışacak iş gücü olarak görüldüğü türkülerden birisidir. Kadının çalışacağı alanlar bölgeden bölgeye farklılık göstermekle birlikte yaptıkları işler kısmen aynıdır. Genelde arazide çalışmak fiziksel güç gerektiren zorlu bir süreçtir.

Bu türküde de yöreye özgü bir ürün olan fındığı toplayan kadınların ele alındığını görürüz. Diğer türkülerden farklı olarak burada kısmı olsa erkeğin de tarlada olduğunu anlarız. Fakat fındığın toplanması işi yine kadına bırakılmıştır.

Gül Altında Gergef İşler (Gümüşhane)

Gül altında gergef işler gözeller, elde biçer diker işler bezerler
İğne ile sarma sarar sevdiğim, önüne türlü yemişler dizerler
(Türkü Dostları, b.t).

Gümüşhane iline ait bu türküde kadınlık rolleri üzerinde durulmuştur. Toplumun kadına biçtiği rollerden olan ev içi roller türkünün konusunu oluşturmuştur. Türküde gergef işlemek, biçmek, dikmek gibi el becerisi gerektiren işler kadınlar tarafından yapılmıştır. Bunun yanında yemek yapmak (sarma sarmak) da kadına yüklenen görevler arasındadır.

Çakal Yesun Anani (Rize)

Sen kuzu ol ben çoban, gezelim ovaları
İnsani bir hoş eder, Trabzon havaları
İnsani bir hoş eder, Rize'nin havaları
(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:205).

Bu türküde kasıtlı olarak ya da tamamen tesadüfî yollarla kadın bir hayvana benzetilmiştir. İlginç olan şey erkeğin kendini sürünün yönetiminden sorumlu olan çoban olarak betimlemesidir. Aynı zamanda kadın kolay kandırılabilen, yönlendirilebilen bir hayvan olan kuzu olarak tasvir edilmiştir. Erkeğin kadınlık arasında kurduğu bağı çoban-kuzu ikilisine benzetmesi doğal karşılanabilecek bir durum değildir. Bir insan olarak hayvana benzetilmek “kadın” kimliği açısından oldukça ironik bir tutumdur. Aslında burada yapılan benzetme bir anlamda toplum içerisinde karşılığını bulur. Erkeklerin gözünde kadın kimliğinin bulunduğu noktayı açıkça anlatmıştır. Erkeğin kendini “çoban” olarak nitelendirmesi her durumda yöneten konumunda olmak istemesiyle ilişkilendirilebilir.

Giresun'da Kayıklar (Giresun)

Giresun'da kayıklar, kızlar fındık ayıklar
İhtiyara kız verme, gece gündüz sayıklar
(Türkü Dostları, b.t).

Türküde yöreye özgü tarımsal ürünlerden birisi olan fındığın kızlar tarafından ayıklandığını görüyoruz. Bu ürünlerin ekilmesinden hasat edilmesine kadar her aşamada kadının başrollerde olması tesadüf değildir. Bununla da yetinilmeyip ürünlerin ayıklanması, kurutulması, seçilmesi gibi uğraştırıcı ve bir o kadar eziyetli işler de kadınlarındır.

Bizim Köyün Kızları Bakarlar Aynalara (Trabzon-Maçka)

Şubat ayı geldi mi, köyde belleme başlar
Arkasında sepeti içinde dolu taşlar
Belindeki peştemali, arkasında sepeti oy
Ne zaman tükenecek, ha bu kızların derdi
Fındığı toplayıp da, harmanda kurutacak
Kışa odun yakmaya, ormanda toplayacak
Keserler mısırları, değirmene giderler
Kimisi nişanlise, düğününü ederler
(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:170).

Trabzon'un Maçka yöresine ait bu türküde de yine kadının arazide çalışması durumu ele alınmıştır. Şubat ayının gelmesiyle birlikte köydeki kadınların bahçe kazmaya başladığını açık bir şekilde anlıyoruz. Bu türküde bölgeye özel bir durumun varlığı da söz konusu. Şöyle ki bölge coğrafi yapısı nedeniyle bol yağış alan ve su kaynakları açısından zengin olan bir yerdir. Dolayısıyla deniz kenarında ve dere yataklarında suyun biriktirmiş olduğu kum, çakıl, taş gibi yapı malzemeleri bulunur. Modern yapı sistemleri henüz bölgede uygulanmaya başlanmadan önce yöre halkının evin temelini oluşturmada buralardan sağladığı malzemeleri kullandığı bilinmektedir. Yani sepetinde taş taşıyan kadın betimlemesi de buradan gelir. Kadın sepetindeki taşları evinin yapımında kullanacaktır. Bu tamamen yöreye özgü bir durumdur. Bunun dışında türküden anlaşılacağı gibi kadın hemen hemen evin temel geçimini sağlayan kişi olarak tasvir edilmiştir.

Tarlada fındık toplayan, kışın yakmak için kullanacağı odunun teminini sağlayan, yetiştirdiği mısırdan un elde etmek için değirmene giden her durumda kadındır.

Lusnika (Artvin) (Işık-Dünyamızı aydınlatan ay ışığı)

Meg ağçıkme hazai, kiçme drin bidziga
Arçiu haz ağadzeş, Hilmi marğan onuşa
Bir tane kız sevdim, biraz yaşı küçüktür
Biraz önceki sevdiğim, şimdi baldan tatlıdır
(Anonim, b.t).

Artvin'in ilçelerinde yaşayan Hemşinlilere ait olan Hemşince türküde kadının küçük yaşta evlendirilmesi yani çocuk yaşta evlilik sorununa gönderme yapılmıştır. Türküde anlatılan aşk hikâyesinin kadın kahramanı olması gerekenden biraz daha küçük yaşta sahiptir. Bu durum türkünün de konusunu oluşturmuştur.

Biz Hepimiz Üç Kardeş (Giresun-Görece)

Sis dağının başında (da), kar mısın boran mısın
Alacağım yar seni (de), on altı da var mısın
(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:167).

Bu türkü küçük yaşta yapılan evliliklerin olduğunu anlatan türkülerden birisidir. Erkeğin ilgi duyduğu kadının yaşı hakkında dahi net bir bilgiye sahip olmadığını görürüz. Fakat biz erkeğin evlenmek istediği kadının henüz “çocuk” yaşta olduğunu anlıyoruz. Aynı zamanda kadının meta olarak görüldüğü türkülerden birisidir. “Alacağım yar seni de, on altı da var mısın?” diyerek karşı tarafa söz hakkı tanımadan, yaşının tutması durumunda erkek istediği kadını alabilir söylemini meşru kılar. “Kadın almak” deyimini bu türküde de rahatsız edici bir unsur olarak karşımıza çıkar. Alınıp satılabilmek insanlara atfedilen bir özellik olmayıp, mal ya da hizmet karşılığında kullanılacak bir vasıftır.

Bir Fındığın İçini (Giresun)

Fındık toplayan gelin, fındık dalda kalmasın
Gel biraz konuşalım, ahım sende kalmasın
(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:150).

Giresun bölgesine ait bu türküde de yine kadının işçi olarak betimlendiğine tanık oluruz.

Tarlada çalışan kişinin kadın olmasına rağmen bir de erkek tarafından uyarı alması, toplumda kadın-erkek ilişkilerini yansıtan durumlardan biri olmuştur. Yine emir veren, uyarı, kontrol eden erkektir. Türküde de “findık dalda kalmasın” diyerek findık toplayan kadını uyarır. Ayrıca türkünden edindiğimiz bilgi ışığında çalışan kadının evin gelini olduğunu da anlarız. Bu da yine bölgede kadına yüklenen rollerden birisidir. Evin gelini ev içinde yapacağı işler haricinde, ev dışında yani tarlada, bağda, bahçede yapacağı işlerden de sorumludur.

Bilettim Orağumi (Rize-Hemşin)

Armudu budakladım, elmanın dalı gibi

Seni benim bilurdum, babamın malı gibi

(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:142).

Rize'nin Hemşin ilçesine ait olan bu türküde kadının aşağılandığına ve aynı zamanda bir meta olarak tanımlandığına şahit oluruz. Erkeğin bu türküde kadını sahiplenmesi, günlük hayatta elde ettiği bir mala sahip olmasıyla eş değerde tutulmuştur. “Seni benim bilurdum, babamın malı gibi” diyerek kadın, cansız varlıklarla bir tutularak, değersizleştirilmiş ve karşılaştırma yapılmıştır. Aynı zamanda alınıp satılabilen “mal” statüsüne sokulmuştur. Türkülerin yaşanmış olaylardan esinlenilerek oluşturulduğu bilinen bir gerçektir. Bu durumda türkülerin gerçek hayatı temsil ettiği düşünüldüğünde kadının bölgedeki konumu hakkında, erkek ağzından reel bir şekilde aktarıldığına tanık olmaktayız.

Oy Miralay Miralay (Giresun)

Oy miralay miralay, askerin alay alay

Al kızları askere, askerlik olsun kolay

(Türkü Dostları, b.t).

Bu türküde kadın erkeğin yanında hayatı kolaylaştıran bir obje olarak tasvir edilmiştir. Aynı zamanda türküde kadının cinsel kimliğine de gönderme yapılmıştır. Çünkü türkünün sözlerinden de anlaşılacağı gibi askerlik, ortamı gereği içinde kadınlara yer vermeyen bir yapıya sahiptir ve belli oranda zorlukları bulunmaktadır. Fakat türküde kadınların varlığı bu zorluğun ortadan kalkma sebebi olarak gösterilmiştir. Yani kadın türküde bir anlamda “kurtarıcı” olarak görülmüş fakat bu çıkarım kadının cinsel kimliği üzerinden yapılmıştır.

Ben Eleyim Eleyim (Rize)

Erkekler

Emine'm çay toplayı, gene girdi çayluğa

Hemen evlenecağuk, bir girersem ayluğa

(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:129).

Bu türküde yine kadının arazide çalıştığına tanık oluruz. Çaylığa girip çay toplayan her zaman olduğu gibi kadın olmuştur. Diğer türkülerden farklı olarak bu türküde erkeğin işsiz olduğunu anlarız ve eğer işe girerse evlenebilecekleri anlaşılır. Yani kadın arazide çalışırken, erkeğin çalışma sahası farklıdır. Erkek aydan aya maaş alacağı düzenli bir işe girmekten bahsederken, kadının çalışma sahası genellikle arazidir.

Bağlamam Altın Telden (Giresun)

Hey agama agama, tütün koy tabakama

Bir de keyfanı (ihtiyar kadın) verin, götürüyim babama

(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:101).

Giresun iline ait olan bu türküde kadının hem aşağılanmasına hem de meta olarak görülmesine tanık oluruz. Üstelik bu türküdeki kadın figürü genç değildir. “Bir de keyfanı verin, götürüyim babama” diyerek kadın basitleştirilmiş ve değersiz hale sokulmuştur. Kadının bir yerden temin edilebilen bir meta ile eş değer tutulması, kadına verilen değeri ortaya koyar. Genç olan erkeğin, yaşlı olan erkeğe ihtiyar kadın götürmesi ya da götürmek için istemesi ve bu isteğini açıkça ifade etmesi kadın kimliğine yönelik olarak yapılmış aşağılayıcı bir tutumdur.

Asmam Senin Dalından (Trabzon-Maçka)

Derenun kıyısında, yıkayı çamaşırı

Nidelum güzelum, kaldık kıran aşırı

(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:60).

Trabzon'un Maçka ilçesine ait olan bu türküde yine kadının ev içi rollerine gönderme yapılmıştır. Çamaşır yıkamak, toplumda kadının yapması gerektiğine inanılan işlerden biri olarak gösterilmiştir. Kadının hem ev içinde hem de ev dışında çalışıyor olması, bölge kadınının yaşadığı zor hayatı göstermesi açısından önemli bir veridir.

Kadının bu durumunun sürekli erkekler tarafından dile getirilmesi fakat kadına yardım konusunda hiçbir faaliyetin olmaması da üzerine düşünülmesi gereken ilginç bir konudur.

Dut Dibine Yaslanırlar (Gümüşhane)

İşleri var ellerinde, gümüş kemer bellerinde
Şeker şerbet dillerinde, Gümüşhane güzelleri
İnce serpuş başlarında, kalem oynar kaşlarında
On üç on dört yaşlarında, Gümüşhane güzelleri
(Türkü Dostları, b.t).

Toplumda kadına biçilen roller arasında yer alan nakış, dikiş, örgü gibi el becerisi gerektiren işler bu türküde dillendirilmiştir. Aynı zamanda Gümüşhane güzelleri olarak tasvir edilen bu kadınların yaşlarının çok küçük olması dikkat çeken unsurlardan birisidir. Küçük yaşta evlilik gibi toplumsal sorunların olabileceğinin sinyalini veren türkülerden biri olarak değerlendirilebilir.

Alime'dir Kız Senin Adın Alime (Trabzon)

Alime'nin samanlıktır sarayı, alışmış liraya almaz parayı (yallah)
Alime'yi samanlıkta bastılar, şalvarını gül dalına astılar (yallah)
(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:32).

Kadının cinsel kimliği üzerine oluşturulmuş türkülerden birisidir. Kadın küçük düşürülmüş, aşağılanmış ve alay konusu edilmiştir. Bir kadının samanlıkta basılmış olması, onun “namus” kavramıyla eşleştirilmesine ve üzerine olumsuz bir yorum yapılmasına neden olmuştur. Kadının cinsel kimliği eğlence unsuru haline dönüştürülmeye çalışılmıştır. Tasvir edilen kadın diğer kadınlardan farklı bir yere konumlandırılmıştır.

Irmağın Kenarında Yılanın Kemikleri (Giresun)

Oy kemeçemin puli, ben alamam o duli
Alırsam gız alırım, memeleri guguli (sineleri guguli)
(Türkü Dostları, b.t).

Giresun'a ait olan bu türküde kadın, kız, dul, bekâr gibi aşağılayıcı ayrımların yapıldığını görmekteyiz.

Üstelik bu ayrımlar yapılırken yine kadının fiziksel özellikleri üzerinden gidilmiştir. Bu tarz sosyal toplumsal, biyolojik ve fiziksel ayrımların yapılması kadın kimliğinin aşağılanmasına sebep olan en önemli etkidir. Türküde “kız” ve “kadın” ayrımı yapılmıştır. Çeşitli sebeplerden ötürü biyolojik yapıları değişen kadınlar erkekler tarafından sınıflandırılmış ve farklı muamelelere maruz kalmıştır. Bu durum da kadın kimliğine zarar veren bir tutum olarak karşımıza çıkar.

Suda Pişmiş Mısırı (Rize)

Köydeki kızlarınan, ırgatluklar ederduk

Mısırın püskülünden, sigaralar içerduk

(Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi 1, 2006:404).

Rize yöresine ait olan bu türküde yine kadının “işçi” statüsünde olduğuna şahit oluruz. Köydeki kızların ırgatlık etmesi yani para karşılığında tarlada çalışması kadının içinde bulunmaması gereken durumlardan birisidir. Fakat şartlar kadınları çalışmaya yöneltmiş ve kadınlar ev ekonomisine bu şekilde katkı sağlar hale gelmişlerdir. Bu durumun diğer adı bölgede “yevmiye” karşılığı çalışmaktır. Yani yapılan iş karşılığında kadınlar “gündelik” denen ücretleri kazanırlar. Böylece emeklerinin karşılığı kendilerine maddi kazanç olarak geri dönüş yapar. Fakat bunun karşılığında zamanla sağlıklarının bozulması gibi olumsuz bir durumla da karşı karşıya kalırlar. Çünkü yapılan işler beden gücüyle yapıldığı için fiziksel tahribat söz konusu olur.

Ağasar’ın Balını (Giresun-Görece)

Tütün koydum kesiye, anam seni verecek de

Bir bağ pırasıye, bir evlek pırasıye

Oğol Nazim’im oğol

(Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi 1, 2006:8).

Kadının meta olarak değerlendirildiği türkülerden biridir. Kadın değişim değeri olan bir nesne olarak betimlenmiştir. Başlık parası karşılığında evlendirilmiştir. Türkünün sözlerinden de anlaşılacağı gibi alınan başlık parası çok azdır. Yani türküde sitemkâr bir tavırla kız için alınan başlık parası küçümsenmiştir. Bir kadın bir nesne ile yer değiştirmiş ve kadının kendi varlığını temsil etme hakkı elinden alınmıştır.

Allı Gelin (Aşağıdan Gelir) (Gümüşhane)

Yolcu

Sabah oldu tandır gelin, kalk ataşı yandır gelin

Koynunda yatan yiğit, senin neyindir gelin

Gelin

Sabah oldu tandırmışım, ben ataşı yandırmışım

Koynumda yatan yiğidi, ben mememden emzirmişim

(Türkü Dostları, b.t).

Toplumsal rol bağlamında kadının “gelin” olarak konumlandırıldığı türkülerden biridir. Türküye göre gelin sabah erkenden kalkmış ve ateşi yakmıştır. Yani kadının ev içi rollerinden birine gönderme yapılmıştır. Bu türküye göre sabah erkenden uyanıp sobanın yanmasını sağlamak onun görevidir. Ayrıca kadının cinsel kimliği bağlamında fiziksel özellikleri üzerinden “annelik” görevine de atıfta bulunulur. Türküye göre kadının memesinden emzirdiği yiğit onun yavrusudur. Türküde, toplum içinde “geline” ve “anneye” biçilen bazı roller aktarılmıştır.

Al Eline Feneri (Giresun-Görece)

Yükledim gayığımı, göçüm gidiyu göçüm

Alamadım kız seni, başlık parası için

Ufağım senin ile, bile gideli bile

Anan verecek seni, istemediğin yere

(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:23).

Giresun iline ait olan bu türkü, kadının meta olarak konumlandırıldığı türkülerden biridir. Bir kızın başlık parası karşılığında evlendirilmesi onun değişim değeri olduğunu bize kanıtlar. Bir kadınla belli miktarda paranın yer değiştiriyor olması ya da kadının cansız bir meta olan para karşılığının bulunması aslında kadının sosyal statüsünün de olmadığını ya da kötü bir durumda olduğunu ispatıdır. Diğer yandan genç bir kızın fikri sorulmadan onun adına evlilik kararının verilebiliyor olması da değerlendirilmesi gereken bir durumdur. Kadının söz hakkının olmaması bir anlamda kadına verilen değeri de gösteren unsur olmuştur.

Çini De Bilezik Kolunda Kolunda (Bayburt)

Çini de bilezik kolunda kolunda kolunda

Sallanır harman yolunda yolunda

(Türkü Dostları, b.t)

Bayburt iline ait olan bu türküde yine kadının aktif olarak çalışır durumda olduğunu görmekteyiz. Çini bilezik bir yandan kadınlığın simgesi iken, diğer yandan kadın fiziksel gücünün ötesinde işler yapan bir birey olarak arazide yerini almıştır. “Sallanır harman yolunda” denerek kadının arazide olma durumu cinsel kimlik üzerinden yumuşatılarak verilmiştir. Kadın yine işçi statüsünde konumlandırılmıştır.

Al Tavandan Belleri (Giresun-Görece)

İmeciye baksana, hep gazmalı gazmalı

Ben yarimi tanırım başı sarı yazmalı

(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:26).

Kadının işçi olarak tanımlandığı bu türküde yine kadının yerinin tarla olduğunu görüyoruz. Daha önce değinmiş olduğumuz imece usulüyle bahçede çalışan kadınlar hep birlikte bahçe kazma işini yürütüyorlar. Bu iş için kadınlar gövdesi tahtadan ucu ise demirden yapılmış “kazma” denilen arazi aletini kullanıyorlar. Kadının fiziksel olarak beden gücünü kullandığı bu işler onun hem maddi hem de manevi açıdan yıpranmasına neden olan işler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gel Çıkalım Tepelerden (Gümüşhane)

İner kayalardan alır suyunu, selviye benzettim ince boyunu

Kendi güzel ama bilmem huyunu

(Türkü Dostları, b.t).

Gümüşhane iline ait bu türküde kadın yine çalışır durumdadır. Türkülerin üretim tarihleri tam olarak bilinmemekle birlikte kadına biçilen rollerden biri daha aktarılmıştır. Türküde engebeli arazilerden ya da yollardan ilerleyerek evine su götüren kadın figürü mevcuttur. Kadın bu türküde evin yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayan kişi durumundadır.

3.2.2.Batı Karadeniz Bölümü

Ada Yolu Kestane (Bolu)

Ada yolu kestane, dökülür dane dane

Kızlar yola dizilmiş, alalım birer tane

(Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi 1, 2006:34-35).

Kadının meta olarak konumlandırıldığı türkülerden biridir. Kadın bu türküde seçilip alınabilen bir eşya olarak betimlenmiştir. Duygu, düşünce ve istekleri yok sayılmış bir kadın figürü çizilmiştir. Bu türküde kadının sadece adı vardır ve varlık olarak kendisi değersizleştirilmiştir.

Zabah Oldu Gayınnam Geldi (Kastamonu)

Zabah oldu gayınnam da geldi, nedür halin gelin hanım dedi

Ah goca ciğeri kediler yedi, gözün kör olsun gelin hanım dedi

Ağşam oldu efendim de geldi, nedür halin bire hanım dedi

Ah goca ciğeri kediler yedi, gözün kör olsun seni karı dedi

Çağırın imamı muhtarı dedi, boş kahadımı elime de ve'di

(Türkü Dostları, b.t).

Kastamonu iline ait olan bu türküde gelin ve kaynana arasında yaşanan diyalogların bir bölümüne yer verilmiştir. Kadının kadın üzerinde tahakkümünü örnekleyen türkülerden biridir. Evde yaşanan basit bir olumsuzluğun sonucu her zamanki gibi yine geline yüklenmiştir. Kedinin ciğeri yemesi, gelinin sabah erkenden kalkmamasına bağlanmış ve bu durum üzerine gelinin eline evliliğin sonlandırıldığını bildiren bir kâğıt verilmiştir. Ufak bir sorunun böylesine büyük ve ciddi bir sonuç doğurması fazlasıyla abartılmış gibi görünse de, Anadolu'da bu tarz olayların örneklerinin olduğu bilinmektedir. Kadın ya da toplumsal rol bağlamında "gelin" hem eşi hem de eşinin annesi (kaynanası) tarafından rencide edilmiş ve hor görülmüştür.

Ben Giderim Batum'a (Sinop)

Ben giderim Batum'a, Batum'un batağına

Bahçenizden içeri, al beni yatağına

Köşke serdim yatağı, gel derdimin ortağı

Yataklar diken oldu, senden ayrı yatalı

(Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi 1, 2006:98-99).

Sinop iline ait bu türkü kadının cinsel obje olarak tasvir edildiği türkülerden biridir. Türküde kadının cinsel kimliğine gönderme yapılmıştır. Aynı zamanda kadın erkeğin günlük hayatta manevi yönden destekçisi olarak konumlandırılmıştır. Bu türküde kadın cinsel kimliği ile ön plana çıkarılmıştır.

Uzun Kavak En Vermez (Zonguldak)

Anamın tenceresi, kara mancar pişirir

şu Bartın'dan kız sevdim, gören aklın şaşırır

(Türkü Dostları, b.t).

Kadının ev içi rollerine gönderme yapılan türkülerden biridir. Kadın toplumsal rol bağlamında mekân olarak evin bölümlerinden biri olan mutfakta konumlandırılmıştır. Yemek pişirmek kadınlık görevlerinden biri olarak sunulmuştur. Mutfak araç ve gereçlerine kadına yönelik aitlik ekleri konularak aktarılması, kadının ve ona yüklenen kadınlık rollerinin ne kadar iç içe geçmiş olduğunun bir göstergesidir. Türküde “anamın tenceresi” denilerek bu durum belirgin olarak ifade edilmiştir.

Evlerinde Makine (Bartın)

Evlerinde makine (aman), kalk gidelim hakime

Beni baştan çıkaran (aman), orta boylu Sakine

(Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi 1, 2006:204-205).

Kadının yine cinsel obje olarak sunulduğu türkülerden birisidir. Kadın yine dişil kimliği ile erkek karşısında konumlandırılmıştır. Türküde kadınları temsilen tek bir kadın ismi üzerinde durulmuştur. “baştan çıkaran” ve “Sakine” sözcükleri birbirinin tamamlayıcısı durumundadır. Burada “baştan çıkarma” olgusu dişil bir özellik olarak kadına yüklenmiştir.

On Para Buldum Dere (Zonguldak)

Allı yazma başında, kalem oynar kaşında
Benim bir sevdiğim var, on üç on dört yaşında
(Türkü Dostları, b.t).

“Küçük yaşta evlilik” olgusunun varlığını kanıtlayan türkülerden biridir. Türküde sözü edilen “kadın”ın yaşı, günümüzde çocuk olarak tabir edilen yaş aralığına denk gelmektedir. Bu durum “çocuk gelinler” sorununu da beraberinde getirmiştir.

Gökçe Ağacın Kilimi (Kastamonu)

Kaynananın dileği, hep doldurur fileyi
Oğlan askere gidince, gelin çeker çileyi
(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:416).

Bu türküde geçmişten günümüze var olan gelin-kaynana ilişkileri üzerinde durulmuştur. Kadın türküde evin gelini olarak konumlandırılmıştır. Türküde ele alınması gereken iki durum söz konusudur: İlki evliliklerin çocuk denecek yaşta yapılıyor olmasıdır. Evli fakat askerde olan bir eşin varlığı bize bu durumun kanıtı niteliğindedir. İkinci durum ise eşin askere gitmesiyle birlikte evdeki işlerin gelinin üzerine yüklenmesidir. Kadın eşinin askere gitmesiyle birlikte hem evin geçiminden sorumlu olur hem de kaynanasına gelinlik yapmaktan mesuldür. Bu durumda ezilen, sıkıntı çeken, hem maddi hem de manevi açıdan yıpranan yine kadın olmuştur.

Allı Yazma Başında (Sakarya)

Allı yazma başında (yavrum) Kalem oynar kaşında
(aman) Kalem oynar kaşında, ben bir yeni yar sevdim
(yavrum) on üç on dört yaşında (aman) on üç on dört yaşında
(Türkü Dostları, b.t).

Çocuk gelin sorununun var olduğu türkülere örnektir. Türküye konu olan “kadın” henüz on üç on dört yaşlarındadır. Bu durumda türkünün kahramanı “kadın” olarak bile nitelendirilmez çünkü yaş aralığı bu seviyenin çok altında kalmaktadır. Türkülerin yaşanmış olayları anlattığı kabul edildiğinde durumun ciddiyeti ortaya çıkar.

Entarisi Salkım Salkım (Sinop)

Entarisi salkım saçak, selam aldım kucak kucak

Benim yarimi sorarsan, on beşine bastı ancak

(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:321).

Küçük yaşta evliliklerin olduğunu belirten türkülerden biridir. Henüz çocuk denecek yaşta evliliklerin olması doğal bir durummuş gibi tasvir edilmiştir. Türkülerde ele alınan kadınların ortalama olarak yaş seviyeleri düşüktür. Bu durum bölgeye özgü özelliklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Harman Vakti Kurarız Biz Çerkeği (Zonguldak)

Harman vakti serin olur yatmaya

Kızlar gelsin sürü sürü bakmağa

Hadi Naile'm beşibirlik takmağa

Def dümbelek çalarak keyif çatmağa

(Türkü Dostları, b.t).

Kadının metalaştırıldığı ve değersizleştirildiği türkülerden biridir. Kadınların oluşturduğu topluluğa “sürü” benzetmesinin yapılması, kadını aşağılayan durumlardan biri olmuştur. Türküde kadın “seyir nesnesi” olarak konumlandırılmıştır. Bu söylem kadın kimliğini sıradanlaştıran bir unsur olarak karşımıza çıkar.

Dolma Gazanına Vardım Dolması Eksik (Kastamonu)

Taze gelin hep mi yedin, dolmayı hep hep

Eyşili mayahoş sarmayı lop lop

Birer birer aldım tükenmez sandım

Dolma için adam dövülmez sandım

Anamın evine kovulmaz sandım

(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:284).

Kastamonu iline ait bu türkü gelin-kaynana diyaloglarından oluşan türkülerdir. Türkünün merkezinde “yeni gelin” olarak tasvir edilen kadın bulunur. Bu türküde kadın küçük düşürülmüş ve durum daha da ciddileşerek “kadına şiddet” eylemi gerçekleşmiştir.

Türkünün sözlerinden de anlaşılacağı üzere kaynanası ile aynı evi paylaşan yeni gelin, dolma yediği için azarlanmış hatta şiddete maruz kalmış ve babasının evine gönderilmiştir. Yani her durumda aşağılanan, hor görülen, küçük düşürülen yine kadın olmuştur.

Endim Derelerine (Karabük) (Dereler)

Deniz üstü tütüyor, kız memelerin bitiyor
Memelerin biterken, aklın baştan gidiyor
Derelerin inciri, saatimin zinciri
Dün akşam neredeydin, koynumun güvercini
Elmanın iyisine, yağsıdım gerisine
Beni çoban tutsunlar, kızların sürüsüne
(Türkü Dostları, b.t).

Kadının cinsel obje olarak konumlandırıldığı türkülerden biridir. Kadının cinsiyeti ile ilişkili olarak sahip olduğu organlar, bu türkünün konusunu oluşturmuştur. Kadının cinsel obje olarak değerlendirilmesi, onun sahip olduğu fiziksel özellikler üzerinden yapılmıştır. Aynı zamanda türküde kadın kimliği aşağılanmıştır. Hayvan sürüsü çobanla özdeşleşmiş bir kavramken, bu türküde erkek tarafından kızların sürüsüne çoban olma isteği dile getirilmiştir. Diğer yandan yöneten-yönetilen kavramları düşünüldüğünde türküde erkek kendini yöneten konumunda “çoban” olarak betimlemiştir. Ancak yönetilen konumunda olan kimlik yine kadın kimliği olmuştur.

Darbuka Çala Çala (Kocaeli-Kandıra)

Kırk tepenin tepesi (de), Emine'min küpesi
Emine'm çocuk doğurmuş, Hatç'abladır ebesi
(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:256).

Kadın ve doğurganlık sözcükleri birbiriyle örtüşen iki kavram olarak kullanılmıştır. Aynı Kandıra yöresine ait olan bu türküde kadının “annelik” rolüne gönderme yapılmıştır. zamanda bu durum kadının dişil özelliğine de vurgu yapar. Çünkü doğuran, üreyen, çoğalan ve buna zemin hazırlayan cinsel kimlik kadına aittir. Kadın bu türküde hem anne hem de dişil bir varlık olarak yer almıştır.

Tosya'dan Geliyor Pirinci (Kastamonu-Tosya)

Elinde testisi gider pınara
Köylü kızı arar isen köyünde ara
Sırma saçlarını elinde tara
Köylü kızı oturmuş çıkırık başına
Yeni girmiş on üç on dört yaşına
Sürmeler mi çekmiş hilal kaşına
(Türkü Sitesi, b.t).

Bu türküde kadının ev içi rolleri üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda kadınlık rollerine gönderme yapılır. Elinde testisi ile pınara giden her zamanki gibi yine kadındır. Aynı zamanda çocuk yaşta evlilik ya da küçük yaşta sevgili olma durumu bu türküde de yer alır. Çocuk denecek yaşta kadınlara “sevgili” gözüyle bakılması olağan bir durum değildir. Fakat türküde bu durum kadının güzelliğine yapılan övgülerle daha cazip hale getirilmiştir.

Bük Dibinde Yatarım (Sinop-Boyabat)

Ayşe gider tarlaya, dal boyun süze süze
İsa gider ardından, kahkülün düze düze
(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:191).

Kadının arazide çalışan işçi olarak tasvir edildiği türkülerden biridir. İsmiyle türküyeye konu olan kadın çalışmak için tarlaya gider. Kadın ev içi rollerde görüldüğü gibi diğer yandan tarlada, bağda, bahçede çalışmaya devam eder. Bu durumda Karadeniz kadının farklı rollerde karşımıza çıkmasına neden olmuştur.

Üç Güzel Oturmuş Gergefin İşler (Kocaeli-Kandıra)

Üç güzel oturmuş (of) gergefin işler (aman aman)
Gergefin üstüne a yarım dökülür yaşlar
Herkes sevdiğine (of) çevre bağışlar (aman aman)
(Türkü Sitesi, b.t).

Kadınlık rollerine gönderme yapılan türkülerden biridir. Nakış, dikiş ve el becerisi gerektiren işler kadına yüklenen görevler arasındadır. Bu türküde de üç kadının gergef işlemeden bahsedilmiştir. Genel olarak bakıldığında bu işi yapanlar kadınlardır ve bu durum kadınlarla özdeşleşmiş bir olgudur.

3.2.3.Orta Karadeniz Bölümü

Başındaki Yazmayı (Tokat-Reşadiye)

Tokat'tan mı geliyon da, yar sen Almuslu musun?

Ben sana varacağım da, söyle namuslu musun?

(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:118).

Tokat'ın Reşadiye ilçesine ait olan bu türküde “kadın, cinsellik ve namus” kavramları bir araya getirilmiştir. Bir erkeğin bir kadına “söyle namuslu musun?” diyerek soru sorması, kadını aşağılayan bir tutum olarak değerlendirilebilir. Ayrıca “namus” kavramına farklı kültürlerde değişik anlamlar yüklenebilmektedir. Fakat bu türküde “namuslu musun?” sorusu kadının cinsel kimliğine gönderme yapacak şekilde sorulmuştur. Türküde evleneceği kadında namus arayan adam figürü mevcuttur. Bu tutum kadının itibarını ve toplum içerisindeki saygınlığını artıran ya da eksilten bir kavram olarak irdelenmiştir.

Yol Üstüne Kurdum Kara Kazanı (Samsun-Bafra)

Evlerinin önü tahta daraba

Ana beni niye verdin Araba

Arap beni satar verir şaraba

(Türkü Sitesi, b.t).

Kadının değersizleştirildiği ve meta yerine koyulduğu türkülerden biridir. Bu türküde annesi tarafından istemediği biriyle evlendirilen kadının sitemine yer verilmiştir. Türküden anladığımız kadarıyla evlendiği adamın alkole merakı vardır. Türküye konu olan kadın eşinin bu durumuyla ilgili olarak endişe duymaktadır. Bu noktada kadın meta yerine konulmuş ve değişim değeri kazanmıştır. “Arap beni satar verir şaraba” dizesiyle kadın kendi durumuyla ilgili korkusunu ortaya koymuştur. Türküye göre kadın şarabın satın alınmasını sağlayacak meta durumundadır.

Ben De Çıktım Fodullu'nun Üstüne (Amasya- Merzifon)

Erkek

Çoktan beri at üstünde dururum (ey)

Ya suyu alır ya burada ölürüm (ey)

Çeker seni Gubur'unan vururum (ey) (gubur: bir tür tabanca)

Bir su gönder gız tasınan

Erkek

Acı demem ben bu sudan içerim (ey)

Tükmen olur yaylalara göçerim (ey)

Gız seni şimdi palaynan biçerim (ey)

Bir su gönder gız tasınan

(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:128).

Türküde kadına şiddetin sözcüklere aktarılmış halini görmekteyiz. Özellikle günümüzde sıkça karşılaştığımız durum adeta bu türküde vücut bulmuştur. Türkünün içeriğinde basit bir sebepten ötürü kadına söylenmiş şiddet temalı cümleler mevcuttur. Hatta bu durum daha ileriye taşınarak kadına yönelik yaşamın sona ereceğini bildiren tehditler sıralanmıştır. Kadının tabanca ile vurulması, pala ile biçilmesi ve bunun dillendirilmesi türküde dahi olsa olağan bir durum değildir. Bu türkü bir anlamda bilinçaltının dışı vurumu olarak değerlendirilebilir.

Karşıdadır Evleri (Amasya)

Karşıdadır evleri (Hele Yandım)

Yayılr develeri (Diley Diley Sallan Da Gel)

Oturmuş inek sağır (Hele Yandım)

Terlemiş sineleri (Diley Diley Sallan Da Gel)

(Türkü Sitesi, b.t).

Bu türküde, bölgede kadına yüklenen görevlerden biri olan “hayvan besleme, bakım ve sağım” işini icra eden kadın figürü mevcuttur. Bölge kadını beslediği hayvanın genel bakımından sorumlu kişidir. Ayrıca hayvanın sütünden yiyecek üretmek de kadının işidir. Ev içi rollerde aktif olarak karşımıza çıkan kadın figürü bu türküyle birlikte ev dışında da karşımızdadır.

Meyrem Suya Gidiyor (Amasya)

Meyrem suya gidiyor, saçları gel gel ediyor

Meyrem inek sağıyor, saçları yere deıyor

(Türkü Dostları, b.t).

Bir önceki türküde mevcut olan durum bu türkü için de geçerlidir. Kadın yine inek sağarken karşımıza çıkar. Bunun yanında ev içi rolleriyle bağlantılı olarak evin su ihtiyacını karşılayan da kadındır.

Bu türküde ev içinde ve ev dışında aktif kadın figürü temsili vardır. Aynı zamanda kadının fiziksel özellikleri de dişiliğin unsurları olarak türküde yerini almıştır.

Dalda Fındık Kalmasın (Ordu)

Dalda fındık kalmasın, başakçılar almasın

İyi toplayın kızlar mal sahibi saymasın

(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:256).

Kadının işçi statüsünde değerlendirildiği türkülerden birisidir. Kadın yine arazide karşımıza çıkar. Fındık tarlasında fındık toplayan kadınların olması ve bu durumun bir erkek tarafından dile getirilmesi kadın ve erkek arasındaki çalışma ilişkilerini göstermesi açısından önemlidir. Kadın arazide çalışırken erkek onu yönlendiren kişi konumundadır.

Dereler Gölgeledi (Tokat-Reşadiye)

(Ah) Dereler salkım saçak, alçak boylusun alçak

Benim yarım çok küçük, bunun sonu n'olacak

(Türk Dostları, b.t).

“Küçük yaşta evlilik” olgusunun dillendirildiği türkülerden biridir. Türkünün asıl konusu, türküyeye konu olan kadının yaşıdır. Bu durum da zaten türkünün dizelerinde sorun olarak ortaya konmuştur.

Ekin Ektim Çöllere (Samsun-Ladik)

Ekin ektim çöllere, biçirmedim ellere

On üçünde yar sevdim, ondan düştüm dillere

(Türk Halk Müziğinden Seçmeler 1, 2004:301).

Küçük yaşta evlilik sorununun var olduğunu kanıtlayan türkülerden biridir. Türküde henüz çocuk denecek yaşta bir kız çocuğuna aşk besleyen ve bu sebepten insanların diline düşmüş adam figürü çizilmiştir. Bu durum bize “çocuk gelinler” sorununun çok öncelere dayandığını gösteren bir olgudur.

Yazı Yazdım Sokuya (Amasya-Merzifon)

Yazı yazdım sokuya, gelen giden okuya

Ergen gezen güzeller, halı kilim dokuya

(Türk Sitesi, b.t).

Bu türküde el becerisi gerektiren işlerin yine kadınlar tarafından icra edildiği görülmektedir. Sosyal toplumsal roller bağlamında bu tarz uğraşlar kadınlara yüklenmiştir. Aynı zamanda bu işi yapan kadınların yaş aralığının düşük olduğu türkünün ikinci dizesinde açıkça ortaya konmuştur. “Ergen gezen güzeller” cümlecisi bu durumun kanıtıdır.

Sabahtan Kalktım Ki Ezan Sesi Var (Tokat)

(Aman da) Kızlar ne zorumuş burçak yolması

Burçak tarlasında (yar yar) Gelin olması

(Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi 1, 2006:376-377).

Kadının sosyo-kültürel roller bağlamında hem “gelin” hem de “işçi” statüsünde konumlandırıldığı örnek türkülerden biridir. Bu kez kadın mekân olarak burçak tarlasında bulunmaktadır. Türkünün ait olduğu yöreye göre bölgede yetiştirilen ürünlerde farklılık göstermiş ve bununla birlikte kadının yeri değişmiştir. Fakat her durumda kadın yine çalışmak için tarlada bulunmak zorundadır. Burçak yolmanın zorluğuyla gelin olmanın zorluğu adeta birbiriyle yarışmaktadır. Kadının tarlada çalışacak işçi olarak tasvir edildiği türkülerden birisidir.

Pencereden El Eder (Çorum-Sungurlu)

Bağa gırdım nar için (Mini Yar Mini Kuş)

Gül kopardım yar için (Benim Güzel Münire'm)

Analar kız beslemiş (Mini Yar Mini Kuş)

Delikanlılar için (Fındık İçi Münire'm)

(Türkü Sitesi, b.t).

Çorum iline ait olan bu türküde kadın kimliği aşağılanmış ve küçük düşürülmüştür. Türküde kadınların yalnızca erkekler için var olduğu imajı yaratılmıştır. Bu durumu sevimli hale getirmek için kadına “kuş” benzetmesi yapılmıştır. Diğer yandan bir annenin görevi erkekler için kız büyütme olarak betimlenmiştir. Böylece “anne” figürüne hem toplumsal bir görev yüklenmiş hem de bu görevle “anne” figürü değersiz kılınmıştır.

Halay Çekin Düzülsün (Amasya)

Uf aman ey yemenisi çatmalı

İçine gül katmalı

Yar orada ben burada

Nasıl yalunuz yatmalı, nasıl yalunuz yatmalı

(Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi 1, 2006:254-255).

Kadının cinsel bir obje olarak sunulduğu türkülerden biridir. Karşı cinsle bir arada olamama durumu türkünün konusunu oluşturmuştur. Erkek ve kadının birlikte olamayışı yine kadının cinsiyet özellikleri üzerinden tanımlanmıştır.

Entarisi Salkım Salkım (Sinop)

Entarisi salkım saçak, selam aldım kucak kucak

Benim yârimi sorarsan on beşine bastı ancak

Selime de hanım vay

(Türkü sözü, b.t).

Küçük yaş sorununun var olduğu türkülerden biridir. Türküye konu olan kadın henüz 15'ine yeni basmıştır. Türküde doğal olmayan bu durum normalize edilerek aktarılmıştır.

Türkmen Kızı Yaktı Bizi (Çorum)

Türkmen kızı Türkmen kızı süt pişirir

(Leyli Leyli) Yandım Ayşo südün köpüğün taşırır

Türkmen kızı Türkmen kızı un eliyor

(Leyli Leyli) Türkmen kızı on parmağın kınalıyor

Türkmen kızı Türkmen kızı inek sağır

(Leyli Leyli) Türkmen kızı uzun saçı yere değer

(Türkü Sitesi, b.t).

Kadının ev içi rollerine gönderme yapılan türkülerden biridir. Süt pişirmek, un elemek, inek sağmak toplum içerisinde kadına yüklenmiş rollerden bazılarıdır. Türkünün içerisinde kadının kendine özel olarak yaptığı tek iş, parmaklarını kınalaması olmuştur. Bu durum bir anlamda kadının cinsel kimlik özelliklerine yapılmış göndermedir. Onca işten sorumlu kadının kadınlık yönüne kınalamış olduğu parmaklarıyla atıfta bulunulmuştur.

Kırmızılım Kırmızılım (Ordu)

Kırmızısı başındadır

On üç on dört yaşındadır

Âşıkları peşindedir

(Türkü Sitesi, b.t).

İnceleyeceğimiz son türkü yine “küçük yaşta evlilik” olgusunun izlerini taşır. Başındaki çemberi kırmızı olan bu kadın henüz on üç on dört yaşlarındadır. Fakat Türküde yer alan kadın, küçük yaşına rağmen âşıkları peşinde olan olgun bir kadın şeklinde betimlenmiştir.

3.3. DİZİ ANALİZLERİ

3.3.1. Gülbeyaz (2002-2003)

Gülbeyaz, 2002-2003 yılları arasında Kanal D’de yayınlanmış televizyon dizisidir. Yönetmenliğini Özer Kızıltan'ın üstlendiği dizinin başrollerini Şevval Sam, Nejat İşler, Meral Çetinkaya ve Kamran Usluer oynamıştır. Dizi Karadenizli insanların yaşamını konu almıştır. Dizinin müziklerini Kazım Koyuncu ve Gökhan Birben yapmıştır.(wikipedia, b.t). Dizideki bütün karakterler Karadenizlidir. Ele alıp inceleyeceğimiz kadın karakter dizinin başrol oyuncusu olan Şevval Sam yani Gülbeyaz’dır. Gülbeyaz’ın haricinde baskın karakter olarak Gülbeyaz’ın babaannesi olan Beyaz Ana’yı ele alacağız.

Gülbeyaz’ın ailesi geçimini balıkçılık yaparak sağlar. Balıkçılık yapmak adeta onların geçmişten günümüze dededen babaya devralıp sürdürdükleri gelenek halini almıştır. Bu durum inceleyeceğimiz karakter olan Gülbeyaz’ı da etkilemiş ve onun hayallerini oluşturan en önemli unsur haline gelmiştir. Gülbeyaz, ailede babasından sonra gelen ilk kadın kaptan olma özelliğini bir yarış sırasında göstereceği cesareti ile yarışı kazanarak almıştır. Bu yarıştan sonra geminin kamarasında bulunan kaptan fotoğraflarının yanına ilk kez bir kadın fotoğrafı asılmış olur. Bu durum Gülbeyaz’ı çok sevindirecek ve kendisiyle gurur duymasını sağlayacaktır.

Gülbeyaz her sabah kalkıp teknesiyle denize açılır. Balıkçılık onun mesleğidir. Çok iyi bir şekilde tekne kullanır. Erkek işi gibi görünen bu mesleğin bir kadın tarafından mükemmel şekilde yapılması karakterin erkek gibi kadın imajına bürünmesini sağlamıştır. Bu özelliğinin yanında Gülbeyaz’ın kıyafetleri de kadınsı

olmaktan uzaktır. Kot pantolonunun üzerine giydiği tshirtü ve gömleği, ya beline ya da başına fular şeklinde bağladığı çemberi (yazması) ile tamamlar. Her zaman spor ayakkabı giymeyi tercih eder. Ayaklarında genellikle el örmesi yün çorapları vardır. Makyaj yapmaz her zaman doğaldır. Hal ve hareketleri, olaylar karşısında takındığı tutumlar ve karşı cinsle iletişimde bulunduğu durumlarda tavırları erkeksi ve serttir. İnatçı bir yapıya sahiptir.

Dizideki diğer karakterler Gülbeyaz'ın kaptan olmasına tepkilidirler. Çünkü bir kadından kaptan olmaz. Onlar, “Erkek işi erkeğe bırakılır” düşüncesi ile hareket ederler. Bir diyalog sırasında “Tekneye kadın soktukları yetmiyormuş gibi bir de kaptan yaptılar onu” cümlesini duyarız. Bu durum aslında erkeğin gözündeki kadın kavramını çok iyi anlatmıştır. Bir kadının gemiye girmesi olağanüstü bir durum değildir. Ancak toplumsal rol bağlamında düşünüldüğünde kadına biçilen roller arasında gemi kaptanlığı yoktur. Topluma yerleşmiş kalıplar bu şekilde kadın erkek rollerini ayırtmaktadır. Bununla birlikte gemide çalışan diğer elemanların tümü erkektir. Fakat Gülbeyaz'ın işini büyük bir aşkla yapıyor olması ve geminin tamirinden dahi çok iyi anlaması zamanla Gülbeyaz'ın kaptanlığına duyulacak saygıyı arttırır.

Dizinin genelinde kadın karakterlerin erkeklere kafa tutması dikkat çekicidir. İlginç olmasına rağmen Gülbeyaz'ın ailesinde anaerkil bir yapı söz konusudur. Gülbeyaz ve Beyaz Ana inatçı, güçlü, sert ve kendi ayakları üzerinde durabilen kadın temsilileridir. Beyaz Ana yani babaanne o evin reisidir. Evi çekip çevirendir. Evdeki her şey onun kontrolü altındadır. Çok iyi silah kullanır. Bu durum yine Karadeniz kadınının “erkek gibi kadın” deyimini ile nitelendirilmesini sağlayacak unsurlardan biri olmuştur. Bir erkek kadar cesur ve korkusuzca silah kullanması bir anlamda büyük otoritesini de pekiştirmektedir. Beyaz Ana, masaya oturmadan ev halkı yemek yemeye başlayamaz. Bu durum da yine anaerkil otoritenin göstergesidir. Bir konuşma sırasında Beyaz Ana oğluna “Kamil bu evin reisi kimdir” diye sorar. Oğlu da annesine “Sensin Ana” diyerek yanıt verir. Bu konuşmalardan da anlaşılacağı gibi Gülbeyaz'ın ailesinde ataerkil yapı söz konusu değildir.

Fakat ailede her ne kadar anaerkil bir yapı söz konusu olsa da, kadınlar yine ev içi rollerde karşımıza çıkar. Beyaz Ana'nın ev hanımı olan kızını sürekli olarak masa kurarken ya da toplarken, ev temizlerken ya da eşine yemek hazırlarken görürüz. Gülbeyaz da kaptan olmasına rağmen kadınlık rollerinden tamamen sıyrılmış

değildir. Sabah kalkıp balığa gitmesine rağmen, akşam eve geldiğinde temizlik ve yemek yapar. Bunun yanında yardımcı rollerdeki kadınların belli sahnelerde ev içerisinde el işi yaptıklarına tanık oluruz. Bu da toplumun kadına biçmiş olduğu ev içi rollerinden biri olarak karşımıza çıkar.

Dizide Karadeniz kadının geleneksel yapısına da göndermeler yapılmıştır. Gülbeyaz'ın eniştesi yasal olmayan işler içine girer ve bu sebeple eve haciz gelir. Haciz memurları evi boşaltmaya başladıklarında evde kimse yoktur. Haberi alır almaz eve koşan Gülbeyaz'ın ailesi gördükleri karşısında şoka girer. Tam içeri girecekleri sırada Beyaz Ana kamyona koyulmak üzere olan televizyonunu görür. Televizyonun üzerinde el örmesi bir dantel örtülüdür. Beyaz Ana hüznlenerek dantelini televizyondan çeker alır. Bu durum Karadeniz kadınının örf adet, gelenek ve görenekler karşısında takındığı tutumu bize göstermesi açısından iyi bir örnek olmuştur. O sadece bir dantelden ibaret değildir. Onunla birlikte işlenmiş duygular ve yaşanmışlıklar da vardır. Örtünün maddesel değerinin yanında büyük manevi değeri bulunmaktadır. Bunun yanında Amasra'dan İstanbul'a göç etmek zorunda kalan Gülbeyaz ve ailesi doğup büyüdüğü memleketlerinden ayrılmak istemezler. Büyük şehir onların gözünü korkutur. Bu konuyla ilgili Beyaz Ana Gülbeyaz'a şöyle söyler: "Dünyanın neresine gidersek gidelim, getirip beni buraya gömeceksin!" Bu cümleden de anlaşılacağı gibi Beyaz Ana köklerinden, bağlarından, memleketinden kopmak istemiyor. Yani geleneksel değerlerine bağlı bölge kadını imajı verilmek istenmiştir. Gülbeyaz ve ailesi bir süreliğine İstanbul'a daha önceden göç eden akrabalarının yanında kalırlar. Fakat o ailenin de şiveleri dâhil hiçbir kültürel özelliklerini kaybetmediklerini görürüz. Hatta o evin bulunduğu mahallede de Karadenizlilerin çoğunlukta oldukları diyaloglar arasında geçmektedir. Bu durum da yine birbirine bağlı, geleneksel kültürel yapıya gönderme yapar.

Dizide Karadeniz kadınına atfedilen bir kavram da "namus"tur. Gülbeyaz bir diyalog sırasında "Ben tanımadığım adamın yanına oturmam diyerek " hem geleneksel hem tutucu hem de muhafazakâr yanını ortaya koymuştur. Karadeniz kadını namusuna düşkündür söylemi burada fiilen gösterilir. Dizinin ilerleyen kısımlarında yine böyle bir tablo çizilir. Gülbeyaz ve ailesi eve haciz gelmesiyle birlikte çalışmak için Amasra'dan İstanbul'a taşınır. Gidecekleri yerin adresini sormak için bir adamı durduran Gülbeyaz, adamın sapıkça teklifi üzerine, (Adresi bilmem ama bize gidebiliriz) " Bir Karadeniz kızına böyle bir şey söylenir mi? "

diyerek adamın üzerine yürür ve onu dövmeye başlar. Burada Gülbeyaz “Bir kadına böyle bir şey söylenir mi?” diyerek de tepki gösterebilirdi. Fakat Gülbeyaz bu diyalog da “Karadeniz” kadınına diyerek geldiği coğrafyaya vurgu yapmıştır. Yani bir anlamda “namus” kavramını “Karadeniz Kadını” ile özdeşleştirmiştir. Ayrıca Gülbeyaz, birbirine sarılan sevgilileri gördüğünde şu tepkiyi verir: “Evlenmeden önce sarılmak olur mu? Anneniz babanız ne diyor bu işe? Asker arkadaşları mısınız siz?” Ona göre bir kadın bir adama ancak evlendikten sonra sarılabilir. Sonuç olarak karşımıza Karadeniz kadını namusuna düşkünder imajı çıkmıştır.

Gülbeyaz’ın dizinin bir bölümünde Kadir ile bindiği kamyonun şoförüne karşı feminist tavır takındığı gözlerden kaçmaz. Şoförün eşi için sarf ettiği cümleler Gülbeyaz’ın hoşuna gitmez. Şoför eşi için, “Altı çocuk doğurdu, sen düşün artık!” demesi üzerine sert tepki gösterir ve kadınları savunarak şoföre, “Siz doğurun bakalım, ne oluyorsunuz terbiyesizler!” diyerek cevap verir.

Gülbeyaz hariç dizide genç kızlara mekânsal bağlamda sürekli ev içinde rastlarız. Bu bir tesadüf değildir. Genç kızların işi annelerine yardım etmek olarak gösterilmiştir. Gülbeyaz’ın ilerleyen bölümlerde âşık olacağı Kadir’in bir de kız kardeşi vardır. Genç kızın hayranı olduğu bir sanatçının konserine gitmek istemesi üzerine aldığı tepki şaşırtıcı değildir. Annesi ona, “Olmaz gidemezsin, televizyondan izliyorsun, yeter” diyerek olumsuz bir cevap verir. Bu diyalog da, aile içerisinde genç kızlara karşı olan tutumun anlaşılmasına iyi bir örnek oluşturmuştur.

3.3.2. Fırtına (2006-2007)

Fırtına, Kanal D’de bir süre yayınlanmış ve iki Karadenizli ailenin yaşantısını anlatan televizyon dizisidir. Trabzon ilinin Sürmene ilçesinin Aksu köyünde çekilmiştir. Başrollerini Murat Yıldırım ve Burçin Terzioğlu paylaşmıştır. Dizide Ali ve Zeynep adında birbirine âşık iki gencin ve onların ailelerinin maceraları anlatılmıştır. (Wikipedia, b.t). Dizideki bütün karakterler Karadenizlidir. Fakat dizinin başrol oyuncusu Burçin Terzioğlu yani Zeynep karakteri, üniversite eğitimi almış, düzgün Türkçe konuşan, el üstünde tutularak büyütülmüş, şımartılmış bir kadın karakterdir. Bu dizide ele alacağımız kadın karakterler, yöresel bölge kadınına daha iyi temsil eden, yardımcı rollerde bulunan kadın karakterlerdir.

Dizideki iki ailenin de yapısal olarak anaerkil düzeni dikkat çeker. Eşlerinin karşısında baskın karakterli, kıskanç yapıda, erkeksi tavırlara sahip kadın karakterler

görmekteyiz. İki ailenin de evi çekip çevireni kadınlardır. Dizinin bir sahnesinde Zeynep'in erkek kardeşi eve geç geleceğini söyler. Ailenin tüm fertleri salondadır. Zeynep'in annesi oğluna akşam eve gelmezsen seni döve döve mahvederim anlamında cümleler kurar. Bu sırada babanın istifini bozmadan gazete okuduğuna tanık oluruz. Diğer yandan Zeynep'in Ali ile evlenmesine Zeynep'in annesi pek razı değildir. Yine baba duruma müdahale etmezken hatta evliliğe destek verirken anne karşı çıkan baskın bir konumdadır. Bu olgular bize, evin kontrolünün kadının yönetiminde olduğunu açıkça gösterir.

Dizinin başlamasından itibaren, kadının arazide çalıştığına tanık oluruz. Bölge kadınının yöresel kıyafetleri olan peştamal ya da keşan denilen kumaştan bezler hemen hemen her sahnede kadınların üzerindedir. Birçok sahnede çay toplayan kadınlar mevcuttur. Toplanan çaylar sepetlerle taşınarak çay alım yerine götürülür. Çaylar orada bohçalarından açılır ve çayın içerisine karışmış diğer otlar seçilerek temizlenir. Daha sonra çaylar alım yerine satılır. Çay bahçelerinde sadece kadınların çalıştığını görürüz fakat çay alım yerinde çayını satmak için bekleyen birkaç erkeğin olduğu dikkat çeker. Burada dahi kadın sayısının fazla olması gözlerden kaçmaz. Bunun yanında sebze ekmek için bahçe kazan kadınları görürüz. Bölge kadını ürettiği doğal ürünleri kadın pazarlarında satarak ev ekonomisine katkıda bulunur. Dizinin birçok sahnesinde kadının edilgen olarak fiilen çalıştığını görürüz. Bir sahnede ot biçerek inek yemi yapan kadınlar görünür. Hayvancılık faaliyetleri de kadınlar tarafından yürütülür. İneğine yem yapan kadındır ve ineğinin sütünden yoğurt, peynir gibi ürünleri üreten de yine kadındır. Dizinin ilerleyen bölümlerinde kadınların bahçede fasulye sırtığı dikmeye çalıştıklarını görürüz. Yine burada kadının fiziksel gücünün ötesinde çalıştığına tanık oluruz.

Kadınların ev içi rollerine yapılmış olan göndermeler de vardır. Her ne kadar evin reisi kadınlar olsa da mutfakta görülenler yine hep kadınlardır. Yemeklerin hazırlanması, masanın kurulup kaldırılması her zaman tanık olduğumuz gibi yine kadınların işi olarak gösterilmiştir. Bunun yanında genç kızların el işleriyle uğraşması, kadının rollerinden birinin de yine ev içinde kendini oyalayacak faaliyetler olduğuna gönderme yapar.

Karadeniz kadını ve namus kavramı bu dizide de yine yan yana getirilmiştir. Ali ve Zeynep birbirlerine çok âşık iki gençtir ve aynı zamanda sözlüdürler.

Fakat Zeynep Ali'nin rahat bir şekilde kendisine sarılmasına izin vermez. Ali böyle bir şeye yeltendiğinde Zeynep onu şakayla karışık olarak uyarır.

Dizide göze çarpan en önemli noktalardan biri de, bölge kadını uzun yıllardan beri rahatsız etmiş olan “yabancı kadın” sorunudur. Sarp Sınır Kapısı'nın açılmasıyla birlikte genel olarak ekonomik sebeplerle Gürcistan'dan Türkiye'ye göç eden kadınlar aile kurumunun bozulmasında önemli rol oynamışlardır. Dizide de bu duruma gönderme yapılmıştır. Sakine'nin eşi Hasan Reis Tamara adında Gürcü bir kadına aşık olur ve onun için Gürcistan'a gider fakat bu süreç zarfında başına gelmeyen kalmaz. Dizide bu süreç traji-komik bir şekilde ele alınmıştır. Oysa bu durum bölge kadını için ciddi bir problem oluşturur. Kadının bedeniyle, fiziksel gücüyle edinmiş olduğu ekonomik kazançlar, böyle durumlar yüzünden buharlaşıp gider hale gelmiştir. Bu da aile kurumunun sağlıksızlaşmasına neden olmuş ve uzun vadede bozulan evlilikler ortaya çıkarmıştır.

Dizinin bir bölümünde Zeynep'in rafting yaptığını görürüz. O sırada derenin kenarında Zeynep'in abisi ve abisinin arkadaşı sohbet etmektedirler. Zeynep'i fark ettiklerinde abisinin arkadaşı şöyle bir cümle kurar: “Tehlikeli sporlar siz kızlara yakışmıyor Zeynep Hanım!” Burada cinsiyet vurgusu yapılmış ve tehlikeli sporların sadece erkekler tarafından yapılabileceğinin altı çizilmiştir. Aynı zamanda dizide erkeğin toplumsal rollerine de sıkıca bağlı kalınmıştır. Bir sahnede Zeynep'in erkek kardeşinin kuyumcuya gidip kulağını deldirmek istediğine şahit oluruz. Kuyumcudan aldığı tepki şaşırtıcı değildir. Kuyumcu ona “Erkek adam küpe takar mı ola”! diyerek yanıt verir ve onun kulağını delmez. Yani küpe takmak, kadınlara mahsus bir özelliktir, erkek adam küpe takmaz mesajı net bir şekilde iletilmiştir.

Dizide dikkat çeken unsurlardan biri de kadınların erkek kahvehanelerine rahatlıkla girebilmeleridir. Bunun yanında yine kadın karakterlerin silah kullandıklarına tanık oluruz. Sakine Gürcistan'dan dönen eşini büyük kızgınlıkla ateş ederek karşılar. Daha doğrusu tüfeğiyle ateş ederek onun eve girmesini engeller. Kadının silah kullanması ve erkeklere ait mekânlara çok rahat girip çıkması yine Karadeniz kadınının “erkek gibi kadın” imajını tazeleyen unsurlar olmuştur.

Her ne kadar dizide yer alan iki ailede de anaerkil yapı göze çarpsa da, evdeki erkeklere verilen değer farklıdır. Ali'yle Zeynep'in nişanına az kalmıştır. Ali'nin babası Hasan Reis nişan günü Gürcistan'a Tamara'nın yanına gider. Aradan günler

geçer ve Hasan Reis hala dönmemiştir. Ali’de dönmeyen babasını aramak için evden ayrılmak zorunda kalır. Bu durum üzerine kendi kendine oturup düşünen Sakine, kendisini terk edip giden eşi için şu cümleleri kullanır: “Bizi kadın başımıza bırakıp gitti, evde bir tane erkek kalmadı”. Karakterin kurmuş olduğu bu cümleden de anlaşılacağı gibi evde bir erkeğin olması farklı bir durumdur. Faal olarak işe yaramasalar da, eve herhangi bir katkıları olmasa da bölge kadını evde bir baş olarak erkeğin olmasını önemli bulur.

Dizide dikkati çeken önemli olaylardan birisi de kadınların büyü, muska gibi mistik güçlerden medet ummalarıdır. Zeynep’in en yakın kız arkadaşı da Ali’ye âşıktır. Zeynep’le Ali’nin kavuşamamaları için elinden gelen her şeyi yapar hatta büyüye bile başvurur. Fakat her girişimi başarısızlıkla sonuçlanır. Bunun yanında köyün her olayına müdahil olan cami hocası mevcuttur. Köy halkı üzerinde uzlaşmadığı konuları cami hocasının yardımıyla çözüme kavuşturur. Bu durum kadınlar için de geçerlidir. Cami hocası köyde bir üst akıl olarak görülür.

3.3.3. Sevdaluk (2013)

Sevdaluk, Show TV’de yayınlanan başrollerinde Erdal Özyağcılar’ın oynadığı Aralık 2013’te yayınlanmaya başlayan bir komedi türünde televizyon dizisidir. Dizi Nisan 2014 tarihinde yayınlanan 20. bölümünden sonra final yapmıştır. (wikipedia, b.t). Dizi Rize’nin Çamlıhemşin ilçesine bağlı Şenyuva köyünde çekilmiştir. Dizide yer alan bütün karakterler Karadenizlidir. Fakat dizide ele alacağımız kadın karakter dizinin başrol oyuncularından biri olan Demet Akbağ yani Adalet karakteridir.

Adalet köyde yalnız yaşayan bir kadındır. Köyde işlettiği pansiyondan kazandığı parayla geçimini sağlar. Güçlü, sert mizaçlı fakat yumuşacık bir yüreğe sahip, kendi ayakları üzerinde durmasını bilen bir kadın karakterdir. Erkeklerle karşı özellikle de eskiden aşık olduğu Ali İhsan’a karşı ayrıca sert tavırları vardır. Önder olma özelliği ve kadınları örgütleyebilme gücü vardır. Kıskançtır, iğneleyici konuşmalarının yanında aynı zamanda uyanıktır. Giydiği kadınsı kıyafetlerin yanında erkeksi tavırları dikkat çekicidir. Akan çatısını kendi onaracak kadar beceriklidir. Erkek işi olarak görülen birçok işi kendi başına halletme yeteneğine sahiptir.

Daha dizinin ilk sahnelerinden itibaren Adalet’in elinde tüfeğiyle Ali İhsan’ın yavru ayısı Badem’i kovaladığını görürüz. Sebebi yavru ayının Adalet’in bahçelerine ve yetiştirmiş olduğu meyvelerine zarar vermesidir. İyi silah kullanan bölge kadınına

bu sahnelerde gönderme yapılmıştır. Aynı zamanda bu durum “Erkek gibi kadın” imajının da devamını sağlamıştır. Yine kadının iyi silah kullanmasıyla ilgili olarak Ali İhsan ve onun kız kardeşi arasında bir diyalog geçer. Ali İhsan Adalet’in tüfekte Badem’i kovalaması üzerine “Denk getirebilseydi vuracaktı Adalet Badem’i” der. Bunu üzerine kız kardeşi Ali İhsan’a çok sert bir şekilde şu cevabı verir: “Karadeniz kadınına bu dediğini hakaret sayarım ağabey, karıncayı dizinden vuran Adalet istedi de Badem’i mi vuramadı! Eğer Badem’i vurmadıysa, vurmak istemediğindendir. Biz silahı sizin gibi düğünlerde derneklerde havaya sıkmayız. Bizim attığımız kurşun ancak leşimizin üstüne düşer”. Bu konuşmalardan da anlaşılacağı gibi bölge kadınının silah kullanmada usta olduğu iyice vurgulanmıştır. Bu sahneler “erkek gibi kadın” söyleminin vurgulandığı sahnelerdir.

Ev içi kadınlık rollerine dizinin birçok sahnesinde yer verilmiştir. Erkeksevi tavırlarıyla bilinen Adalet’e çoğu durumda mutfakta yemek hazırlarken rastlarız. Bunun yanında çamaşır yıkayıp asan ve onların yerleştirilmesi işini yapan yine kadınlardır. Genç kızları mekân olarak gördüğümüz yerler genellikle ev içi alanlardır. Kadınların ev içi faaliyetlerine baktığımızda daha çok mutfakla ilgilendiklerini görürüz. Bir sahnede kadınların toplanıp yöreye özgü yiyecekler olan mısır ve lahana ayıkladıklarına şahit oluruz. Bu sahnelerde kalabalık olmaları tesadüf değildir. Çünkü bölge insanı mec ya da imece denilen yardımlaşma faaliyetlerinde bulunur. Kimin yardıma ihtiyacı varsa toplanıp onun evine iş yapmaya gidilir. Bu gelenek kısır döngü şeklinde devam eder.

Dizinin birçok sahnesinde arazide çalışan kadın profilini görürüz. Köyün sokaklarında sırtında sepeti ile inek yemi taşıyan kadınlar göze çarpar. Sabahın erken saatlerinde çay bahçesine giren kadınlar, bölgede yaşayan kadınların durumunu anlatmada güzel bir örnek oluşturmuştur. Çay toplamak kadının işidir. Fiziksel güç gerektirir. Aynı zamanda kadınlar olumsuz hava şartlarıyla da baş etmek durumundadırlar. Bunun yanında kadını mekan olarak gördüğümüz alanlardan biri de “ahır” dır. Yani ahırdaki ineklerin bakımı, sağımı ve beslenmesi de kadına ait olan görevler arasındadır.

Kadının zayıf ve güçsüz durumda değerlendirildiği sahneler de yok değildir. Ali İhsan ve Adalet, Badem’in Adalet’in hazırlamış olduğu yiyecekleri talan etmesi üzerine bir tartışmaya başlar. Ali İhsan da bunun üzerine un, şeker, yumurta gibi pasta malzemelerinin bulunduğu bir poşetle Adalet’in pansiyonuna gelir. Adalet’in

söylenmesi üzerine Ali İhsan ona şu cümleyi kurar: “Kadın başına seni zarara sokacak değilim”! Bu cümleyle vurgulanmak istenen şey aslında yalnız yaşayan bir kadının geçimini sağlamada zorluk çekebileceğinin düşünülmesidir. Yani erkeksiz bir kadın ayakları üzerinde duramaz düşüncesi egemendir. Fakat Adalet bu durumda da gereken cevabı verecek devamında da Ali İhsan’ın başından aşağıya bir paket unu boca edecektir.

Şenyuva Köyü’nde “Kadınlar Kahvehanesi”nin olması dikkat çeken önemli unsurlardan biri olmuştur. Köyün kadınları evlerinden arta kalan vakitleri burada değerlendirir. Burada oturup çay, kahve içmeleri omların sosyalleşmelerinde etkili olmuştur. Fakat kadın burada dahi özgür değildir. Kahvehanede geçen diyaloglar arasında yine arazide yapılacak olan işlerin konuşulması, aslında kadınların zihnen de dolu olduklarının göstergesidir. Burada oturan kadınların el işi yapıyor olmaları önemli bir faaliyettir. Çünkü çoğu kadın kışın giyilebilecek yün patik, kazak gibi tekstil ürünlerinin üretimini sağlar. Bu bir anlamda kadının ev ekonomisine yapmış olduğu katkı olarak görülür. Ayrıca bu faaliyetleri belli ücretler karşılığında da yapan kadınlar mevcuttur. Ayrıca kahvehanede dahi, çocukları kucağında olan birkaç kadın görürüz. Bu da bize toplumun kadına yüklemiş olduğu “anne” rolünün her durumda devam ettiğini vurgular.

Dikkat çeken önemli unsurlardan biri de şudur: Kadınlar kahvehanesine erkekler girmezken, erkeklere ait kahvehanelere kadınların rahatça girebilmeleri durumudur. Yani kadınlar hiçbir sorun yaşamadan erkekler kahvehanesinde oturup çay içebilmektedirler. Burada bölge kadınının kendini kabullendirebilme özelliğinin olduğu görülür. Bu sahnelerde kadın kimliği erkek kimliğiyle eşit konumda gösterilir.

Kadınların çok iş yapması, arazide çalışması, kahvehanede Ali İhsan’ın diline de dolanır. Bölgenin en önemli sorunu olan kadının ezilmesi durumuna Ali İhsan ince bir göndermede bulunur. Kahvehanede muhabbet edip, oyun oynayan erkeklere şu cümleleri kurar: “Karılarınız çayda, havyanda dört dönsün, siz burada oturun dedikodu yapın”. Bu cümlelerden de net olarak anlaşılacağı gibi kadının faaliyet sırasında olduğu çoğu zaman, erkeklerin kahvehanede tabiri caiz ise boş oturuyor olmaları bölgenin süre gelen önemli bir sorunudur. Kadın tarlada, bağda, bahçede ezilirken erkek için durum farklıdır. Bölgede yaşayan erkekler bu durumu

normalleştirmişler ve kadının gerçekleştirdiği bütün faaliyetlerin zaten yapmaları gereken şeyler olduğu konusunu genel bir anlayış olarak benimsemişlerdir.

Dizide Karadeniz kadınının geleneksel yapısı da unutulmamıştır. Bölge kadını yaşadığı çevreye duyarlı, ve özüne ve örflerine sadık bir yapıya sahiptir. Bölgeye “bitki casusu” olduğunu düşündükleri turist bir kadın (Denise Rutherford) gelir ve Denise Adalet’in pansiyonunda uzun bir zaman kalır. Dizi ilerledikçe turist kadının bölgede hidroelektrik santrali yapacak olan şirketlerle iş birliği içinde olduğu anlaşılır. Kadın yörenin coğrafyasına hayran kaldığını söyleyerek bu şirket için köyden yer satın almak ister. Fakat kadının istemiş olduğu arazi Adalet’in kız kardeşi Hayriye’ye aittir. Bunu duyan Adalet babalarından kalan toprağın satılmasını istemediği için, elinde avucunda ne kadar altını varsa götürüp kardeşine verir. “Satma bu araziyi, baba yadigârı” der. Kardeşini ikna ettiği düşüncesiyle evden ayrılır. Bu arada araziyi almak isteyen Denise Hanım’a Adalet şu cümleleri kurar: “Bu topraklar böyledir, her şeyi parayı basıp alamazsın. Ata toprağının kıymeti her şeyden değerlidir”. Ancak, ertesi gün Adalet aldığı haberle şok olur. Çünkü turist kadın daha fazla para teklif ederek araziyi satın almıştır. Adalet çok üzülür. Çünkü orası sadece bir toprak parçası değildir. Geçmişin kökleri oradadır, anne ve baba kavramları o toprakla özdeşdir. Bu sahnelerle bölge kadınının özüne bağlılığına vurgu yapılmıştır.

Uzun bir süre Amerika’da yaşayan Orhan köyde yapılacak şenlikler nedeniyle beraberindeki müzik gurubuyla köye gelir. Fakat, görünüşleri ve tarzları köylünün daha önce karşılaşmadığı cinsten farklıdır. Orhan da dâhil olmak üzere hepsi küpeli, dövme ve renkli saçları olan çılgın gençlerdir. Orhan’ı bu şekilde gören annesi eğer görüntüsünü değiştirmezse onu evlatlıktan reddedeceğini bile söyler. Bu durum da yine yöre kadınının geleneksel yapısına göndermedir.

Adalet ve Ali İhsan’ın bir sohbeti sırasında dikkat çekici önemli bir detay göze çarpar. Ali İhsan köyden kaçıp Rize’ye yani merkeze gitmeye gittiği eski günlerinden bahseder. Adalet bunun üzerine şöyle cevap verir: “Size serbestti, ama biz kızlar yakalanacağız diye ödümüz kopardı”. Bu cümleden de anlaşılacağı gibi yıllardan beri kadın özgür değildir. Erkeklerle gezmek dolaşmak serbestken, kadınların her zaman evde olmaları tercih edilmiştir.

Kadının günlük hayat içerisinde gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerine gönderme yapan bir diyalog daha Ali İhsan ve Adalet arasında geçer. Ali İhsan Adalet'e bacılarımı neden yolladın diyerek kardeşlerinin nereye gittiğini sorar. Bunun üzerine Adalet, "E ineği var sağıp gelecek kadın, senin gibi işsiz güçsüz değil herhalde!" diyerek aslında genel olarak bölgede yaşayan kadın ve erkek kimliklerinin bütününe kapsayacak şekilde göndermede bulunur.

Dizide kadının meta şeklinde gösterildiği sahneler de mevcuttur. Köy muhtarının oğlu Tayyar, babasıyla konuşurken evli olmasına rağmen şöyle bir cümle kurar: "Alacağım baba ikinci karıyı da alacağım!" Bu cümle aslında kadının bir birey olarak sayılmadığını ve hayatını etkileyecek en önemli kararlardan biri olan evlenme olgusunda dahi kendi hür iradesini kullanamadığını vurgular. Ayrıca "kadın almak" cümlesi kadının meta haline gelmesine zemin hazırlayan bir söylem niteliğindedir.

Dizide göze çarpan en önemli nokta, erkeklerin kadınlar üzerindeki tahakkümünden ziyade kadının kadına tahakkümünün olmasıdır. Anneler kızlarına, Kaynanalar ise gelinlerine üstünlük kurmuş durumda görünürler. Evde yapılmamış ya da eksik kalmış her iş evin kızından ya da gelininden sorulur. Örneğin muhtarın karısı Hilmiye evde gelinini çalıştırır. "Emine babanın gömleği kalmamış, sabaha lazımdır ha bilesun oni!" diyerek Emine'yi uyarır ve yapması gereken işi hatırlatır. Kaynana olan Hilmiye Hanım kendi eşinin gömleğini kendisi ütüleyebilecekken onu gelininin ütölemesini istiyor. Bu sahnede kadının kadın üzerindeki yaptırımını daha fazla göze çarpıyor.

Kadının annelik rolüne yapılan göndermeler de etkileyicidir. Oğlu Orhan'ın Amerika'ya aniden çekip gitmesine içerlenen annesi hem büyük bir nefret hem de büyük bir sevgiyle doludur. Oğlunu her gördüğünde bu iki duygu arasında sıkışıp kalır. Bir sahnede Orhan'ın üzerinde yıllar önceden kalma elleriyle örmüş olduğu kazağı fark eder. Fakat ona olan kızgınlığından kazağı Orhan'ın üzerinde hırpalayarak paramparça eder. Yine de gönlü bu yaptığına dayanmaz ve köydeki bütün genç kızları toplayarak Orhan'a bir gecede yepyeni bir kazak örer. Bu sahnelerde kadının "annelik" kimliği duygusal boyutuyla da gösterilir.

Muhtar Ali'nin karısı da dizide yer alan önemli kadın karakterlerden birisidir. Köye yaptırılan büstün açılışı için Muhtar Ali kürsüye gelir. Eşinin yanlış konuşmalarını düzelten Hilmiye, kocasından tepki görür. Bunun üzerine Hilmiye'nin

söyledikleri kadının toplum içinde erkeğin karşısındaki konumunu belirtmek açısından çok önemlidir. “Ben senin sadece karın değil aynı zamanda siyaseten de yol arkadaşınım!” Bu cümle ile Hilmiye aslında toplumda kadının erkek karşısındaki statüsüne gönderme yapar.

Bölgede mal paylaşımında kız çocuklarının gözetilmediği ne yazık ki acı bir gerçek olarak bilinir. Erkek çocuğu soyun devam ettiricisi olarak görüldüğü için genelde baba malının bütünü erkek çocuğun üzerine yapılır. Kadınlar bu konuda tamamen geri plana atılmıştır. Dizide bunun kanıtı olabilecek bir diyalog dikkat çeker. Araziyi satan Hayriye ve Hayati’ye Ali İhsan öğüt vermek ister. Onlara araziden almış oldukları parayı çar çur etmemeleri gerektiğini, o paranın çocukların hakkı olduğunu söyler. Fakat Hayati oğlu Orhan’ın zaten Amerika’da yaşadığını, kızı Gonca’nın da nasıl olsa evlenip gideceğini belirtir. Yani bölgede, “kız çocuğu evlenip gidecektir o halde babasından kalacak hiçbir şeye ihtiyacı olmaz” düşüncesi hâkimdir. Bu nedenle mal paylaşımında kadınların hakları göz ardı edilir. Orhan’ın kız kardeşi Gonca olaya tepkisini şu sözlerle belirtmiştir: “Okumayı, meslek sahibi olmayı uygun görmemişler de, o toprağı mı uygun görecekler bana?” Aslında Gonca’nın bu cümlesinden bölgenin kadına ya da kız çocuğuna karşı olan bakış açısını daha iyi sezinliyoruz. Abisi Orhan, üniversite okuyup bilgisayar mühendisi olurken Gonca’nın eğitimi bir şekilde ihmal edilmiştir. Dizinin belli sahnelerinde Gonca’nın eşit olmayan bu sisteme zaman zaman sitem ettiğine tanık oluruz.

Adalet’e dizide genel olarak kadın gibi görünüp, erkek gibi davranıyorsun denilerek eleştiri yapılır. Araziyi sattığı için kız kardeşi Hayriye ile Adalet’in arası açılır. Tartışma sırasında Hayriye Adalet’e “El âleme dava açıp mahkeme peşinde dolaşmaktan kadın bile olamadın ki!” der. Adalet kardeşinin bu sözüne çok sinirlenir. Pansiyona döner ve aynanın karşısına geçerek üstü başına bakmaya başlar. İçinden ne varmış halimde dercesine aynaya bakar. Başındaki puşisini açar ve dolabından mavi bir elbise çıkarır. İlk kez makyaj yapar ve aslında tam anlamıyla “kadın” gibi olmak deyimini kendisiyle özdeşleştirir. Bölge kadını özellikle de kırsal kesimlerde yaşamını sürdüren kadınlar nişan, düğün gibi özel günlerin haricinde süslenmeyi tercih etmezler. Dizide Tayyar’ın eşi Emine’nin tiyatroya giderken makyaj yapması da Tayyar’ı şaşırtan durumlardan biri olmuştur. Tayyar eşine dönerek şaşkınlığını şu şekilde ifade eder: “Emine sen neden boyadın kendini?”

3.3.4. Benim İçin Üzülme (2012)

6 Kasım 2012'den itibaren Atv'de yayınlanmaya başlanan Türk televizyon dizisidir. Dizinin çekimleri Artvin'in Hopa ilçesiyle Rize, Trabzon, Kars, Gürcistan-Batum gibi çok çeşitli yerlerde gerçekleştirilmiştir. (Wikipedia, b.t). İki kan kardeşi Niyazi ve Harun Buke adında bir kıza aşık olurlar. Buke Karadeniz'e mevsimlik bir işçi olarak gelmiş olan Doğulu bir kızdır. Bu aşktan dolayı aileler çok büyük acılarla karşı karşıya kalırlar. Niyazi aşkının uğruna annesini karşısına alır. Nişan gününde Niyazi'nin kardeşi Ahmet, Buke'ye aşık olan amcasının oğlu Şiyar tarafından öldürülür. Başından beri Buke'yi istemeyen anne Nermin, genç kızı eve almak istemez. Buna rağmen Niyazi ve Buke, büyüklerin de iznini alıp nikâh kıymaya karar verirler. (Anonim, 2014). Dizi Niyazi ve Buke'nin kavuşamamaları konusu üzerinden devam eder. Bu dizide ele alacağımız kadın karakter dizinin başrol oyuncusu Buke'nin aksine, dizinin yardımcı kadın karakterleridir. Her ne kadar Buke'yi de arazide çalışıyor olarak görsek de, Buke'nin Doğu kültüründen gelmesi onu farklı kılan özelliği olmuştur.

Dizinin daha ilk sahnelerinden itibaren atma türkü eşliğinde çay toplayan kadınları görüyoruz. Kadınlar daha önceden değindiğimiz "imece" sistemiyle birlikte hem dayanışma örneği sergiliyor hem de işlerin kolaylaşmasını sağlıyorlar. Arazide çalışan bölge kadını imajını bu sahnede net olarak gözlemliyoruz. Yukarıda ele aldığımız diğer üç diziden farklı olarak bu dizide çay bahçesinde erkeklere de rastlarız. Bu erkekler mevsimlik işçi olarak bölgeye gelen kişilerdir. Özellikle Gürcü kökenlidirler ve çay mevsimi bittikten sonra birçoğu ülkesine geri dönmektedir. Bunun yanında bölgede kendi arazisiyle ilgilenemeyen insanlar "yarıcı" olarak adlandırdıkları ailelere arazilerini teslim edip, elde edilen ürünün yarısını mal sahibiyle paylaşmak şartıyla bu kişilerle anlaşma yaparlar.

Bunun yanında bölgeye özgü tarımsal ürün olan fındık ayıklayan kadınlar ile çay alım yerinde çaya karışan otları temizleyen kadınları aralıklı olarak görürüz. Durması bile dik yamaçlarda çalışan kadınlar da zaman zaman ekrana gelir. Bununla birlikte değirmende mısır öğüten kadınları görürüz. Bu değirmenler aynı zamanda maddi kültür öğeleridir. Değirmenler dere kenarlarına inşa edilir ve su gücüyle üretilmiş elektrik ile çalışır. Bölge kadını bahçesine diktiği mısırı toplar, ayıklar, onu değirmende öğütür ve un haline getirir. Daha sonra elde ettiği un ile mısır ekmeğini elde eder.

Bu döngü Uçuruma Yürüyen Kadınlar adlı belgeselde “Emeğin ekmeğe dönüşmesi” olarak betimlenmiştir. (Uçuruma Yürüyen Kadınlar, 2007).

İncelediğimiz dizilerin ortak özelliklerinden biri de erkeklere ait olan kahvehanelere, kadınların da rahatlıkla girip çıkmalarıdır. Bu dizide de köy kahvehanelerine kadınlar kolaylıkla girip çıkıyor. Bu da bir anlamda sosyal toplumsal statü içerisinde kadın-erkek eşitliğine bir gönderme olarak sayılabilir.

Karakter özelliklerine baktığımızda baskın, sert yapılı ve dik başlı olmaları dikkat çeker. Özellikle evde yaşça büyük olan kimselere itaat söz konusudur. (Torun dedesine, gelin kayın validesine gibi) Evin babaannesi büyük oranda evde söz sahibidir ve söyledikleri dikkate alınır. Evdeki kadınlar üzerinde babaannenin hükmü geçerliken, daha üst bir otorite olan dede evdeki ağırlığını hissettirir. Her ne kadar baskın karakterli kadınlar mevcut olsa da ev içi rollerde yine kadın karakterler iş başındadır. Yemek hazırlayan, masası kurup kaldıran, fındık ayıklayan yine kadınlardır.

Bölgede kız çocuklarının eğitimi konusunda erkeklere oranla daha fazla muhafazakâr bir tavır sergileniyor. Torununun İstanbul’da okumasına izin vermeyen Resul aynı zamanda bale yapmasına da izin vermiyor. Dedesinden gizli bale çalışmalarını sürdüren genç kız dedesine halk oyunlarına gittiğini söylüyor. Çünkü dedesinin tutucu tavrı yüzünden sevdiği bir sanat dalı olan baleden uzak kalmak istemiyor. Bu durum kız çocukları üzerindeki baskıyı daha iyi anlamamıza olanak sağlıyor.

Dizide Karadeniz kadınının geleneksel yönlerine göndermeler yapılmıştır. Buke ve Niyazi’nin nişanında Buke’nin amcasının oğlu tarafından vurularak öldürülen Ahmet büyük bir üzüntüyle memlekete getirilir. Ahmet’in cenazesi babaannenin isteği üzerine evin bahçesine gömülür. Babaanne bu isteğini dile getirirken şu cümleleri kurar: “Bir oğlumu denize verdim, bir oğlumu da gözden uzağa gömemem, üzerinde toprağımız olacak” der. Yani bir anlamda memleket toprağıyla kendi köklerini bağdaştırıyor. Denizde kaybettiği oğlunun mezarının dahi olmaması onu derinden yaralayan bir unsur olmuştur. Çünkü oğlunun cenazesinin nerde olduğunu bilmemektedir. Bu sebeple torununu gözünün önünde, evinin bahçesine kendi toprağına gömmek ister. Bununla birlikte cenaze evin bahçesindeyken kadın ve erkekleri bir arada görürüz.

Fakat sıra Kuran okumaya gelince Kadınlar evde kendi aralarında toplanıp Kuran okurlar. Bu sahnelerde geleneksel bir kültür özelliği mevcuttur. Kadınlar “saymak” denilen yöresel bir geleneği icra ederler. Bunun anlamı şudur: Ölünün yakınları kendi dillerinde (Lazca, Hemşince vb.) vefat eden kişi ile ilgili anılarını, yaşadıklarını, onun karakter özelliklerini, hayattayken yapmış olduğu işleri vb. çeşitli konularda ağlamaklı bir ses tonuyla acılarını dile getirirler. Bölgede genel olarak cenazelerde “saymak” olayına sıkça rastlanır. Bu sahnelerde de Ahmet için Lazca ağıtlar söylendiğine tanık oluruz. Bu durum bir anlamda insani bir duygu olan ölüm acısının ve kültürün iç içe geçmiş şeklidir.

Son yıllarda bölgenin en büyük sorunu haline gelen hidroelektrik santrallerinin yapımı işine de dizide göndermeler bulunmaktadır. Yine yaşadığı coğrafyaya bağlı, yerine, evine, ocağına sahip çıkan insan profili çizilmiştir. Fakat diğer dizilerden farklı olarak burada Hes’lere, karşı iradeyi gösteren bu sefer erkeklerdir. Niyazi’nin dedesi Enver, hem hidroelektrik santrallerine hem de ormanların kesilip yol yapılmasına karşı çıkıyor ve bunu engellemek için elinden geleni yapıyor.

Misafirperver geleneksel Karadeniz kadın imajı bu dizide de karşımıza çıkar. Evin en küçük oğlu Sinan’ın kız arkadaşı Irmak Ahmet’in ölümü üzerine Hopa’ya gelir. Sinan Irmak’ı kendi evine götürmek ister fakat Irmak bu teklifi “Şimdi uygun olmaz” diyerek reddeder. Irmak’ın geldiğini öğrenen babaanne Sinan’a derhal kızı otelden alıp eve getirmesini söyler. Bölgede uzak yoldan gelmiş misafirin otellerde kalması ayıp karşılanır. Bu yüzden misafir çok değerlidir ve özel olarak ağırlanır. Eve gelen misafire iş yaptırılmaz.

Evde her ne kadar babaannenin sözü geçse de evin büyük erkeği ve bir anlamda üst otorite Enver dededir. Bu durum bize belli sahnelerde daha net olarak iletilir. Örneğin, evin bahçesinde küçük bir sandalyede Enver dedenin oturduğunu görürüz. Enver dede torununu kaybetmenin acısı içerisinde dertli dertli düşüncelere dalar. O sırada eşi Melahat babaanne kocasının yanına gelir. Enver dedenin dizlerinin dibine yani yere kıvrılarak oturur. Bu sahnede aslında metaforik olarak ast-üst ilişkisi açık şekilde kendini gösterir.

Dizide kadının annelik rolüne göndermeler yapılmıştır. Oğlunun ölümüyle birlikte Nermin neredeyse hayattan bağlarını koparıyor. Odasından çıkmıyor, yemek yemiyor, kızından başka kimseyle iletişime geçmiyor.

Ahmet'in odasında bulunan sandığı açıp, ölen oğluna ait bebeklik kıyafetlerini kokluyor. "Cennet kokulu Ahmet'im" diyerek gözyaşı döküyor. Evin diğer fertleri kısa sürede kendini toplarken "anne" olan Nermin çocuğunun yasını tutmaya devam ediyor. Bunun yanında oğlunun ölümüne sebep olarak Niyazi'nin sevdiği kızı Buke'yi öne sürüyor. Aradan zaman geçmesine rağmen Nermin'in engellemeleri yüzünden Buke ve Niyazi evlenemiyor. Niyazi'de annesini çiğneyip Buke ile evlenemiyor.

"Karadeniz kadını" ve "namus" kavramları bu dizide de yan yana getirilmiştir. Ahmet ölmeden önce aşık olduğu kıza kolye hediye etmek ister. Kız bunun üzerine "Hayatımda bir erkek ilk kez bana kolye alıyor" diyerek duyduğu mutluluğu ve şaşkınlığı dile getirir. Ahmet "Gerçekten mi?" diyerek karşılık verince bu sefer kız, "Evet ne sandın sen beni!" diyerek tepki gösterir. Bu diyalogdan anlaşılacağı üzere, "Karadeniz kadını namusuna düşkündür" mesajı verilmiş olur.

Ayrıca bölgede yaşayan insanlar içe kapalı bir yapıdadırlar. Yakın akraba olmamak şartıyla endogami evlilik çeşidinin olduğunu görürüz. Örneğin mecbur kalınmadıkça yabancı gelin alınmaz. Yani insanlar tanıdıkları bildikleri, aynı köyden aynı ilçeden olan insanlarla dünürlük etmek isterler. Dizinin bir sahnesi de bu durumu örnekler niteliktedir. Niyazi'nin çocukluk arkadaşı Harun'un babası Resul, oğlunun Buke'ye aşık olması üzerine şu sözleri söyler: "Koca Karadeniz'de kız kalmadı, gitti ırgatın kızına aşık oldu. Irgattan kız alınmaz, hamsiden kurban olmaz." Bu sözlerden de anlaşılacağı gibi dışa dönük bir yapı söz konusu değildir. Böyle bir durum üzerine ısrar edilirse büyükler tarafından yadırganma söz konusu olabilir. Bunun yanında Karadeniz kültüründen farklı olarak, Doğu kültürüne sınırlı da olsa dizinin belli bölümlerinde rastlarız. Doğu'lu bir baba olan Davut kızı Buke'ye çok değer verir. Resul ve Davut arasında geçen diyalog da bunu kanıtlar niteliktedir. Resul Davut'a "Benim bildiğim sizin törenizde kız kısmına laf düşmez" diyerek Buke ile Harun'un evlenmesini kolaylaştırmak ister fakat Buke'nin gönlü Niyazi'dedir. Bunun üzerine Davut Resul'e şu cevabı verir: "Benim kızımdan değerli törem yoktur Resul efendi!" Bu diyalog da farklı bir coğrafyadan ve kültürden gelmiş bir babanın kızına vermiş olduğu değeri göstermesi açısından çok önemlidir. Genç bir kız olan Buke'nin kararları ve düşünceleri babası için büyük önem taşımaktadır.

3.3.5. Tatlı Bela Fadime (2008)

Tatlı Bela Fadime Show Tv’de başlayıp Star Tv’de 2008 yılında yayınlanan Nehir Erdoğan’ın başrolünde oynadığı Trabzon’un Sürmene ilçesinin Dirlik köyünde çekilmiştir. Fadime ile İstanbul’dan gelen Levent’in ve ailelerinin hikâyesini anlatır. (Wikipedia, b.t). Bu dizide ele alacağımız karakter dizinin başrol oyuncusu Nehir Erdoğan yani Fadime’dir. Bunun yanında yardımcı kadın karakterler de incelenecektir.

Henüz dizi başlamadan jenerik müziği eşliğinde sırtında sepetiyle yük taşıyan, çay bahçelerinde çay toplayan kadınları görürüz. Dizinin ilk sahnelerinden itibaren bu görüntülerin olması Karadeniz kadınının beden gücünü nasıl kullandığını ve cinsiyetinin üzerinde işler yaptığını bize kanıtlar niteliktedir. Kadın yine bahçelerde, tarlalarda “işçi” görevi görmekte ve “erkek işi” olarak tabir edilen ağır işleri yerine getirmektedir.

“Erkek gibi kadın” imajı bu dizide de kadının iyi silah kullanması üzerinden verilmiştir. Fadime’nin kendisi de annesi Nafize Hanım da çok iyi silah kullanır. Silah dizide genel olarak hep ön plandadır. Her durumda özellikle eşi Reis Bey’in yaptıkları karşısında Nazife Hanım’ın eli silahına gider. Reis Bey, Tanya adında Rus bir kadınla birlikte kaçar ve bu kadından iki çocuğu olur. Bunu duyan Nazife Hanım bu sefer de eşinin evde bulunan resmine ateş eder. Silah aynı zamanda Karadeniz kadınının namusunu korumasına yarayan bir nesne olarak da betimlenmiştir. Fadime kabul ettiği reklam filminde oynamak için annesiyle birlikte İstanbul’a gelir. Nazife Hanım’ın tabiriyle kadın başlarına büyük bir şehre gelmişlerdir. Nazife Hanım bunun çaresini de bulmuştur. Trabzon bölgesine ait olan Trabzon ekmeğinin içini oymuş ve silahını bu ekmeğe yerleştirmiştir. Kızı Fadime’nin durumu anlaması üzerine Nazife Hanım şöyle karşılık verir: “Hiç düşünmüyorsun, kadın başımıza namusumuzu nasıl koruyacağız Fadime?” Bu sahnelerden de anlaşılacağı gibi Nazife Hanım bir erkeğin yerine silahını koymuştur. Dizinin jenerik müziğinde geçen “Bir elimde ayna var öbür elimde saçma” sözleri de Karadeniz kadınının hem kadın hem de erkeksi özelliklerine gönderme yapar. “Ayna” bakımın, güzelliğin ve kadınlığın simgesi yerine konurken, “saçma” tüfeğin içine yerleştirilen mermileri temsil eden sözcük olarak kullanılmıştır. Yani hem “kadın” hem de “erkek gibi kadın” figürleri bir arada verilmiştir.

Karakterlerin kişilik özelliklerine baktığımızda da yine sert mizaçlı, hırçın, çabuk sinirlenen kadınlar olduklarını görürüz. Bir diyalog sırasında geçen şu cümleler bunu doğrular niteliktedir: “Karadeniz kadınlarının hiddetinden, şiddetinden korkmak gerekir. Bizim kadınlarımız başka yerin kadınlarına benzemez”.

Fadime erkek gibi yetiştirilmiştir. Babasının arkadaşlarıyla birlikte balığa gider hatta balıkçılık Fadime'nin mesleğidir. Geminin bakımından, tamirinden ve onarımından çok iyi anlar. Atv denen arazi aracını kullanarak kendi işini kendi görür. Her ne kadar “erkek gibi kadın” imajı verilmişse de yine ev içi rollerde kadınların olduğunu görürüz. Yemek yapan, masayı kurup kaldıran yine kadınlar olmuştur.

Doğal, otantik, yapmacık olmayan kadın figürü belirgindir. Fadime de annesi de kuaföre gitmeyi, bakımlı olmayı ve makyaj yapmayı yadırgarlar. Kıyafetlerinde yöresel unsurlar göze çarpar. Fadime de dahil olmak üzere dizideki kadın karakterler yöreye özgü peştamal ve baş örtüsü kullanırlar. Bunun yanında geleneksel yapıya bağlılık mevcuttur. Fadime çekimler için kendisinde yapılan değişimleri yadırgar. Kesilip yere düşen saçlarına hüznü gözlerle bakar. Aynaya bakıp kendi kendine “Beni değiştirdiler” diyerek söylenir.

Karadeniz kadınının namusuna düşkün olma durumu dizinin ilerleyen bölümlerinde de işlenmiştir. Aile dizisi çekmek üzere kameraların karşısına geçen Fadime, rol arkadaşı olan partnerinin kendisini öpmesine izin vermez ve onu iterek uzaklaştırır. Bunun üzerine yönetmenine dönerek şu sözleri söyler: “Ben öpüşmem yönetmen, hani aile dizisiydi bu. Öpüşme varsa ben yokum!”

Dizide çeşitli konularda görüşüne başvurulmuş bir üst akıl mevcuttur. Bu kişi de köyün cami hocasıdır. Köy halkı Fadime'yi televizyonda görür ve “Bu kızın namusu gitmiştir” diyerek yorumlar yapmaya başlar. Bunun üzerine Fadime'ye aşık olan köyün gençlerinden Hasan lafa girer: “Ha bu işi temizleyeceğim, Fadime'yi bu bataklıktan kurtarmazsam bana da Hasan demesinler” diyerek köy kahvehanesini terk eder. Fadime'nin namusu kahvehanede bulunan kişilerin sohbet konusu olmuş ve bu durumda Fadime'nin namusunun gidip gitmediği köyün hocasına sorulmuştur.

Televizyona çıkan Fadime, akrabaları tarafından da yadırganır. “Namus” kavramı yine sorgulanır hale gelmiştir. Babaannesi Fadime'yi arayarak “Fadime sen kötü yola mı düştün” diyerek soru yağmuruna tutulur. Bununla birlikte “annelik”

kavramı da gündeme gelir. Fadime'nin babaannesi gelinini "Sen ana mısın yoksa bostan korkuluğu musun, iki elinle bir kızın namusuna sahip çıkamadın mı, uy domuzun gelini" diyerek azarlamaya başlar. Bir anlamda kızının namusuna sahip çıkacak kişi babadan sonra anne olarak görölmektedir.

Bölgenin uzun yıllardan beri mücadele ettiği yabancı kadın sorunu bu dizide de ele alınmıştır. Gürcistan'ın sınır kapısını açmasıyla ve giriş çıkışların kolaylaşmasıyla birlikte ekonomik sorunlardan ötürü Türkiye yoğun göç almaya başlamıştır. Coğrafi olarak Gürcistan'la yakın olan Doğu Karadeniz illeri bu durumdan en çok etkilenen bölgeler haline gelmiştir. Bilimsel olarak ortaya konmuş veriler olmasa da pratikte sayısız evliliğin bu durum yüzünden sona erdiği bilinmektedir. Dizide Fadime'nin babası Reis Bey Tanya adında Rus bir kadına aşık olur ve onunla yaşamak için evini terk eder. Bununla da kalmayıp bir de evlilik dışı çocuklara sahip olur. Eşi Nazife Hanım bu durumu öğrenir ve Reis Bey ile arasındaki bağ kopma noktasına gelir. Dizide bu durum komedi unsurları katılarak aktarılmış olsa da, yöre kadını için her zaman büyük sorun oluşturan bir etken olmuştur.

3.4. DEĞERLENDİRME

	Batı Karadeniz Bölümü
Cinsel Obje Olarak Kadın	19%
Arazide (İşçi) ve Evde Çalışan Kadın	38%
Küçük Yaşta Evlilik	25%
"Meta" Olarak Kadın	13%
"Anne" Rolüyle Kadın	6%
Aşağılanan Kadın	31%
Cinsiyet Ayrımcılığı	0%

3.4.1. Batı Karadeniz Bölümü Türkülerinde Kadının Konumlandırılması

	Orta Karadeniz Bölümü
Cinsel Obje Olarak Kadın	13%
Arazide (İşçi) ve Evde Çalışan Kadın	47%
Küçük Yaşta Evlilik	27%
"Meta" Olarak Kadın	7%
"Anne" Rolüyle Kadın	0%
Aşağılanan Kadın	27%
Cinsiyet Ayrımcılığı	0%

3.4.2. Orta Karadeniz Bölümü Türkülerinde Kadının Konumlandırılması

	Doğu Karadeniz Bölümü
Cinsel Obje Olarak Kadın	16%
Arazide (İşçi) ve Evde Çalışan Kadın	55%
Küçük Yaşta Evlilik	13%
"Meta" Olarak Kadın	19%
"Anne" Rolüyle Kadın	10%
Aşağılanan Kadın	19%
Cinsiyet Ayrımcılığı	10%

3.4.3. Doğu Karadeniz Bölümü Türkülerinde Kadının Konumlandırılması

Diziler	Ortak Temalar	Farklı Temalar
	Erkek Gibi Kadın İmaji	
	Silah Kullanmak	
Gülbeyaz (Başrol)	Ev İçi Rollerde Kadın	Anaerkil Yapı, Balıkçılık, Feminist Tutum
Fırtına (Yan Rol)	Gelenekselci Yapı	Anaerkil Yapı, Yabancı Kadın Sorunu, Üst Akıl Olarak Cami Hocas
Sevdaluk (Başrol)	Yöresel Kıyafetler ve Doğal Kadın İmaji	"Meta" Olarak Kadın, Sosyal Kadın Figürü
Benim İçin Üzülme (Yan Rol)	Namus Kavramı	Ataerkil Yapı
Tatlı Bela Fadime (Başrol)	Cinsiyet Ayrımcılığı	Yabancı Kadın Sorunu, Üst Akıl Olarak Cami Hocas
	Kadının Kadın Üzerinde Tahakkümü	
	Annelik ve Kadın	
	Arazide Çalışan Kadın	

3.4.4. Dizilerde Belirlenen Ortak ve Farklı Temalar

Yapılan analizler sonucunda “Arazide (işçi) ve evde çalışan kadın” verisinin oranı üç bölümde de en yüksek çıkan oran olmuştur. Fakat bu oranlar kendi içerisinde değerlendirildiğinde Doğu Karadeniz Bölümü oranı diğer bölümleri geride bırakmıştır. %55’lik oranıyla Doğu Karadeniz Bölgesi, kadının en fazla edilgen olduğu bölge olarak karşımıza çıkar. Cinsiyet ayrımcılığı verisi Batı ve Orta Karadeniz Bölümleri için %0 çıkarken Doğu Karadeniz Bölgesi’nde %10 olarak hesaplanmıştır. Özellikle dizilerde sıkça karşılaştığımız “Cinsiyet ayrımcılığı” sorunu sadece Doğu Karadeniz Bölgesi türkülerinde kendini iyice belli etmiştir. “Anne Rolüyle kadın” en az temsil edilen veri olmuştur. Orta Karadeniz Bölümü türkülerinde bu oran %0 olarak hesaplanmıştır. Türkülerde yüksek çıkan verilerden biri de “Aşağılanan kadın” verisidir. Üç bölümde de “Arazide (işçi) ve evde çalışan kadın” verisinden sonra çıkan en yüksek oran “Aşağılanan kadın” verisine aittir. Bu oranlar da kadının bölgedeki konumunu ve yerini daha iyi anlamamıza yardımcı olacak niteliktedir. Dikkate değer diğer iki oran ise “Cinsel obje olarak kadın” ve “Küçük yaşta evlilik” verilerine aittir. Türkülere konu olan kadınların yaş ortalamaları 13 ya da 14’tür. Özellikle küçük yaşta evlilik sorunu bölgede sıkça karşılaştığımız durumlardan biridir. Bu durum da %25, %27, %13’lük veri oranlarıyla kanıtlanabilir duruma gelmiştir. Kadının meta olarak değerlendirildiği türkülerin oranları da %13, %7, %19 olarak belirlenmiştir. Doğu Karadeniz Bölümü %19’luk oranıyla diğer bölümleri geride bırakmıştır. Bu verilerin haricinde incelenen türkülerden sadece birinde “Kadına yönelik şiddet” olgusu belirlenmiştir.

Türkülerin yaşanmış olaylara dayanılarak oluşturulduğu düşünüldüğünde küçük yaşta evlilik ve cinsiyet ayrımcılığı olgularının var olduğu bölgelerden biri olan Karadeniz Bölgesi'nde kadına yönelik şiddet temsilinin oranlanamayacak derecede düşük olması şaşırtıcı sonuçlardan biridir. Bunun yanında dizilerde karşılaştığımız durumlardan biri olan “Batıl inanç” olgusuna da sadece tek bir türküde rastlanmıştır. Ele alınan dizilerde muska, büyü gibi batıl inançlara rastlanmış olsa da türkülerde bu durumun örnekleri yok denecek derecede azdır. İncelenen 62 türküden sadece bir tanesinde muskadan söz edilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda türkülerde ve dizilerde kullanılan ortak temalar şunlardır: Ev içi rollerde kadın, meta olarak kadın, cinsiyet ayrımcılığı, arazide çalışan kadın ve kadının kadın üzerinde tahakkümü. (Bu olgu türkülerde “aşağılanan kadın” verisi kapsamında değerlendirilmiştir). İncelenen dizilerin tamamında “erkek gibi kadın” imajı mevcuttur. Bu imaj oluşturulurken özellikle “silah kullanan kadın” figüründen çokça yararlanılmıştır. Ele alınan dizilerin hepsinde incelenen bütün kadın karakterler çok iyi silah kullanır. Bu imajı pekiştiren diğer unsurlar erkeksi tavır ve tutumlardır. Aynı zamanda Karadeniz kadınının kılık kıyafet, saç ve makyaj konularında da doğal ve yapmacıktan uzak oluşu “erkek gibi kadın” imajını güçlendiren unsurlar olmuştur. Fakat incelenen türkülerin sadece birinde Karadeniz kadının iyi silah kullandığı belirtilir.

Türkülerde ve dizilerde mevcut olan ortak temalardan biri de kadının meta olarak değerlendirilmesidir. Kadın genel olarak alınıp satılabilen, kendi iradesini kullanamayan ve sadece var olma amaçları erkeklerle hizmet etmek gibi gösterilen varlıklar olarak betimlenmiştir. Ortak olarak işlenmiş olan bir diğer tema Karadeniz kadınının arazide ve evde çalışan işçi olarak konumlandırılmasıdır. Kadına ev içinde ve ev dışında (tarlada, bağda, bahçede) çeşitli görevler yüklenmiştir.

Cinsiyet ayrımcılığı olgusu da işlenmiş ortak temalardan biridir. Örneğin; özellikle Doğu Karadeniz Bölümü'nde kadının baba mirasından hak talep etmesi hoş karşılanmayan bir durum olarak bilinir. Bunun sebebi “kadın” olmasından kaynaklıdır. Çünkü “kadın” evlenip gider ve onun artık babasının malında hakkı yoktur. Sevdaluk dizisinde bu konunun işlenmesi cinsiyet ayrımcılığı sorununun gündeme gelmesini sağlamıştır. Dizilerin yanında bu sorun türkülerde de dile getirilmiştir.

Gelin-kaynana ilişkileri hem dizilerin hem de türkülerin ortak teması olmuştur. Kadının kadın üzerinde tahakkümü sorunu özellikle türkülerde belirgin hale gelmiştir. Karşılaştığımız örneklerde mevcut olan durumlar şunlardır: Kocasını askere gittiğinde evin bütün yükünü sırtlanan gelindir. Sabah erkenden kalkıp ateşi yakmak zorunda olan gelindir. Ahırdaki inekleri sağan, eve geldiğinde (kaynanası ve görüncesi evde olmasına rağmen) sofrayı kuran ardından kaldıran yine gelindir. Türkülere göre kaynana oğluna gelinini şikâyet eder. Günlük sebeplerden ötürü azarlanan, küçük düşürülen, babasının evine gönderilen yani eşi tarafından boşanan taraf her zaman kadın olmuştur. Kadın özellikle “gelin” kimliği ile olayların ve durumların merkezine yerleştirilmiştir.

“Annelik” kavramı da hem türkülerde hem de dizilerde var olan temalardan biridir. Kadının çocuk doğurması, kadının bebeğini emzirmesi, kadının bebeğini koynunda uyutması gibi kavramlar “kadın” kimliğinin vurgusu olarak türkülerde yerini almıştır. Dizilerde yer alan “annelik” kavramı ise çocuğuna sahiplenmek, çocuğunu koruyup kollamak, kızının namusuna sahip çıkmak gibi kavramlarla eşleştirilmiştir.

Karadeniz kadını ve namus kavramı özellikle dizilerde sıkça yan yana getirilmiştir. Karadeniz kadını namusu için her şeyi yapar imajı çizilmiştir. Namus her şeyden önemlidir. Bu durum dizilerde kadın karakterler tarafından her fırsatta dile getirilmiştir. Hatta namusunu korumak isteyen Karadeniz kadını silahı da kendisine yol arkadaşı yapabilir. Tatlı bela Fadime dizisinde bu durumun örneklerine birçok sahnede rastlanmıştır.

Dizilerde rastlayıp türkülerde göremediğimiz iki unsur söz konusudur: Bunlardan biri bölgenin yıllardan beri gündeminde olan “Yabancı Kadın Sorunu” diğeri ise “Üst akıl olarak cami hocası” olgularıdır. Tatlı Bela Fadime ve Fırtına dizilerinde karşımıza çıkan yabancı kadın sorunu bölge kadını olumsuz yönde etkileyen unsurlar arasındadır. Dizide canlı örneğini gördüğümüz bu sorun yüzünden çok sayıda evliliğin sona erdiği bilinmektedir. Bunun yanında yine dizilerde sıkça karşılaştığımız durumlardan biri, içinden çıkılamayacak meseleler karşısında köy halkının cami hocasından medet ummasıdır. Herhangi bir sorun oluştuğunda “Bunu en iyi hoca bilir” diyerek cami hocasına başvurulur. Bu durum da geleneksel bir üst akıl arayışın çabası sonucunda şekillenmiştir.

Türkülerde rastlayamadığımız fakat dizilerde mevcut olan bir özellik de “sosyal kadın” figürünün kullanılmasıdır. Özellikle Sevdaluk dizisinde ele aldığımız karakterlerden biri olan Adalet Hanım; yaşadığı çevreye duyarlı, örgütlenme becerisi yüksek, kendine güvenen güçlü bir yapıya sahiptir. Yaşadığı bölgede yapılacak olan hidroelektrik santrallerine karşı tavrını ortaya koymuş ve köydeki bütün kadınları örgütleyerek santral yapımına karşı çıkmıştır. Bu tarz güçlü kadın profillerine türkülerde rastlanmamıştır.

SONUÇ

Yapılan analizler sonucunda “Karadeniz Kadını”nın edilgen olma durumu bir kere daha kanıtlanmıştır. Özellikle “Arazide (işçi) ve evde çalışan kadın” verisinin oranları diğer oranlara göre fazla çıkmış ve Karadeniz kadınının günümüzde içinde bulunduğu durum daha iyi anlaşılır hale gelmiştir. Fakat incelenen diziler ve türküler arasında ciddi bir ayırım söz konusudur. Ele aldığımız türkülerde Karadeniz kadınına daha gerçekçi bir bakış açısıyla yaklaşılırken, incelediğimiz dizilerde durum biraz farklıdır. Türkülerde içerikler gerçekçi bir tarzla oluşturulmuşken, dizilerde Karadeniz kadını efsaneleştirilmiştir. İncelemeler sonucunda türkülerdeki kadın figürüyle dizilerdeki kadın figürünün “kişilik” ve “karakter” bağlamında birebir örtüşmediği tespit edilmiştir. Türkülere konu edilen kadınlar pasif, söz söyleme hakkı olmayan, kendi iradesini gerektiği şekilde kullanamayan, erkek kimliği karşısında ezilen kadın figürüdür. Oysa dizilerde bu durumun tam tersi söz konusudur. Erkek karşısında erkek gibi olan, sert mizaçlı, dik başlı, cesaretli, inatçı bir kadın figürü dizilerde yerini almıştır. Bu sonuçla birlikte kadının karakter ve kişilik özellikleri bağlamında türküler ve diziler birbiriyle çelişir haldedir. Ancak çalışmamızın ana konusunu oluşturan toplumsal rol bağlamında kadın figürünün temsil sorunu türkülerde de dizilerde de gerektiği şekilde karşılığını bulmuştur. Kadın kimliği iki farklı mecrada da ev içi rollerde ve ev dışında (arazi) aktif olarak çalışan kişi olarak tasvir edilmiştir. Ev içi alanlarda özellikle mutfakta gösterilen kadın toplumsal cinsiyet rollerine göre konumlandırılmıştır. Masa kurup kaldırmak, yemek yapmak, çocuklara göz kulak olmak ve ev işlerinden arta kalan zamanlarda el becerisi gerektiren el işleri ile oyalanmak, kadının sosyal hayatta ki konumuna gönderme yapan olgulardır. Bu tespit Türkiye’de ev hanımı olarak hayatını sürdüren kadınların durumunu ortalama olarak belirtse de Karadeniz Bölgesi’nde kadının işi daha zordur. Türkü ve dizilerde işlenen şekliyle Karadeniz kadını için ev işleri ikinci plandadır. Özellikle Doğu Karadeniz Bölümü’nde kadının çalışmak zorunda olduğu alan evin dışıdır. Bu mekân kimi zaman bir çay bahçesi, kimi zaman bir fındık tarlası kimi zaman da bu mekân mısırın kazıldığı bir bostandır. Mekânlar farklılık göstermekte fakat yapılan işlerin hepsi beden gücüne dayanmaktadır. Kadın bir yandan ezilirken diğer yandan içinde bulunduğu durum onu güçlü kılan etmenlerden en önemlisi olmuştur.

Fakat yaşanan eziyetlere ve çekilen çilelere rağmen kadının toplumsal statüsü değişmemiştir. Kadın göstermiş olduğu bütün çabalara rağmen sosyal hayatta erkeğin yardımcısı ve tamamlayıcısı olmaktan öteye gidememiştir. Bölge kadını özellikle türkülerde, hayatı kolaylaştıran bir meta olarak tasvir edilmiştir. Kadın ev içinde hizmetçiyken tarlada işçidir. Kadın çocukların annesiyken aynı zamanda erkeğin cinsel obje olarak gördüğü nesnedir. Niceliksel olarak birçok farklı role bürünen kadın niteliksel olarak yine erkeğin altında konumlandırılmıştır.

Medyada bu durumun temsili farklı hale gelmiştir. Dizilerde kadının tam olarak erkeğin karşısında konumlandırıldığını görürüz. Fakat bu aşamada dahi cinsiyet ayrımcılığı içeren sahnelerin varlığı da küçümsenmeyecek boyuttadır. Dizilerde temsil edilen kadın figürü kişilik ve karakter bağlamında türkülerde rastlanan kadın figüründen farklıdır. İncelenen dizilerde kadın erkeğe ait kahvehanelere rahatça girip çıkmış ve yaşanan diyaloglarda kimlik temsilini en iyi şekilde gerçekleştirmiştir.

Türkülerden elde edilen verilere göre “Küçük yaşta evlilik” olgusu geçmişten günümüze bölgede varolan sorunlardan biridir. Yapılan oranlamada elde edilen veriler bu durumun kanıtı olmuştur. Fakat türkülerin aksine incelenen dizilerde böyle bir veriye rastlanmamıştır. Bu farklılık türkü ve dizilerin gerçekliği yansıtmadaki derecesiyle ilgilidir. Analizlerden elde edilen sonuçlarla gerçek hayat verileri karşılaştırıldığında türkülerin gerçekle paralel ilerlediği görülür. Türküleri konu olan kadınların ortalama yaş aralığı 14 ve 15'tir. Yaş ortalaması 14 ve 15 olan kadınların gönül ilişkilerinde yer alması ya da bu kadınların evlilik bağlamında ilişkilerin odak noktası haline getirilmesi ayrıca incelenmesi gereken konular arasındadır.

Küçük yaşta evlilik sorunu başka sorunları da beraberinde getirmiştir. Kadının kadın üzerinde tahakkümü olgusu tam da burada devreye girer. Küçük yaşta gelin olan kadınlar kendilerinden yaşça büyük olan kaynanalarıyla yaşamakta ve aynı evin içerisinde çeşitli problemler baş göstermektedir. Bu durumun örneklerine dizilerde de türkülerde de sıkça rastlanmıştır. Kadın bu ortamda “yönetilen” olarak konumlanır.

Dizilerde Karadeniz kadınının popülerleştirilmesi “silah” üzerinden yapılmıştır. İncelenen bütün dizilerde başrol ve yardımcı rollerde yer alan bütün kadınların çok iyi silah kullandığı gözlemlenmiştir. Bu durumda sosyal toplumsal hayat içerisinde ikinci planda kalan Karadeniz kadınına efsanevi kılan özellik olmuştur.

Kadının bu durumu etkileyici bir güç gösterisi ve hayata başkaldırı niteliğindedir. Aynı zamanda Karadeniz kadını bu yönüyle toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranış kalıplarının dışına çıkmıştır. Silah kullanmak kadın olmayanlara özgü bir uğraş olarak tanımlansa da Karadeniz kadını ve silah kavramları birbiriyle özdeş hale gelmiştir.

Kadının sosyal ve biraz olsun siyasal anlamda ilk kez tepkisini ortaya koyması Hes'lerin gündeme gelmesiyle eş zamanlıdır. Karadeniz kadını, insanın demokratik haklarından biri olan yaşama hakkının dolaylı olarak ellerinden alınmasına karşı tepkisini ortaya koymuş ve yapılan eylemlerde ön saflarda yer almıştır. Hes'ler konusunda gerçek hayatla paralel ilerleyen Sevdaluk dizisi bölge kadınının hassasiyetini başarılı şekilde yansıtmıştır. Karadeniz kadını Hes'ler sayesinde yöreye özgü katı bir inatla demokratik haklarını savunmuş ve derelerine sahip çıkmıştır. Kimlik temsili etkin şekilde ilk kez bu eylemlerde gerçekleşmiştir. Hatta kadınlar bu eylemlerde direnişin sembolü haline gelmişlerdir. Dizide ele aldığımız Adalet karakteri de Hes yapımına karşı köydeki bütün kadınları örgütlemiştir.

Çalışmanın sonucunda elde edilen en önemli veri Doğu Karadeniz Bölümü kadınlarının daha fazla emek harcayan konumunda olmalarıdır. Bu durumun en önemli kanıtı ulaşılan türkü sayısıdır. Doğu Karadeniz Bölümü için türkü sayısı 30'un üzerine çıkarken diğer bölümler için bu rakam ortalama 16 türküde sınırlı kalmıştır. Türkülerde tasvir edilen kadın figürüyle gerçek hayatta var olan Karadeniz kadın figürünün birbiriyle uyduğu saptanmıştır. Dizilerin Karadeniz kadını farklı yönleriyle popüler kıldığı belirlenmiştir. Ayrıca dizilerde kadının içinde bulunduğu duruma eleştirel gözle bakılmamış, kadının fiilen iş yapmış olduğu sahneler coğrafi güzellik, otantiklik, pastoral seyir temaları kapsamında arka plan olarak verilmiştir. Bununla beraber başrolde bulunan kadın figürleri edilgen olarak gösterilmemiş ve aktif olarak çalışan kadın temsilleri başrol oyuncusunun fon görüntüleri olarak kullanılmıştır. Bu sebeple Karadeniz kadın temsili türkülerde daha gerçekçi işlenmiştir.

Araştırmanın şaşırtıcı sonuçlarından birisi kadının "anne" olarak temsiliyetinin düşük seviyede kalması olurken diğeri ise Batı ve Orta Karadeniz Bölümleri'nde cinsiyet ayrımcılığı oranının %0 çıkmasıdır. Fakat Doğu Karadeniz Bölümü'nde bu oran %10 olarak belirlenmiştir.

Bu sonuca göre Doğu Karadeniz Bölümü hem cinsiyet ayrımcılığının en fazla olduğu, hem de kadın emeğinin en fazla sömürüldüğü bölümdür. Bu durumda kadının toplumsal statüsünü ortaya koyan önemli verilerden biri olmuştur. Aynı zamanda kadın eşi ve eşinin annesi tarafından tahakküm altına alınan kişidir. Elde edilen bu sonuç Karadeniz kadının karakter özellikleriyle çelişse de ulaşılan oranlar bu durumun aksini ispatlar.

EKLER

Çalışmada Kullanılan Türküler

Doğu Karadeniz Bölümü Türküleri:

Laz Gelini

Kuşluk vakti kalkıp yola koyuldu
Bir parça ekmek alıp eline
Çocuğunu bile kucaklamadan
Çıkıp da gitti Laz Gelini

Ceviz yiyerek gitti işine
Dinlenmeden çabaladı öğlene değin
Bir ihtiyar kadın izliyordu uzaktan
Canını alır çalışarak Laz gelini

Öğlen oldu bir armudun altında
Kırdı mısır ekmeğini peynirini
Uzakta kaldı soğuk bir pınar
Yine beddua etmez Laz gelini
Gelir gelmez inek sağmaya iner
Karanlığa çıkmaz ahırdan
Canı çıkar eve çıkana kadar
Bitmez işleri Laz gelini

Akşama dek didinir bakmaz etrafına
Dönüş için ot yükünü de hazırlar
Tepeleri koşarak aşar
Böyle çalışıyor Laz gelini
Kapıda çocuk karşılar
Kızınca bir iki tokat atar
Yenidir kimseden hesap soramaz
Böyle bocalanır Laz gelini

Sessizce siniyi ortaya koyar
Kaynana oturuyor aptalca
Görümce boncuk oyası örüyor
Yalnız parçalanıyor Laz gelini

Yemekten sonra bulaşık yıkar
Toplar süpürür düzeltir
Uyumadan çocuğunu doyurur
Oturmadan döner Laz gelini

Böyle olmayacak her zaman
Sabredecek çocuklar büyüyene dek
Olacak bir gün onun da gelini
Dinlenecek o zaman Laz gelini

Çaylıktaki Kızlara

Çay taşıya taşıya
Ağırdı oynakların
Çaylığa dolaşmaktan
Yarıldı ayakların

Çay toplarken bakarım
Kız senin boylarına
Çay güzeli çıkacak
Kız senin soylarına

Çaylığa gördüm seni
Yapıyordun budama
Dikkat eyle sevdiğim
Elini yaralama

Eksper almayacak
Islanan çaylarını
Dikkat et keseceksin
Ey kız parmaklarını

İyi ayıkladın mı
Topladığın çayları
Bayağı zayıflattı
Seni mayıs ayları

Çık çaylıktan çaylıktan
Yeter bu kadar yeter
İnan ki benim derdim
Seninkinden de beter

Laison

Apothen pal evrethes
Omon aspira 'ntokes
Me enan omatea
Tin kardia m'eklepeses
Nakarat

Lai lai laison
Ta mesa s'pa zoulison
T'ermorpha ta mereas'
Sison e pouli m'sison
İda se emorphessa
Legnessa kai makressa
Ena khnoudi nou ikha
Esoures kai pires a'
Nakarat

Ekrateses tin kotila m'

Nereden bulundun
Şimşek gibi çaktın
Bir göz kırpmayla
Kalbimi çaldın

Lay lay lay
Bellerini de bük
Güzel kalçalarını
Salla yavrum salla
Seni çok güzel gördüm
Hem ince hem uzun
Azıcık aklım var idi
Onu da söküp aldın

Boynumdan tutup

Eploses ta vrissile s'   Dudaklarını uzattın
İstaro kes eplotham   Sonra da ikimiz uzandık
K'edokes me do isses   Neyin varsa bana verdin

Nakarat

Omon katainon nero   Duru bir su misali
Dipsagmenos evra se   Seni ben susak buldum
Eklisa pal' t' omaatia m'   Gözlerimi kapayıp
Esira k' epia se   Seni su gibi içtim

Nakarat

Karadeniz Kadını

Ayşe Fatma Emine say say bitmez adını

Karadeniz gibidir Karadeniz kadını.

Karadeniz kadını da Karadeniz kadını

Elindedir kınası dilindedir duası

Anaların anası Karadeniz kadını

Karadeniz kadını da Karadeniz kadını

Ne korkan ne ürkektir emsali yok tem tektir

Çok erkekten erkektir Karadeniz kadını

Karadeniz kadını da Karadeniz kadını

Hayal olur düş olur evinde güneş olur

Kale gibi eş olur Karadeniz kadını.

Karadeniz kadını da Karadeniz kadını

Yar ararsan yar ondan namus onda ar onda

Çok fazilet var onda Karadeniz kadını.

Karadeniz kadını da Karadeniz kadını

Keşan giyer allanır ne pişirse ballanur

14'li da kullanır Karadeniz kullanır Karadeniz kadını

Barabelli kullanır Karadeniz kadını.

Nani Nani

Nani, nani, nani, nani

Nenni nenni nenni nenni

Nani, e, bere-şkimi, nani, nani

Nenni e bebeğim nenni

Aa, aa

Aa aa

Nani, e, bere-şkimi, nani, nani

Nenni e bebeğim nenni nenni

Mtutepe do mçapupe muluran

Ayılarla çakallar geliyor

E, bere-şkim

E bebeğim

Nani, e, bere-şkimi, nani, nani

Nenni bebeğim nenni nenni

Aa, aa

Aa aa

Nani, e, bere-şkimi, nani, nani

Nenni, e, bebeğim, nenni, nenni

Nana-skani moxtas do cegibas

Annen gelsin de emzirsin

E bere-şkimi

E bebeğim

Nani, e bere-şkimi, nani, nani

Nenni, e bere-şkimi, nani, nani

Elinde Cıngıl Orak

Al var mı

Dop dolu

Alalım baştan

Kalemi kaştan

Ha o yana

Ha bu yana

Ha bu sefer

KORO: Ala da hey

ERKEKLER

Elinde cıngıl orak
Gelin tarlan ne irak
Yar size geleceğim
Kapıyı açık bırak

ERKEKLER

Ekini biçe biçe
Çık örenin başına
Adam havas ediyor
Değmiş on beş yaşına

KADINLAR

Al eline bir orak
Gelin öğren durak
Böyle nasıl oluyor
Bugün aramız irak

KADINLAR

Ekini biçtim destem var
Yatak serdim hastam var
Şu köylerin içinde
Çubuk boylu yosmam var

Katmışlar

Yağı bala katmışlar

Üç güzel görmüşler

Nerede

Şu karşı ki ırgatta

KORO: Ala da hey

Çayeli'den Öteye

Çayeli'den öteye	Sepetumun ipleri	Karlı dereden beri
Gidelum yali yali	Keseyi omuzumi	Yeşil çay bahçeleri
Arkandaki sepetun	Aç beyaz peştemali	Çay filizi toplayı
Ben olayım hamali	Bi göreyim yüzuni	Peştemalli kızları

Maçkalıyım Maçkalı

Maçkalıyım Maçkalı alırım iki kari
Biri gider ahıra biri yıkar kapları
Maçka Maçka e Maçka beni düşürdün aşka
Bi karıdan ne çıkar iki kari bambaşka
Delikanlı karisi iki tane olacak
Birisi darıldı mi öteki sarılacak

Nakarat

Diskotek kumarhane kıyak hayat yaşadım

Şükür olsun mevlama o kariyi boşadım

Nakarat

Menşure Dedikleri

Çayeli'nden o yani	Menşure dedikleri	Eğdim finduk dalini
Gidelim yali yali	Kız sen misun sen misun	Gel döşüre döşüre
Sırtındaki sepetun	Alemin dilundesin	Aduni değışelum
Ben olayım hamali	O kadar güzel misun	Olsun adun Menşure

Gül Altında Gergef İşler

Gül altında gergef işler gözeller	Haydi haydi bahçelerin çiçeği
Elde biçer diker işler bezerler	Bir tanesin Gümüşhane meleği
İğne ile sarma sarar sevdiğim	Sırma saçlar tel tel olmuş dağılmış
Önüne türlü yemişler dizerler	Dize değer örüklerin eteği (Nakarat)

Al almanın yeşil burcu gözeller	Al almanın yeşil dalı gözeller
Giyinmişler al turuncu gezeler	Gölge vurmuş yaprakları gözeller
Çuha cepkenin altında sevdiğim	Lahuri şalı dolamış sevdiğim
Sarkıyor çevrenin ucu gözeller	Salıvermiş saçakları gezerler

Çakal Yesun Anani

Çakal yesun anani	Sen kuzu ol ben çoban
Hem anani babani	Gezelim ovaları
Gülüm nerden bulursun	İnsanı bir hoş eder
Benüm gibi çobani	Trabzon havaları
Yavrum nerden bulursun	İnsanı bir hoş eder Rize'nin havaları

Çakal yesun dedeni	Çakal yesun ablani
--------------------	--------------------

Hem dedeni neneni
Gülüm nerden bulursun
Benüm gibi seveni

Hem ablani halani
Gülüm nerden bulursun
Sana aşık olanı
Kız niye sevmeyusun sana aşık olanı

Giresun'da Kayıkları

Giresun'da kayıklar

Kızlar fındık ayıklar   Ninna aslanım ninna
İhtiyara kız verme   Ninna güzelim ninna
Gece gündüz sayıklar

Giresun kayıkları

Hep geliyor karından   Ninna aslanım ninna
Sevdim de alamadım   Ninna güzelim ninna
Ölüyom efkarımdan

Bizim Köyün Kızları Bakarlar Aynalara

Bizim köyün kızları   Şubat ayı geldimi   Belindeki peştemali
Bakarlar aynalara   Köyde belleme başlar   Arkasında sepeti oy
Giyini kuşanille   Arkasında sepeti   Ne zaman tükenecek
Çıkarlar yaylalara   İçinde dolu taşlar   Ha bu kızların derdi

Yaylalardan o kızlar   Fındığı toplayıp da   Keserler mısırları
İnerler mezeleye   Harmanda kurutacak   Değirmene giderler
Sonbahar aylarında   Kışa odun yakmaya   Kimisi nişanlıse
Göçerler yine köye   Ormanda toplayacak   Düğününü ederler

Lusnika

Meg ağçıkçe hazai
Kıçme drin bidziga
Arçiu haz ağadzes
Himi marğan onuşa
Lusnikan lasazcuni
Lerine oğnukvine
Baç enelu gellita
Sevdain berbukniye
Vor melem mava kuka
Serdin sevda unnoğın
Dase doğtor şidgeçi
İm sevdatses unnoğın
Marnivine elloum
Moni molw vatoum
Kıçmal bedaa orti
Soğe kezi arnou

Bir tane kız sevdim
Biraz yaşı küçüktür
Biraz önceki sevdiğim
Şimdi baldan tatlıdır
Dolunay ışık saçmış
Yayla tepelerine
Öpmeden olur mu
Sevdanın dudaklarını
Hangi merhem iyi gelir
Kalbinde sevda olana
On doktor iyileştiremez
Benim sevdamdan olanları
Marine gideceğim
Karaağaç yaprağı dökeceğim
Biraz daha bekle orti
Sonunda seni alacağım

Biz Hepimiz Üç Gardaş

Biz hepimiz üç kardaş (da)
Ben ayrı anadanım
Sevdalık çekenleri (de)
Sen gayır yaradanım

Ayağında çorabın (da)
Biri yün biri pamuk
Yetişemiyum sağa (da)
Çabuk gidiyun çabuk

Asker oldum gidiyum (da)
Görele bizim tabur
Yar aklıma gelende (de)
Nasıl edeyim sabur

Sis dağının başında (da)
Kar mısın boran mısın
Alacağım yar seni (de)
On altı da var mısın

Bir Fındığın İçini

Bir fındığın içini
Yar senden ayrı yemem
Bugün gördüm yarimi
Öldüğüme gam yemem
Bağlantı
Aldır aslanım aldır
Al yanakların baldır
Kımalı ellerin ile
Beni uykudan kaldır

Fındık toplayan gelin
Fındık dalda kalmasın
Gel biraz konuşalım
Ahım sende kalmasın
Bağlantı
Fındık dalda tekleme
Kız fistanın ekleme
Yârin gitti gurbete
Gelir diye bekleme

Bilettim Orağumi

Bilettim orağumi
Ettum kestane moli
Açlıkta da yağar
Benim başıma doli
Bağlantı
Oy oy oy sevdiğim
Nedur senden çektiğim
Ellerini yüzüne
Niçun koydun sevdiğim
Ellerin inadına
Gel edelim bir düğün

Güzel nasıl yoruldun
Yokuşun yarısına
Gel seni bindireyim
Kukuş'un sarısına
Bağlantı
Ha bizim yayla yolları
Hem geniştir hem dar olur
Bana bakmayın kızlar
Benim sevdiğim vardır
Bağlantı

Armudu budakladım
Elmanın dalı gibi
Seni benim bulirdim
Babamın malı gibi
Bağlantı

Oy Miralay Miralay

Oy miralay miralay	Ben başıma koyamam	Ustam nasıl kondurdun
Askerin alay alay	Miralayın fesini	Taş başına binayı
Al kızları askere	İşittikçe duramam	Zindan ettin başıma
Askerlik olsun kolay	Nazlı yârin sesini	Ha bu yalan dünyayı

Ben Eleyim Eleyim

Kız	Erkek
Ben eleyim eleyim	Karanfilun kökleri
Günlerum gelsun sağa	Dalsun derune dalsun
Gelsun senun ellerun	Seni alan ezrail
Koysun beni toprağa	Beni da gelsun alsun
Kız	Erkek
Kayalaardan kayarum	Emine'm çay toplayı
Yirmi dörttür ayarum	Gene girdi çayluğa
Sensuz geçen günleri	Hemen evlenecağuk
Ömürden mi sayarum	Bir girersem ayluğa

Kız	Erkek
Duman dağın üstüne	Ah kemeçemin yayı
Dumanlar horon eder	Dolayı gel dolayı
Gel beraber kaçalum	O yar almazsa beni
Beyuklarımız ne der	Nuskalondur kolayı

Bağlamam Altın Telden

Bağlamam altın telden	Hey agama agama	Tütün kesemin dibi
Çalarım on zilden	Tütün koy tabakama	Trabzon kadifesi
Sen sarıl boğazımdan	Bir de keyfanı verin	Yaktı yandırdı beni
Ben sarılayım belden	Götüreyim babama	Gamburun Fadime'si

Asmam Senin Dalından

Asmam senin dalından	Başındaki çenberi	Duman geluyi duman
Alamadım uzumi	Ya dön beri dön beri	Geluyi de geluyi
Ander kalsun çenberi	Etmeyiruk sevdaluk	Güzelim inan beni
Göremedum yuzuni	Biri birinden biri	Kıranlara yiruyi

Derenun kıyısında	Ey güzelum güzelum
Yıkayı çamaşırı	Gel da bile gezelum
Nidelum güzelum	Ayıracaklar bizi
Kaldık kıran aşırı	Oturup da bezelum

Dut Dibine Yaslanırlar

Dut dibine yaslanırlar	İşleri var ellerinde	İnce serpuş başlarında
Çise vurur ıslanırlar	Gümüş kemer bellerinde	Kalem oynar kaşlarında
Elma ile beslenirler	Şeker şerbet dillerinde	On üç on dört yaşlarında
Gümüşhane güzelleri	Gümüşhane güzelleri	Gümüşhane güzelleri

Alime'dir Kız Senin Adın Alime

Alime'dir kız senin adın Alime
Altın kemer yakışır gelinlerin beline (yallah)
Bağlantı
Yandım gelin olasın gel yanıma (vay)
Liraları takayım gerdanına (hey)
Vallah billah kıyarım ben canıma
Alime'nin samanlıktır sarayı
Alışmış liraya almaz parayı (yallah)
Bağlantı
Alime'yi samanlıkta bastılar
Şalvarını gül dalına astılar (yallah)

Irmağın Kenarında Yılanın Kemikleri

Irmağın kenarında (uy) Ha burası neresi (uy) Kemeçemin üstüne
Yılanın gemükleri Ören obası Ören Yayı vururum yayı
Düştü gine peşime Yitirdim ifağımı da Kız sana vurulalı da
Domuzun enikleri Yok mudur onu gören da Gaybettim dünyayı da

Gızıl ağaç benimsin Yaylanın çümeninde Oy kemeçemin pulu
Geleklerin delinsin Oturdum serinledim Ben alamam u duli
Nerede görüşelim de Geçdi bayan yanımdan Alırsam gız alırım
Sen bir güzel gelinsin de Bakarken berinedim Memeleri guguli

Suda Pişmiş Mısırı

Suda pişmiş mısırı Mısırı kuruttun mi Köydeki kızlarınan
Tuzlayıp yiyeceksun Ambarda duruttun mi Irgatluklar ederduk
Mısırın türküsünü Nenen çarık giyerdi Mısırın püskülünden
Benden dinleyeceksun Bunlari unuttun mi Sigaralar içerduk

Mısırın ekmeğini Gardaş beşikte seni
Ederler saç altına Nenen donatmadı mı
Bizim sofrada mısır Seni yaradan mevla
Benzer sarı altına Beni yaratmadı mı

Ağasar'ın Balını

Ağasar'ın balını (da) Sis dağının başları (da)
Gel salını salını Kesme kesme daşları
Adam cebinde daşır (da) Adamı öldürüyü
Senin gibi gelini Nazlı yârin gaşları
Oğol Nazim'im oğol Oy Asiye Asiye

Tütün koydum kesiyе
Anam seni verecek de
Bi bağ pırasıye
Bi evlek pırasıye
Oğol Nazim'im oğol

Sis dağının bağları (da)
Küfür küfür esiyu
Baban bu yıl gurbanı
Çifter çifter kesiyu
Oğol Nazim'im oğol

Allı Gelin (Aşadıdan Gelir)

Aşadıdan gelir tatar
Kamçısını atar tutar
Garip olan nerede yatar
Kondur beni allı gelin

(Yolcu)
Sabah oldu tandır gelin
Kalk ataşı yandır gelin
Koynunda yatan yiğit
Senin neyindir gelin

(Gelin)
Aşadıdan gelir tatar
Kamçısını atar tutar
Garip olan handa yatar
Konduramam yiğit seni

(Gelin)
Sabah oldu tandırmışım
Ben ataşı yandırmışım
Koynumda yatan yiğidi
Ben memeden emzirmişim

Al Eline Feneri

Al eline feneri
Geçir beni dereden
İnce belli Fadime
Bakıyu pencereden

Yükledim gayığımı
Göçüm gidiyu göçüm
Alamadım gız seni
Başlık parası için

Ufağım senin ile
Bile gideli bile
Anan verecek seni
İstemediğin yere

Ha burası ne bayır
Gülü dikenden ayır
Sevdalık çekenleri
Gayır Allah'im gayır

Çini De Bilezik Kolunda Kolunda

Çini de bilezik kolunda kolunda
Sallanır harman yolunda yolunda

Yeni de çıktı kestanenin fıstığı
Yorulmuşam ver arkama yastığı

Yeni de çıktım şu dağlara hayladım
Nazlı yarı gurbet ele yolladım

Gurbet eldir koç yiğidin vatani
Aramazlar gurbet elde yiteni

Al Tavandan Belleri

Al tavandan belleri	İmeciye baksana	Galdır gazmayı galdır
Belle bellemeleri	Hep gazmalı gazmalı	Eşelim derin derin
Bu yıl aldattın beni	Ben yarimi tanırım	Bir su getir pınardan
Sevindirdin elleri	Başı sarı yazmalı	İçelim serin serin

Gel Çıkalım Tepelerden

Gel çıkalım tepelerden tepeye
Kulak mı dayanır mengüç küpeye
Al yanaklar şekerlenmiş öpmeye
Nakarat
Kemer ağlar kaftan ağlar bel ağlar
Sensiz haram bana o şirin bağlar

Doldur doldur istikani tazele
Kurban olam kapındaki güzele
Sarardı gül benzim döndü gazele
Nakarat

İner kayalardan alır suyunu
Selviye benzettim ince boyunu
Kendi güzel ama bilmem huyunu
Nakarat

Batı Karadeniz Bölümü Türküleri:

Ada Yolu Kestane

Ada yolu kestane (amanın)	Ada yolu yamandır (amanın)
Dökülür dane dane	Ada yolları yamandır
Kızlar yola dizilmiş	Bolu dağları dumandır (amanın)
Alalım birer tane	Dostlar vurun sazlara (amanın)
	Eğlenecek zamandır

Ada yolu düz gider (amanın)
Ada yolları düz gider
Bir edalı kız gider (amanın)
O kız yolun şaşırılmış (amanın)
İnşallah bize gider

Zabah Oldu Gayınnam Geldi

Zabah oldu gayınnam da geldi
Nedür halin gelin hanım dedi
Ah goca ciğeri kediler yedi
Gözün körolsun gelin hanım dedi

Ağşam oldu efendim de geldi
Nedür halin bire hanım dedi
Ah goca ciğeri kediler yedi
Gözün kör olsun seni karı dedi
Çağırın imamı muhtarı dedi
Boş kahadımı elime de ve'di

Ben Giderim Batum'a

Ben giderim Batum'a	Köşke serdim yatağı
Batum'un batağına	Gel derdimin ortağı
Bahçenizden içeri	Yataklar diken oldu
Al beni yatağına	Senden ayrı yatalı
Bağlantı	Bağlantı
Nazlı yarım geldim sana	Bıldırcınım uçuyor
Fistanımı toplasana	Kanadını açıyor
Kemençeler çalınıyor	Bıldır ki sevdiceğim
Bize horon oynasana	Bu yıl benden kaçıyor

Uzun Kavak En Vermez

Uzun kavak el vermez	Şu tarla uzun tarla	Anamın tenceresi
En verse de boy vermez	Tarladan haber yolla	Gara mancar pişirir
Şu Bartın'ın kızları	Sizin oradan geçerken	Şu Bartın'dan gız sevdim
Dalga geçer söz vermez	Pencereden el salla	Gören aklın şaşırır

Nakarat

Tarlaların taşlısı
Yarimin al kaşlısı
İnce bele yakışır
Şalvarın nakışlısı

Evlerinde Makine

Evlerinde makine	Bağlantı
(Aman) Kalk gidelim hâkime	(Aman) Üç o yandan beş bu yandan
Beni baştan çıkara	(Aman) Zülûf gerdan yaylasından
(Aman) Orta boylu Sakine	
Değirmen üstü çiçek	
(Aman) Orak getirin biçek	
Beni baştan çıkaran(Aman) Orta boylu mor çiçek	

On Para Buldum Derede

Allı yazma başında   Gel gidelim nasıl edelim
Kalem oynar kaşında   Sen anayı ben babayı terk edelim
Benim bir sevdiğim var   Gidelim de Alaplı'ya dönmeyelim
On üç on dört yaşında   Nakarat

Aydın bugün onudur   On para buldum derede
Yüküm buğday unudur   Kız senin ablan nerede
Evliye gönül verme   Bilmiyon mu a yavrum
Suya gider unudur   Hişt ettiğim yerde

Gökçe Ağacın Kilimi

Gökçe ağacın kilimi   Bahçede bakla kaynana   Kaynananın dileği
Tut kaynana dilini   Dibini de yokla kaynana   Hep doldurur fileyi
Oğlun akşam gelince   Oğlun akşama gelecek   Oğlan askere gidince
Kırar kambur belini   Pırtını topla kaynana   Gelin çeker çileyi
Bağlantı   Bağlantı
Oy oy oy yarım   Kaynanam bakar candan   Kaynanamı severim
Askerdir benim yarım   Suyu doldurdum çaydan   El aleme överim
Subaylar izin verse   Ben yarimden vazgeçmem   Eller bana acırsa
Can olur gelir yarım   Geçerim tatlı candan   Eller bana acırsa
Hey hey hey hey yarım
Askerdir benim yarım
Subaylar izin vermez
Ne yapsın benim yarım

Allı Yazma Başında

Allı yazma başında
(yavrum) Kalem oynar kaşında
(aman) Kalem oynar kaşında
Ben bir yeni yar sevdim
(yavrum) On üç on dört yaşında

(aman) On üç on dört yaşında

Nakarat

Vay vay vay vay vay vay vay aman

Ayrı da düştüm yavrum ben duramam

Allı yazma bürünür

(yavrum) Ucu yerde sürünür

(aman) Ucu yerde sürünür

Benim sevdiğim güzel

Acep nerelerde görünür

(aman) Nerelerde görünür

Derenin bükleri

(yavrum) Ötüşür keklikleri

Hiç aklımdan çıkmıyor

(yavrum) Yârimin dedikleri

(aman) Yârimin dedikleri

Entarisi Salkım Salkım

Entarisi salkım salkım

Entarisi salkım saçak

Entarisi biçim biçim

Yar görünce gider aklım

Selam aldım kucak kucak

Yanıyorum senin için

Yedi senedir severim

Benim yârimi sorarsan

Bak aşkınla harap oldum

İstemeye yok mu hakkım

On beşine bastı ancak

Beni sevmediğin için

Selime de hanım vay

Selime de hanım vay

Selime de hanım vay

Harman Vakti Kurarız Biz Çerkeği

Harman vakti kurarız biz çerkeği

Harman vakti serin olur yatmağa

Yapalım da ızgara maşa küreği

Kızlar gelsin sürü sürü bakmağa

Hadi Naile'm çek bakalım körüğü

Hadi Naile'm beşibirlik takmağa

Karşı karşı atalım da göbüğü

Def dümbelek çalarak keyif çatmağa

Dolma Gazanına Vardım Dolması Eksik

Dolma gazanına vardım dolması eksik

Dolmaya dadanmış bir sarı pisik

Taze gelin senin kısmetin kesik

Bağlantı

Taze gelin hep mi yedin dolmayı hep hep

Eyşili mayahoş sarmayı lop lop

Birer birer aldım tükenmez sandım

Dolma için adam dövülmez sandım

Anamın evine kovulmaz sandım

Endim Derelerine

Endim derelerine	Deniz gibi delinsin	Deniz üstü tütüyor
Bilmem nerelerine	Sen bir taze gelinsin	Kız memelerin bitiyor
Beni doktor yapsınlar	Dokuz kocaya varsan	Memelerin biterken
Kızlar hastalarına	Son nikahta benimsin	Aklın baştan gidiyor

Derelerin inciri	Endim dereye durdum	Derelerin uzununu
Saatimin zinciri	Turalı para buldum	Kıramadım buzunu
Dün akşam neredeydin	Yedi köyün içinde	Aldım Çerkez kızını
Koynumun güvercini	Ben bir kıza vuruldum	Çekemedim nazını

Bahçalarda mürdüme	Armut daldan düşer mi	Elmanın irisine
Çare bulun derdime	Günde yahni bişer mi	Yağsıdım gerisine
Ben bu dertten ölürsem	Sevip sevip ayrılmak	Beni çoban tutsunlar
Tel vurun efendime	Şanımıza düşer mi	Kızların sürüsüne

Susadım su isterim	Suya endim kamaşa
Bana çeşme gösterin	Su ne yapsın yanmışa
Ben çeşmeden kanamam	Mevlam sabırlar versin
Al yanaktan isterim	Yarinden ayrılmışa

Darbuka Çala Çala

Darbuka çala çala (da)	Ördek suya dalmıyo (da)	Kırk tepenin tepesi (de)
Çıktım bir kuru dala	Sıddıka eve gelmiyo	Emine'min küpesi
Korkarım dal kırılır	Huysuz oldu bu çocuk	Emine'm çocuk doğurmuş
Yârim ellere kala	Şeker sormuk almıyo	Hatç'abladır ebesi

Bük Dibinde Yatarım

Bük dibinde yatarım   Ayşe gider tarlaya   Ayşe'm Ayşe'm hop dey vi
Beşli martin atarım   Dal boyun süze süze   Şalvarını toplayvi
Ayşe benim olursa   İsa gider ardından   Mahkemeye varınca
Malakları satarım   Kahkülün düze düze   Kimim kimsem yok dey vi
Bağlantı
Ayşe'm Ayşe'm öldürdün beni
Bir tomurcuk gül idim soldurdun beni

Tosya'dan Geliyor Pirinci

Tosya'dan geliyor pirinci (aman)   Ellere gerdan sırası da var
Köylü kızı köyünde de birinci (aman)   Babasının dolu dolu parası da var
Ölüyorum onu görünce (aman)   Gerdanın da sıra sıra lirası da var
Nakarat
Elinde testisi gider pınara   Köylü kızı oturmuş çikrik başına
Köylü kızı arar isen köyünde ara   Yeni girmiş on üç on dört yaşına
Sırma saçlarını elinde tara   Sürmeler mi çekmiş hilal kaşına

Üç Güzel Oturmuş Gergefin İşler

Üç güzel oturmuş (of) gergefin işler (aman aman)
Gergefin üstüne a yârim dökülür yaşlar
Herkes sevdiğine (of) çevre bağışlar (aman aman)
Galmadı sabrı kararım her gün ağlarım
Ağlarım da av efendim bir bir söylerim

Orta Karadeniz Bölümü Türküleri

Başındaki Yazmayı

Başındaki yazmayı da   Tokat'tan mı gelion da
Sarıya mı boyadın   Yar sen Almus'lu musun
Neden sararıp soldun da   Ben sana varacağım da
Sevdaya mı uğradın   Söyle namuslu musun

İçliğinin yakası da   Yola yolladım seni de
Sıra sıra nakış yar   Yollar yollasın seni
Kurban olam boyuna da   Hızır elinden tutsun da
O ne biçim bakış yar   Bana yollasın seni

Ben De Çıktım Fodullu'nun Üstüne

Erkek	Kadın
Ben de çıktım Fodullu'nun üstüne (ey)	Var git oğlan var git deli olmuşsun
Şahin gibi oturmuşdu postuna (ey)	Deli değil sen meylini bulmuşsun
Guşluk mehelleri punar üstüne (ey)	El sözüne uymuş buraya gelmişsin
Bir su gönder gız tasınan (ey)	Canım çıkırsa suyu vermem tasınan

Erkek	Kadın
Çoktan beri at üstünde dururum (ey)	Hiç bu emanete hile olur mu
Ya suyu alır ya burada ölürüm (ey)	Dost olan dost gusuruna galur mu
Çeker seni Gubur'unan vururum (ey)	Oğlan çal bakalım gubur alır mı
Bir su gönder gız tasınan	Canım çıkırsa suyu vermem tasınan

Erkek	Kadın
Acı demem ben bu sudan içerim (ey)	Terzi olan türlü biçer libayı
Türkmen olur yaylalara göçerim (ey)	Oğlan başıma da yığdın obayı
Gız seni şimdi palaynan biçerim (ey)	Su yerine şimdi içersin ağıyı
Bir su gönder gız tasınan	Canım çıkırsa suyu vermem tasınan

Meyrem Suya Gidiyor

Meyrem suya gidiyor	Meyrem inek sağıyor	Garşıdadır evleri
Saçları gel gel ediyor	Saçları yere değıyor	Yayılır develeri
Nakarat		
Gız Meyrem Meyrem Meyrem		
Gözleri yaşlı Meyrem		
Rastıklı kaşlı Meyrem		

Fındık Dalda Kalmasın

Fındık dalda kalmasın	Dalda fındık tekleme	Bir fındığın içini
Başakçılar almasın	Derdime dert ekleme	Yar senden ayrı yemem
İyi toplayın kızlar	Ben buradan giderim	Bugün gördüm yarimi
Mal sahibi saymasın	Yar sen beni bekleme	Öldüğüme gam yemem

Bağlantı

Aman aman aman fındığım

Çıtır çıtır çıtır kırıldığım

Dereler Gölgelendi

(Ah) Dereler gölgelen	Altın tabakta bal var	Dereler salkım saçak
Güzeller suya indi	Oğlan annene yalvar	Alçak boylusun alçak
Bugün ben yarı gördüm	Eğer annem vermezse	Benim yarım çok küçük
Gene can tazelendi	El aç Allah'a yalvar	Bunun sonu n'olacak

(Vay) Gene can tazele

Nakarat

(Ah) Dereler katar oldu

Baş başa çatar oldu

Ela gözlü sevdiğim

Gözümde tüter oldu

Ekin Ektim Çöllere

Ekin ektim çöllere	(Ah) Seni gidi oyunbaz
Biçtirmediğim ellere	Edasına doyulmaz
On üçünde yar sevdim	Şekerlenmiş yanaklar
Ondan düştüm dillere	Bakmayınan kanılmaz

Bağlantı

Ekine firaz derler (ah)	Ekin ektim gül bitti
Güzele beyaz derler	Dalında bülbül öttü
Her kime derdim yansam	Ötme ey garip bülbül
Bu dert sana az derler	Yârim gurbete git

Sabahtan Kalktım Ki Ezan Sesi Var

Sabahtan kalktım ki ezen sesi var
Ezen (de) sesi değil (yar yar) burçak yası var
Bakın şu adamın kaç tarlası var
Bağlantı
(Aman da) Kızlar ne zorumuş burçak yolması
Burçak tarlasında (yar yar) gelin olması
Eğdirme fesini (yar yar) gahar (da) giderim
Evini başına (yar yar) yıhar (da) giderim
Sabahtan kalktım (da) sütü pişirdim
Sütün (de) köpüğünü (yar yar) yere taşırdım
Burçak tarlasında aklım şaşırdım
Elimi salladım değdi dikene
İntizar eyledim (yar yar) burçak ekene
İlahi kaynana ömrün tükene

Halay Çekin Düzülsün

Uf aman ey
Halay çekin düzülsün
Sürmeli gözler süzülsün
Halaya girmeyenin
Vurun vurun boynundan üzülsün
Vurun boynu üzülsün

Uf aman ey
İndim nane biçmeğe
Eğildim su içmeye
Baktım ki yar geliyor
Kanetlendim uçmaya
Kanetlendim uçmaya

Uf aman ey
Yemenisi çatmalı
İçine gül katmalı
Yar orada ben burda
Nasıl yalunuz yatmalı
Nasıl yalunuz yatmalı

Entarisi Salkım Salkım

Entarisi salkım salkım	Entarisi salkım saçak	Entarisi biçim biçim
Yar görünce gider aklım	Selam aldım kucak kucak	Yanıyorum senin için
Yedi senedir severim	Benim yarimi sorarsan	Bak aşkınla harab oldum
İstemeye yok mu hakkım	On beşine bastı ancak	Beni sevmediğin için
Selime de hanım vay	Selime de hanım vay	Selime de hanım vay

Yol Üstüne Kurdum Kara Kazanı

Yol üstüne kurdum kara kazanı
Ben isterim okuyanı yazanı (vay vay)
Ben istemem meyhanede gezeni

Var git oğlan var git ben almam seni vay vay
Anamdan babamdan intizar almam vay vay

Evlerinin önü tahta daraba
Ana beni niye verdin araba (vay vay)
Arap beni satar verir şaraba

Karşıdadır Evleri

Karşıdadır evleri (hele yandım)
Yayılr develeri (diley diley sallan da gel)

Oturmuş inek sağar (hele yandım)
Terlemiş sineleri (diley diley sallan da gel)

Köprüden geçemiyom (hele yandım)
Düş gördüm seçemiyom (diley diley sallan da gel)

Sen benden geçtin amma (hele yandım)
Ben senden geçemiyom (diley diley sallan da gel)

Yazı Yazdım Sokuya

Yazı yazdım sokuya   Bahçanızda gül var mı   Elinde beyaz mendil
Gelen giden okuya   Gül dibinde yol var mı   Galdır golların galdır
Ergen gezen güzeller   Ben size geleceğim   Yar yanına gelince
Halı kilim dokuya   Evinizde yer var mı   Sar boynuna dolandır
Nakarat
Hey küştahlı küştahlı
Oynamaya iştahlı

Pencereden El Eder

Pencereden el eder (mini yar mini kuş)
Kaşların gel gel eder (benim güzel Münire'm)
Senin öyle bakışın (mini yar mini kuş)
Beni burada del'eder (findık içi Münire'm)

Nakarat

Benim gocuk Münire'm
Doldur içek Münire'm
Anan baban duymadan (mini yar mini kuş)
Bize kaçak Münire'm

Bağa gırdım nar için (mini yar mini kuş)
Gül kopardım nar için (benim güzel Münire'm)
Analar kız beslemiş (mini yar mini kuş)
Delikanlılar için (findık içi Münire'm)

Bağa vardım bayırsız (mini yar mini kuş)
Etirafi çayırsız (benim güzel Münire'm)
Ellerin yarı gelmiş (mini yar mini kuş)
Hani benim hayırsız (findık içi Münire'm)

Türkmen Kızı Yaktı Bizi

Türkmen kızı Türkmen kızı

Yaktı bizi (leyli leyli) Türkmen kızı

Sen allar gey ben kırmızı

Çıkalım dağlar başına

Sen gül topla ben nergizi

Sana yandım Türkmen kızı

Yaralandım Türkmen kızı

Nakarat

Türkmen kızı Türkmen kızı süt pişirir

(leyli leyli) Yandım Ayşo südün köpüğün taşırır

Türkmen kızı Türkmen kızı un eliyor

(leyli leyli) Türkmen kızı on parmağın kınalıyor

Türkmen kızı Türkmen kızı inek sağar

(leyli leyli) Türkmen kızı uzun saçı yere değer

Kırmızılım Kırmızılım

Kırmızılım kırmızılım

Akıp giden kırmızılım

Sekip giden kırmızılım

Nakarat

Kırmızısı başındadır

On üç on dört yaşındadır

Aşıkları peşindedir

Kırmızısı başta başa

Keklik seker taştan taşa

Keklik seker taştan taşa

KAYNAKÇA

AKCA E.B. , ERGÜL S. ,YAVUZ Ş. , ALTUN H. , GL KAOS. , SELÇUK E.K. , BAKYÜZ S. , KÖSE A. , ÖZSOY A. , RENKMEN M.S. , ARSLAN E. , KIRCELLİ S. (2015). *Toplumsal Cinsiyet ve Medya Temsilleri*. Ş. Yavuz(drl.). 1.Baskı. İstanbul: Heyamola Yayınları.

ALTAY, Y.S. (2015). *Anadolu'da Kadın ve Müzik*. 1. Baskı. İstanbul: Çerçeve Yayınları.

ALTHUSSER, L. (2014). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. A.T. Tekin (çev.), 1.Basım. İstanbul: İthaki Yayınları.

ATA, E. (1998). *Cumhuriyetin 75. Yılında Rize*. Ankara: Tasarım Akademi Yayıncılık (Başbakanlık Basım Evi. Yayın Kurulu Başkanı: Hasan Tütün)

BOCK, G. (2004). *Avrupa Tarihinde Kadınlar*. Z.A.Yılmaz (çev.), 1. Basım. Literatür Yayıncılık.

BOYNE, R. (2011). *Foucault ve Derida'da Feminizm ve Ayırım*. A.B. Karadağ (çev.) 2.Baskı. İstanbul: Sel Yayıncılık.

ÇAHA, Ö. (1996). *Sivil Kadın Türkiye'de Sivil Toplum ve Kadın*. E. Özensel (çev.), 1.Baskı. Ankara: Vadi Yayınları.

DÖKMEN, Z.Y. (2014). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. 5. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.

DUMAN, M. (2005). "*Çay Kitabı*", *Türk Kültüründe Çay*. 1. Baskı İstanbul: Kitabevi Yayınları.

ERKIZAN, H.N. (Ed.). (2013). "*Özne Felsefe ve Bilim Yazıları*." *Feminizm ve Felsefe*. 18. Kitap. Konya: Çizgi Kitabevi.

ERSÖZ, A.G. (1999). *Cinsiyet Rollerine İlişkin Beklenti, Tutum, Davranışlar ve Eşler Arası Sorumluluk Paylaşımı*. 1.Baskı Ankara: Martı Tanıtım (Kapak Çizeri), Baskı Gümüşhan Matbaası. TC Kültür Bakanlığı Yayınları Başvuru Kitaplar Dizisi/64.

ERTAŞ, M.A. (2014). *Armoni Karadeniz Müzik Yazıları*. 1.Baskı. İstanbul: Pan Yayıncılık.

İNCEOĞLU Y. ve KAR A. (2010). *Dişilik, Güzellik ve Şiddet Sarmalında KADIN VE BEDENİ*. 1. Basım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

KAYLI, D.Ş. (2011). *Kadın Bedeni ve Özgürleşme*. 5. Baskı. İzmir: İlya Yayınevi.

KIRKPINAR, L. (2001). *Türkiye’de Toplumsal Değişme ve Kadın*. 1.Baskı. Ankara: Kalkan Matbaacılık. Tc. Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri.

Koç Üniversitesi Yayınları. (2010). *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları. Eşitsizlikler, Mücadeleler, Kazanımlar*. H. Durudoğan ve F.Gökşen ve B.E Oder ve D. Yüksek (drl.). 1. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

KOJİMA, G. (2003). *Laz Şarkıları*. Grandis İletişim (teknik düzenleme). 1. Baskı. İstanbul: Chiviyazıları:145/Mjora:31.

KÖŞGEROĞLU, N. (t.y) *Kayıtlara Geçilsin Kadın Var! Sıkıştırılmış Alanlardan Yaratıcı Yaşamlara Kadın*. İstanbul: Anfora Yayıncılık.

KUŞCAN, Ö.A. (2010). *Antik Çağdan Günümüze Kadının Öyküsü*. 2. Baskı. İstanbul: Ajans 2023 Yayınları.

MOHANTY, C.T. (2008). *Sınır Tanımayan Feminizm*. H.P. Şenoğuz (çev.), 1. Baskı İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

NOTZ, G. (2012). *Feminizm*. S.D. Çetinkaya (çev.) Ankara: Phoenix Yayınevi (orijinal baskı tarihi 2011).

Sempozyum 6-7-8 Kasım 1998. (1998). *Cumhuriyet ve Kadın*. 1.Baskı. Kadınlar Derneği Yayınları

SİHARULİDZE Y. , MANVELİŞVİLİ A. , GOBEBAŞVİLİ J. , BATSASİ T. , CEVAHİŞVİLİ İ. , TEZELİŞVİLİ B. , TSERTELİ M. , LORTKİPANİDZE M. (1998). *Trabzon’dan Abhazya’ya Doğu Karadeniz Halklarının Tarih ve Kültürleri*. H. Hayrioğlu (drl.), (çev.), 1.Baskı. İstanbul: Sorun Yayınları.

TANSES, H. (1997). *Notalarıyla Karadeniz Türküleri*. 1. Basım. İstanbul: Say Yayınları.

TONG, R.P. (2006). *Feminist Düşünce*. Prof.Dr.Z.Çirhinlioğlu. (çev.), 1.Baskı
İstanbul: Gündoğan Yayınları.

Toplumsal Cinsiyet. (2012). Doğu Batı Düşünce Dergisi. 63, 152-157.

TOURİNE, A. (2007). *Kadınların Dünyası*. M.Moralı (çev.), 1.Baskı. İstanbul:
Kırmızı Yayınları.

VANİLİŞİ, M. , TANDİLAVA A. (1992). *Lazlar'ın Tarihi*. H. Hayrioğlu (çev.) 1.
Baskı. İstanbul: Ant Yayınları.

YAYLAGÜL, L. (2013). *Kitle İletişim Kuramları*. 4. Baskı. Ankara: Dipnot
Yayınları.

1. Genel Sekreterlik Basım ve Yayın Müdürlüğü. (2006). *Türk Halk Müziği Sözlü
Eserler Antolojisi*. 2. Baskı. Ankara: Trt Müzik Diresi Yayınları. Yayın No: 98.

1. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Müzik Dairesi Başkanlığı. (2004). *Türk Halk
Müziğinden Seçmeler*. 3.Baskı. Ankara: Trt Müzik Dairesi Yayınları. Yayın No: 86.

Orhan Tekeoğlu, *Uçuruma Yürüyen Kadınlar* (Belgesel), Türkiye: Medya Ton, 2007.

İnternet Kaynakları

Ersoy, Ş. (2010). *Toplumsal Cinsiyet ve Feminizm Teorileri Bağlamında Türkiye'
deki Reklam Filmleri ve Popüler Müzik Videoları*. [Electronic Version] *Yerli, DEU
GSF Dergisi*. 4: 101-110 (18.11.2015).

Yavuz, Ş. , Şendeniz, Ö. (2013). *Hes Direnişlerinde Kadınların Deneyimleri:
Fındıklı Örneği*. [Electronic Version]. *Fe Dergi*. 5,1: 43-58 (18.11.2015).

<http://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=18104> (18.11.2015).

<https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCIbeyaz> (19.11.2015).

[https://tr.wikipedia.org/wiki/F%C4%B1rt%C4%B1na_\(dizi\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/F%C4%B1rt%C4%B1na_(dizi)) (23.11.2015).

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Sevdaluk> (24.11.2015).

<http://m.friendfeed-media.com/a2e1f3ac2deb3e740df55e3a380b598566721e87>
(24.11.2015).

http://www.uguroral.com.tr/Turkiyede_feminizm_hareketi_Yazi_126.html#.VltQKnbhDIV (29.11.2015).

<http://hu-wgs.org/2014/04/osmanli-kadin-hareketi/> (29.11.2015).

<http://www.feminisite.net/news.php?act=details&nid=216> (29.11.2015).

<file:///C:/Users/grundig/Downloads/22124-48092-1-SM.pdf> (29.11.2015).

<http://www.intersinema.com/ifakat-ucuruma-yuruyen-kadinlar-filmi/> (30.11.2015).

<http://www.frmtr.com/kultur/1135574-lazlar-kimdir.html> (01.12.2015).

<http://akunq.net/tr/?p=25937> (01.12.2015).

http://www.habule.com/Trabzon/genel_tarih.htm (03.12.2015).

<http://devrimcikaradeniz.com/trabzonun-tonya-ilcesinin-pontos-rum-kokenleri/> (03.12.2015).

<http://biryasam.com.tr/detay/41> (06.12.2015).

<http://www.tvdergisi.com/benim-icin-uzulme-konusu-oyunculari-ve-karakterleri/> (12.12.2015).

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Benim_%C4%B0%C3%A7in_%C3%9Cz%C3%BClme_\(dizi\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Benim_%C4%B0%C3%A7in_%C3%9Cz%C3%BClme_(dizi)) (12.12.2015).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Tatlı_Bela_Fadime (25.12.2015).

<https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=7039> (13.01.2016).

<http://www.sarkisozlerihd.com/sarki-sozu/apolas-lermi-laison/> (15.01.2016).

<http://turkusozu.com/t-turkusozu/19484-entaris-i-salkim-salkim-turkusunun-sozleri.html> (15.01.2016).

<http://www.hitsarkisozlerim.com/ismail-turut-karadeniz-kadini> (15.01.2016).

http://www.akormerkezi.com/tarik-tufekci-mackaliyim-mackali-sarki-sozu_sarki-jndjnn.html (15.01.2016).

<https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=11073> (15.01.2016).

<https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=9274> (15.01.2016).

<https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=8631> (15.01.2016).

<https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=16866> (15.01.2016).

<https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=6763> (15.01.2016).

<https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=2678> (15.01.2016).

<https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=4203> (15.01.2016).

<https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=9453> (15.01.2016).

<https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=2160> (15.01.2016).

<https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=10212> (15.01.2016).

<https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=2372> (15.01.2016).

<http://www.sarkisarki.com/salih-yilmaz-dolunay-lusnika> (15.01.2016).

<https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=50> (16.01.2016).

<https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=18146> (16.01.2016).

<https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=6394> (16.01.2016).

<http://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=10491> (18.01.2016).

http://www.turkuler.com/sozler/turku_yol_ustune_kurdum_kara_kazani.html
(22.01.2016).

http://www.turkuler.com/sozler/turku_karsidadir_evleri.html (22.01.2016).

http://www.turkuler.com/sozler/turku_yazi_yazdim_sokuya.html (22.01.2016).

http://www.turkuler.com/sozler/turku_pencereden_el_eder.html (22.01.2016).

http://www.turkuler.com/sozler/turku_turkmen_kizi_yakti_bizi.html (22.01.2016).

http://www.turkuler.com/sozler/turku_kirmizilim_kirmizilim.html (22.01.2016).

ÖZGEÇMİŞ

ADRES BİLGİLERİ

Atatürk Mahallesi Hilal 86 Caddesi Özdemir Kent Sitesi

C1 Daire1 Büyükçekmece/ İstanbul

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI: Elif

SOYADI: Kutluata

UYRUĞU: TC

DOĞUM TARİHİ: 07.01.1989

DOĞUM YERİ: Rize

CEP TELEFONU: 0535 080 80 78

E-POSTA: eliff.53@hotmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite(Lisans): Marmara Üniversitesi

Bölüm: Radyo Sinema Televizyon

Üniversite(Lisans): Anadolu Üniversitesi

Bölüm: Türk Dili ve Edebiyatı (2. Sınıf)

Üniversite(Yüksek Lisans) : İstanbul Arel Üniversitesi

Bölüm: Medya ve Kültürel Çalışmalar (Devam Ediyor)

Formasyon Eğitimi: Marmara Üniversitesi (Devam Ediyor)

YABANCI DİL

İNGİLİZCE: Pre-intermediate

İŞ TECRÜBESİ: Fox Haber Merkezi Yayın Yapım Elemanı

ADG Film Reji-Yapım Asistanlığı

Esenyurt Kıraç Anadolu Lisesi- Beden Eğitimi-Ücretli Öğretmen

SERTİFİKA BİLGİLERİ

İsmek Diksiyon Eğitimi

Türkiye İletişim Kulübü Sosyal Medya Eğitimi

Sports Tv - Spor Yayıncılığı Eğitimi

Başkent İletişim Bilimleri Akademisi-Diksiyon Sunuculuk Spikerlik Eğitimi

Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Masa Tenisi Kurs
Bitirme Belgesi

KATILDIĞI KURSLAR

Büyükçekmece Barış Manço Kültür Merkezi Keman Kursu (Devam Ediyor)

BİLGİSAYAR BİLGİLERİ

Microsoft Office Programları

EK BİLGİLER

Sürücü Ehliyet Sınıfı: B Sınıfı

Sigara Kullanımı: Yok

HOBİLERİ : Voleybol oynamak, kitap okumak, şarkı söylemek, yemek yapmak.

